

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja eriala

Kätlin Merisalu

**NOORSOOTÖÖ VALDKONNA ARENG AASTATEL 2012 JA 2013 JÄRVA
MAAKONNA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Ülle Roomets

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia huvihariduse assistent

Luban kaitsmisele:

Kuupäev:

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD NOORSOOTÕO KONTEKSTIS	6
1.1. Uurimuses kasutatavad noorsootõo põhimõisted	6
1.2. Noorsootõo olemus Euroopas ja Eestis	8
1.3. Noorsootõo eesmärgid ja vajalikkus	9
1.4. Noorsootõotaja roll	10
1.5. Noorsootõo korraldamine	11
1.6. Noorsootõo korraldamine Järvamaal	13
1.6.1. Järvamaa omavalitsuste noorsootõo hetkeolukorra kirjeldus.....	14
1.6.2. Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootõo Keskus.....	15
1.6.3. Järvamaa noorsootõo arengukava 2012–2017.....	16
2. UURIMUSE EESMÄRK JA METOODIKA	19
3. UURIMUSE TULEMUSED JA ANALÜÜS	23
3.1. Erinoorsootõo.....	23
3.2. Noorte huviharidus- ja tegevus	26
3.3. Noorte teavitamine.....	30
3.4. Noorte nõustamine	33
3.5. Noorsoo-uuringud	36
3.6. Noorsootõoalane koolitus	39
3.7. Noorte tervistav ja arendav puhkus.....	41
3.8. Noorte töökasvatus	43
3.9. Noorte osalus	46

3.10.	Rahvusvaheline noorsootöö	52
3.11.	Andmete analüüsi tulemuste kokkuvõte	53
	KOKKUVÕTE	61
	KASUTATUD ALLIKAD	63
	LISAD	65
	Lisa 1: Järvamaa noorsootöö ülevaate 2012 andmete kogumise küsimustiku näidis muutmata kujul	65
	Lisa 2: Järvamaa noorsootöö ülevaate 2013 andmete kogumise küsimustiku näidis muutmata kujul	71
	Lisa 3: Sihtasutus Kesk- Eesti Noorsootöö Keskuse poolt Järvamaa noorsootöö aengukavale 2012-2017 teostatud seire vorm muutmata kujul	81
	SUMMARY	93

SISSEJUHATUS

Noorsootöö on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda (Noorsootöö seadus 2010, § 4).

Noorsootöö korraldamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest: noorsootööd tehakse noorte jaoks ja koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse; tingimuste loomisel teadmiste ja oskuste omandamiseks lähtutakse noorte vajadustest ja huvidest; noorsootöö põhineb noorte osalusel ja vabal tahtel; noorsootöö toetab noorte omaalgatust; noorsootöös lähtutakse võrdse kohtlemise, sallivuse ja partnerluse põhimõttest (*ibid*, § 4).

Valisin oma lõputöö teemaks **Noorsootöö valdkonna areng aastatel 2012 ja 2013 Järvamaa omavalitsuste näitel**, sest 2012. aastal hakkas kehtima Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 ning antud dokument on sisendiks valdkonna sihipäraseks korraldamiseks maakonnas. Töötades ise Järva maakonnas Roosna-Alliku Noortekeskuse juhatajana, on see motivaatoriks töö kirjutamisel ning Järva Maavalitsuse ja Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöökeskuse poolt kogutud andmete analüüsimisel, et õppida kolleegide noorsootööalasest praktikast, analüüsida arengut ning kaardistada valdkonnas aset leidnud muutusi antud perioodi vältel.

Töö esimeses osas annan ülevaate noorsootöö olemusest Euroopas ja Eestis, selle eemärkidest, vajalikkusest ning valdkondadest. Samuti toon välja Järvamaa omavalitsuste noortevaldkonna hetkeolukorra kirjelduse, tutvustan lühidalt Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskust ning Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Töö teises osas analüüsin 2012. ning 2013. aastal Järva Maavalitsuse ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöökeskuse poolt kogutud andmete põhjal noorsootöö valdkonna arengut Järva maakonna kohalikes omavalitsustes. Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 (2011) missiooniks on pakkuda noortele parimaid tingimusi ja tuge arenguks. Uurin, kas suunisdokumendis soovitud areng on Järvamaa omavalitsustes tagatud, millised on muutused valdkonniti ning kas on esile kerkinud arenguvajadusi, millele tähelepanu pöörata.

Käesoleva teema uurimine on ajakohane, sest Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 kehtimise algusaastatel on oluline kindlaks teha, kas dokumendis kajastuvad arengusuunad ning välja toodud probleemkohad tagavad soovitud noorsootöö arengu. Teema uurimine antud hetkel on oluline veel seetõttu, et Järva Maavalitsusel on soov välja selgitada Järvamaa noorsootöö arengukava mõju noorsootöö valdkonna arengu tagamisel. Eesmärk on saada valdkondadepõhist vajalikku tagasisidet tehtavale noorsootööle. Töös kajastatav tulemus on sisendiks vajalike muudatuste sisseviimiseks arengukavas, mille tulemusena saavutatakse paremad tulemused eesootavatel aastatel. Lisaks on antud tulemused abiks noortega tegelevate spetsialistide igapäevatöö korraldamisel, jätkusuutlikul kavandamisel ning tegevuste planeerimisel.

Järvamaa noorsootöö valdkonnas on seoses Järvamaa arengukavaga 2012–2017 esile tõusnud mitmed uurimist vajavad küsimused, millele toetudes on sõnastatud uurimisprobleemid:

- 1) Kas Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 on aastatel 2012. ja 2013. taganud eesmärgipõhise noortevaldkonna arengu Järva maakonnas?
- 2) Millised noorsootöö valdkonnad vajavad järgmistel aastatel rohkem tähelepanu Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012–2017 püstitatud eesmärkide saavutamiseks?

Hüpoteesidena eeldan käesolevas töös :

- 1) Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017 järgimine kohalikes omavalitsustes tagab noortevaldkonna sihipärase arengu;
- 2) rohkem tähelepanu vajavad noorsootöö valdkonnad Järvamaa omavalitsustes järgnevatel aastatel on erinoorsootöö, noorte osalus ning rahvusvaheline noorsootöö.

Lõputöö tulemusena saan endale kui praktiseerivale noorsootöötajale parema teoreetilise ülevaate noortevaldkonnast. Samuti loon töö käigus ülevaate Järva maakonnas praktiseeritavast noorsootööst kohalikes omavalitsustes. Andmete analüüsi tulemusena koostan kokkuvõtte Järvamaa noorsootöö arengust aastatel 2012 ning 2013, kontrollin oma püstitatud hüpoteeside paikapidavust ning vastan küsimusele, kas Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 tagab noorsootöö valdkonna arengu.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD NOORSOOTÖÖ KONTEKSTIS

Käesolevas peatükis toon välja töös kasutatavad noorsootöölased mõisted ning annan ülevaate Järvamaa omavalitsuste noorsootöö valdkonna hetkeolukorrast. Samuti tutvustan lühidalt Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskust ning Järvamaa arengukava 2012–2017.

1.1. Uurimuses kasutatavad noorsootöö põhimõisted

Järgnevalt annan ülevaate uurimuses esile tõusvate noorsootöö valdkonna põhimõistete kohta. Seletan need lahti kasutades erialast kirjandust.

Noorsootöö – on noortele arendavaks tegevuseks tingimuste loomine, mis võimaldab neil oma vaba tahte alusel tegutseda väljaspool perekonda, tasemeõpet ja tööd (Noorsootöö strateegia 2006–2013, lk 21).

Noor – seitsme kuni kahekümne kuue aastane füüsiline isik (Noorsootöö seadus 2010, § 3).

Noorsootöötaja – isik, kes täidab erinevaid rolle sõltuvalt noorsootöö teostamise kohast, situatsioonist, sihtgrupist ning eesmärgist. Noorsootöötaja töötab noortega individuaalselt ja rühmas, kavandab ning hindab programme ja projekte, juhib kaastöötajaid, hooldab hooneid ja seadmeid, teeb koostööd teiste valdkondade spetsialistide, vanemate ja huvigruppidega. (Noorsootöö õpik 2013, lk 251–252)

Noorsootööasutus – ministeeriumi hallatav riigiasutus, valla või linna ametiasutus, valla või linna ametiasutuse hallatav asutus, eraõiguslik juriidiline isik või eraõigusliku juriidilise isiku ettevõtte, mille põhitegevuseks on noorsootöö korraldamine (Noorsootöö seadus 2010, § 3).

Noorsootöö valdkonnad – on tegevussuundade kokkuleppeline määratlus/jaotus, mis lihtsustab noorsootöö korraldust ning loob võrdlusvõimalused korralduse hindamiseks (Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht).

Erinoorsootöö – on riskioludes elavatele ja/või probleemkäitumisega noortele arengueelduste loomine noorte võimete ja oskuste aktiveerimise ning motivatsiooni suurendamise kaudu (Noorsootöö strateegia 2006–2013, lk 23).

Noorte huviharidus ja huvitegevus – on pikaajaline (huviharidus) või lühiajaline (huvitegevus) süsteemne juhendatud tegelemine huvialaga vaba tahte alusel tasemeõppest ja tööst vabal ajal süvendatud teadmiste ja oskuste omandamiseks valitud huvialal (*ibid*, lk 23).

Noorte teavitamine – on aja- ja asjakohase, kvaliteetse ning kättesaadava teabe ja teavitamise teenuste tagamine noortele (*ibid*, lk 23).

Noorte nõustamine – nõustamisteenuste tagamine noortele, et võimaldada neil langetada nende elu puudutavaid otsuseid (*ibid*, lk 23).

Noorsoo-uuringud – noortevaldkonna planeerimiseks ja teostamiseks vajalike süstemaatiliste ja võrreldavate uuringute olemasolu ning noortele suunatud tegevuse põhinemine nendel (*ibid*, lk 23).

Noorsootöölane koolitus – kvaliteetseks noorsootöökaks vajalike hoiakute, teadmiste ja oskuste omandamise ja arendamise võimaluste olemasolu, kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamine noorsootöö arengu ja tulemuslikkuse soodustamiseks (*ibid*, lk 24).

Noorte tervistav ja arendav puhkus – on noorsootöö valdkond, mis loob noortele võimalused tervistavaks ja arendavaks tegevuseks noorteprogrammide ja -projektide kaudu eelkõige noortelaagrites, kus lisaks eelnevale saadakse iseseisva elu-, suhtlemis- ja toimetulekukogemusi (Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht).

Noorte töökasvatus – on mitmekesiste meetmete kaudu noorte tööhõivevalmiduse tõstmine ning noorte olukorra parandamine tööturule sisenemisel (Noorsootöö strateegia 2006–2013, lk 24).

Noorte osalus – on noortele otsustusprotsessides osalemiseks mitmekesiste võimaluste loomine ja osalusmotivatsiooni arendamine (*ibid*, lk 24).

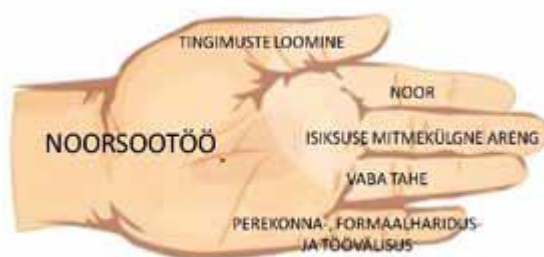
Rahvusvaheline noorsootöö – on noortele ja noorsootöötajatele rahvusvahelise koostöö kogemuste ja kultuuridevahelise õppimise võimaluste loomine (*ibid*, lk 24).

1.2. Noorsootöö olemus Euroopas ja Eestis

Euroopas kasutatakse terminit „noorsootöö“ üldiselt suure ulatusega mitmekesiste tegevuste, teemade ja meetmete kirjeldamiseks, mis on tagatud noorsootöös osalejate valikutega erinevatel aladel. Noorsootöö tuumana on välja toodud kolm põhilist tunnust, mis eristavad seda teistest poliitilistest aladest: keskendutakse noortele inimestele; nende isiklikule arengule; vabatahtlikkuse alusel osalemisele. (Dunne, Ulicna, Murphy & Golubeva 2014)

Suurbritannias ning Põhja-Irimaal on noorsootöö olemuse defineerimisel välja toodud viis põhivaldkonda, mis kirjeldavad suures osas ka Eesti noorsootööd: noortele ja nende vajadustele, kogemustele ning panusele keskendumine; vabatahtlik osalemine noorsootöös; kogukonna ning suhtluse toetamine läbi ühistegevuste organiseerimise ning nendes osalemise; noorte hariduse ja heaolu eest hoolitsemine; noorsootöötajate sõbralik, ligipääsetav ja reageeriv käitumine (Smith 2013).

Eesti noorsootöö seaduse määratlust noorsootööst (vt pt 1.1.) aluseks võttes kujutab Piret Talur (Noorteseire aastaraamat 2011, lk 26) seda ette viiesõrmelise käena (vt joonis 1.1), kus sõrmedeks on definitsiooni viis olulist aspekti: tingimuste loomine; noor; isiksuse mitmekülgne areng; vaba tahe; perekonna, formaalharidus ja töövälisus. Ta toob välja, et inimese käsi toimib kõige paremini siis, kui kõik sõrmed koostööd teevad. Samamoodi on ka noorsootöoga tänapäeval. Kõigi noortevaldkonda puudutavate aspektide teadvustamine ja järgimine on tõhusaim viis noorsootöö korraldamiseks.

Joonis 1.1 Noorsootöö definitsioon kui viis sõrme, üks käsi (Allikas: Noorteseire aastaraamat 2011, lk 26)

Noorsootöö õpikus (2013, lk 97) on noortevaldkond jaotatud erinevatel aastatel tinglikult alavaldkondadeks: erinoorsootöö, noorte huviharidus ja huvitegevus, noorte teavitamine, noorte nõustamine, noorsoo-uuringud, noorsootöölane koolitus, noorte tervistav ja arendav puhkus, noorte töökasvatus, noorte osalus ja rahvusvaheline noorsootöö. See jaotus on tulenenud

noorsootöö valdkonna tegevusalade mahukusest, et nii oleks võimalik rohkem tähelepanu pöörata noorsootöö erinevatele alavaldkondadele ning seeläbi tagada noorsootöö areng tervikuna.

1.3. Noorsootöö eesmärgid ja vajalikkus

Noorsootöö korraldamise põhimõtted on välja toodud noorsootöö seaduses (2010, § 4), mida kasutatakse noorsootöölase tegevuse eesmärgistamiseks: noorsootööd tehakse noorte jaoks ja koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse; tingimuste loomisel teadmiste ja oskuste omandamiseks lähtutakse noorte vajadustest ja huvidest; noorsootöö põhineb noorte osalusel ja vabal tahtel; noorsootöö toetab noorte omaalgatust; noorsootöös lähtutakse võrdse kohtlemise, sallivuse ja partnerluse põhimõttest. Esile toodud põhimõtetele toetudes tagatakse mõtestatud ning eesmärgipärane tegevus noorsootöö valdkonnas, mis on vajalik selle efektiivseks ning kvaliteetseks korraldamiseks.

Noorsootöö õpikus (2013, lk 39) on välja toodud, et noorsootöö peamiseks eesmärgiks on eneseteadlik ja vastutustundlik inimene. Tema sihiks on teadlik tegutsemine iseenda õnne ja ümbritseva arendamise nimel. Eesmärgi saavutamiseks on oluline keskenduda erinevatele noorsootöö valdkondadele ning nende lõimimisele noorte igapäevaelus. Nii tagatakse noortele võimalused enesearenguks ja kogemuste omandamiseks, et neist kasvaksid täisväärtuslikud kodanikud.

Noortevaldkonna arengukavas 2014–2020 (2013) on peamine arengueesmärk aastaks 2020 noortele arenguks ning eneseteostuseks avarate võimaluste loomine, et need toetaks sidusa ja loova ühiskonna kujunemist. Allpool on välja toodud meetmed ja tegevused, millega soovitakse saavutada noortevaldkonnas järgmisi alaeesmärke:

- alaeesmärk 1: noorel on rohkem valikuid oma loome- ja arengupotentsiaali avamiseks;
- alaeesmärk 2: noorel on väiksem risk olla tõrjutud;
- alaeesmärk 3: noore osalus otsustes on rohkem toetatud;
- alaeesmärk 4: noortevaldkonna toimimine on mõjusam.

Eespool loetletud alaeesmärkide ning noortevaldkonna arengukava üldeesmärgi täitmiseks on välja töötatud erinevad meetmed (vt joonis 1.2), millele toetudes tagatakse valdkonna areng.

Joonis 1.2 Noortevaldkonna arengukava eesmärgid ja meetmed (Allikas: Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 seletuskiri, lk 3)

1.4. Noorsootõtaja roll

Noorsootõtaja elukutset iseloomustatakse toetudes erinevatele praktikatele Euroopa Liidus. Tähelepanu pööratakse sellele, et lähtudes noorsootöö valdkonna mitmekesisusest pole olemas „keskmist“ noorsootõtajat nagu ka „keskmist“ noort, kes neile mõeldud tegevustes osaleks. Noorsootõtajad omavad erinevat tausta, viivad läbi erinevaid mitmekesiseid tegevusi ning kasutavad erinevaid meetodeid. Sellest hoolimata on välja toodud mõningad eeldused, mis aitavad määratleda noorsootõtajate tööalast profiili: noorsootõtajad viivad erinevaid tegevusi läbi peamiselt mittekohustuslike haridus- ja arendustegevustena; noorsootõtajad teostavad noorsootööd noortega, kes osalevad tegevustes vabatahtlikkuse alusel. (Dunne jt 2014)

Noorsootõtaja kutsestandardis (2013) on välja toodud, et noorsootõtaja lähtub oma töös noorsootöö põhimõtetest. Ta rakendab erinevaid tegevusi ja meetodeid sõltuvalt valdkonna eripäradest, eesmärgist, sihtgrupist, noorsootöö tegemise kohast ja situatsioonist. Olulisel kohal on noorsootõtaja teadlikkus reaalsest noorte eluolust ning kohalikust keskkonnast. Noorsootõtaja peab oskama hinnata noore olukorda ja vajadusi, seeläbi valida ja rakendada tema puhul sobivaid meetodeid ning analüüsida tehtud töö mõjusust. Iga noorele tuleb läheneda individuaalselt, et leida tema jaoks sobivad probleemi lahendamise meetodid.

Ülly Enn on noorsootöö õpikus (2013, lk 25) välja toonud noorsootöötaja tegevusvälja (vt joonis 1.3), millel on kaardistatud noorsootöötaja töö mitmesuguste sihtgruppidega erinevas kontekstis. Näiteks on noorsootöötaja pädevuses projektide ja programmide arendamine, suhtlemine avalikkusega ning võrgustikutöö sidusgruppidega. Tegemist on materjaliga, mis võimaldab tegutseval noorsootöötajal analüüsida oma erialaseid pädevusi ning keskenduda enda edasisele arendamisele ning enesetäiendusele.

Joonis 1.3 Noorsootöötaja tegevusväli (*Allikas: Noorsootöö õpik 2013, lk 25*)

Tegevusvälja kaardistus ei väljendu iga üksiku noorsootöötaja puhul. Tegemist on tingliku joonisega, mis väljendab ootusi noorsootöötajate pädevustele, et seeläbi tagada võimalikult kõrgel tasemel noorsootöö.

1.5. Noorsootöö korraldamine

Noorsootööd korraldatakse erinevates institutsioonides ja vormides, kasutades mitmekesiseid meetodeid. Noorsootöö teenuseid pakuvad näiteks noorteorganisatsioonid, noortekeskused, huvikoolid, noortelaagrid ning noorteprogrammid ja -projektid. (Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht)

Noorsootöö õpikus (2013, lk 101) on välja toodud, et noorsootöö peamine korraldustasand on kohalik omavalitsus. Seda nii kohustuste, vastutuse kui ka neist tulenevate tegevuste ulatuse ning rahaliste vahendite planeerimise mõttes. Noorsootööd on võimalik korraldada munitsipaalasutuste abil või kasutades ülesannete delegeerimist mittetulundusühingutele. Sisulise tegevuse seisukohalt on mõlemad noorsootöö teostamise viisid võrdväärsed ning ei oma mõju valdkonna kvaliteedi tagamisele.

Noorsootöö efektiivseks korraldamiseks kohalikus omavalitsuses on Ilona-Evelyn Rannala noorsootöö õpikus (2013, lk 158) välja toonud kolm peamist lähtekohta: seadustest tulenevalt omavalitsustele suunatud noorsootöö korraldamise ülesanded; noortele vaba aja tegevuse pakkumine traditsiooniliste ja jätkusuutlike noorsootöö institutsioonide või meetodite kaudu; uued noorsootöö korraldamise formaadid või meetodid. Kohaliku omavalitsuse noorsootöö korraldamise olulised aspektid on välja toodud joonisel 1.4, mis annavad ülevaate selle alustest. Joonisel on näha, et efektiivse noorsootöö korraldamisel on oluline kohaliku noorsootöö, noore, tema pere ning kogukonna omavaheline koostöö.

Joonis 1.4 Kohaliku omavalitsuse noorsootöö korraldamise olulised aspektid (Allikas: Noorsootöö õpik, lk 159)

Kohaliku omavalitsuse valla- ja linnavolikogu roll noorsootöö korraldamisel on vastutusrikas. Nende peamised ülesanded noorsootöö korraldamisel on sätestatud noorsootöö seaduses (2010, § 8): noorsootöö prioriteetide määramine oma haldusterritooriumil ning nende saavutamiseks vajalike ülesannete sätestamine valla või linna arengukavas; noorteühingute, noorteprogrammide ja noorteprojektide valla- või linnaeelarvest toetamise põhimõtete sätestamine, toetuse taotlemise ja maksmise tingimuste ning korra kinnitamine, nähes vajaduse korral ette omaosaluse

tingimused toetuse saamiseks, sealhulgas toetuse taotluste vormide ning toetuse kasutamise aruandluse korra kehtestamine; eelarveliste vahendite olemasolul valla või linna haldusterritooriumil tegutsevate noorteühingute noorteprogrammide ja noorteprojektide toetamine; konsulteerimine selle olemasolul noortevolikoguga noorsootöö kavandamisel, teostamisel ja hindamisel; valla või linna haldusterritooriumil projektlaagri pidamise tingimuste ja korra ning projektlaagri pidamise loa väljastamise korra kinnitamine; teiste noorsootöö korraldamise ülesannete täitmine oma haldusterritooriumil. Loetelu erinevatest ülesannetest on pikk, kuid kõik tegevused on vajalikud noorsootöö korraldamisel kohalikul tasandil, et tagada valdkonna järjepidevus, jätkusuutlikkus ning areng.

1.6. Noorsootöö korraldamine Järvamaal

Järvamaal tegutseb 12 omavalitsusüksust: Albu vald, Ambla vald, Imavere vald, Järva-Jaani vald, Kareda vald, Koeru vald, Koigi vald, Paide linn, Paide vald, Roosna-Alliku vald, Türi vald ja Väätsa vald (Järvamaa noorsootöö ülevaade, 2013). Noorsootöö valdkonna hetkeolukorra kirjeldus on välja toodud peatükis 1.6.1.

Järvamaa omavalitsustes on avatud 2013. aasta seisuga 20 aktiivselt tegutsevat noorsootööasutust: kümme noortekeskust, üks noortemaja, üks küladetuba ning kaheksa noortetuba. Neli noorsootööasutust on mittetulundusühingud ning ülejäänud kohaliku omavalitsuse allasutused. (Järvamaa noorsootöö ülevaade, 2013) Lisaks on Järvamaale loodud Sihtasutus Kesk- Eesti Noorsootöö Keskus, mis tegutseb avatud noorsootöö põhimõtete alusel ning koordineerib noorsootöö valdkonda maakonnas (vt pt 1.6.2.).

Noortevaldkonda reguleerib maakonnas Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 (2011), mille põhiülesandeks on saavutada kokkulepped Järvamaa noorsootöö arengu põhimõtetes ja tingimustes ning seeläbi tagada valdkonna areng (vt pt 1.6.3.). Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 seiret viib läbi Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus.

Igal aastal koostab Järvamaa omavalitsustes praktiseeritavast noorsootööst ülevaate Järva Maavalitsus. Kasutatav küsimustik on koostatud Eesti Noorsootöö Keskuse poolt vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Siseministeeriumi 15.12.2009 sõlmitud koostöölepingu punktile 2.3 (Järvamaa noorsootöö 2013. aasta alguses, 2013).

1.6.1. Järvamaa omavalitsuste noorsootöö hetkeolukorra kirjeldus

Järvamaa omavalitsustes elab 01.01.2014 seisuga 7631 noort, kes moodustavad kogu elanikkonnast 23,59% (vt tabel 1.1). Joonise aluseks on võetud Rahvastikuregistri andmed 1987–2006 sündinud inimeste arvu kohta omavalitsusüksustes 2014. aasta 1. jaanuari seisuga.

Tabel 1.1 Noorte arv ja osakaal omavalitsustes (*Allikas: Järvamaa noorsootöö ülevaade 2013, lk 3*)

	Kohalik omavalitsus	Noorte arv (7-26)	Noorte osakaal
1	Albu vald	314	24,98%
2	Ambla vald	490	22,51%
3	Imavere vald	256	27,92%
4	Järva-Jaani vald	392	23,99%
5	Kareda vald	132	20,56%
6	Koeru vald	526	23,85%
7	Koigi vald	217	21,83%
8	Paide linn	2079	24,32%
9	Paide vald	388	22,70%
10	Roosna-Alliku vald	242	22,14%
11	Türi vald	2248	22,94%
12	Väätsa vald	347	25,33%
	Järvamaal kokku:	7631	23,59%

Järvamaa omavalitsustes on avatud 2013. aasta seisuga 20 aktiivselt tegutsevat noorsootööasutust: kümme noortekeskust, üks noortemaja, üks küladetuba ning kaheksa noortetuba. Neli noorsootööasutust on mittetulundusühingud ning ülejäänud kohaliku omavalitsuse allasutused. (Järvamaa noorsootöö ülevaade, 2013) Noortekeskuste, -tubade ja noorsootöötajate olemasolu kohalike omavalitsuste lõikes on välja toodud peatükist 3.1.2.

Järvamaa noorsootöö ülevaatest (2013) selgub, et maakonna haridusasutustes töötab 2013. aasta seisuga 17 huvijuhti, ametikoht puudub viies maakonna koolis. Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 seire (2013) näitas, et hetkel töötavad lastekaitsepetsialistid kahes kohalikus omavalitsuses, noorsootöötajad üheteistkümnes, koolipsühholoogid neljas ning karjäärispetsialistid ja -koordinaatorid neljas kohalikus omavalitsuses.

Järva maakonnas tegutseb 2013. aasta seisuga kaheksa noorsootööühingut, 69 noorteühingut- ja organisatsiooni ning 23 noorte osaluskogu. Maakonna noorte osalus noorteühingutes- ja organisatsioonides, õpilasesindustes ja osaluskogudes on 12,46%. (Järvamaa noorsootöö ülevaade, 2013)

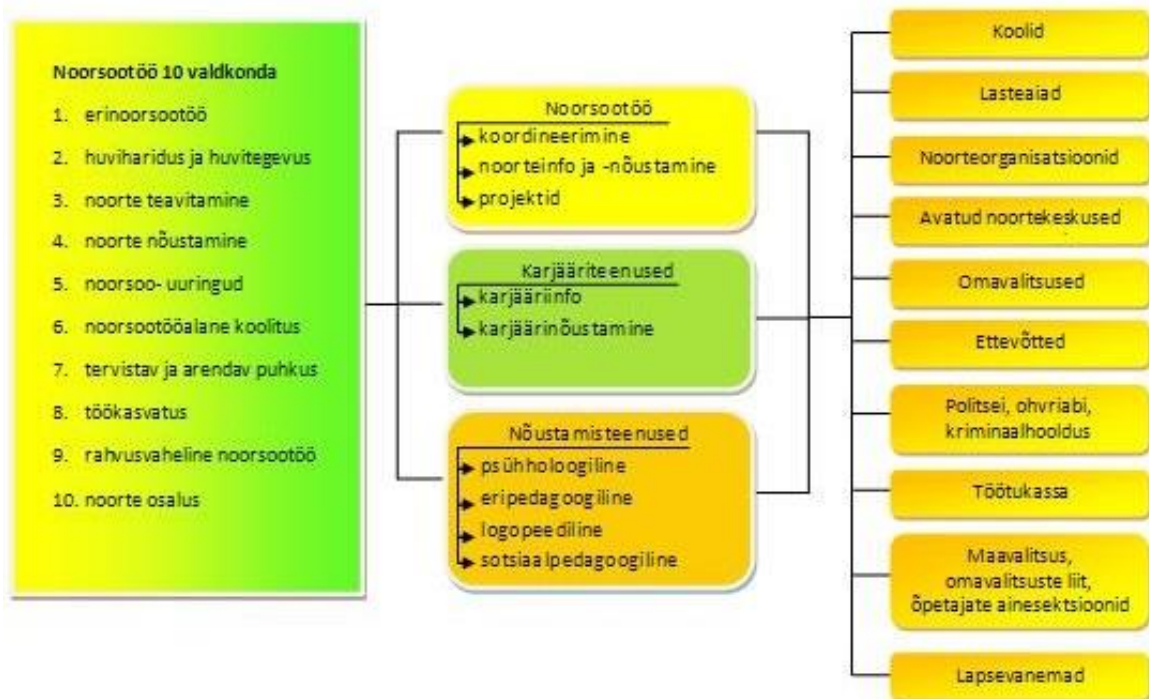
1.6.2. Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus loodi 4. veebruaril 2000. aastal Järvamaa Omavalitsuste Liidu poolt (Sihtasutus Kesk- Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht). Sihtasutuse tegevuse peamised eesmärgid on välja toodud nende põhikirjas (2010): lastele, noortele ning nendega tegelejatele teavitamis- ja nõustamisteenuse pakkumine; uuringute, programmide ning koolituste korraldamine; võrgustikutöö koordineerimine Kesk-Eestis.

Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus on maakonna noorsootööd koordineeriv keskus, mis pakub koolitusi nii õpilastele kui noorte juhendajatele. Samuti viiakse läbi ning korraldatakse nende poolt ettevõtlikkust, loovust ning keskkonnateadlikkust arendavaid töötubasid, õppekäike, laagreid ja kasutatakse mitmeid teisi mitteformaalse õppe võimalusi. (Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht) Mitteformaalne õppimine leiab aset väljaspool kooli ning on ette võetud teadlikult. See on eesmärgistatud tegevus, mis toimub vabatahtlikkuse alusel. Peamine eesmärk on end arendada läbi tegevuse. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad, omaealised või teemat valdavad vabatahtlikud. (Mitteformaalne.ee)

Mitteformaalne õpe toimub erinevates keskkondades. Seda viiakse läbi näiteks looduses, maakonna ettevõtetes ning kultuuri- ja noorsootööasutustes. Mitteformaalse õppe kasutamine täiendab oluliselt õpilaste formaalõppes omandatud teadmisi. (Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht)

Kesk-Eesti Noorsookeskus pakub maakonnas lisaks erinevaid noorsootöö-, õppenõustamis- ja karjäärialaseid teenuseid, mis koos nende peamiste tegevusvaldkondadega ning aastate jooksul välja arendatud koostöövõrgustikuga on välja toodud joonisel 1.5.

Joonis 1.5 Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse tegevuse valdkonnad ja koostöövõrgustik Järvamaal (Allikas: Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, koduleht)

Igal aastal korraldab Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 (vt pt 1.6.3.) seiret. Käesolevas uurimuses kasutatakse noorsootöö valdkonna arengu analüüsimiseks aastatel 2012 ja 2013 läbi viidud seire tulemusi. Hetkel on Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse tulevik teadmata, kuna maakonnas toimuvad noorsootöö valdkonnas suured muudatused seoses Sihtasutus Innove Rajaleidja Keskuse rajamisega maakonna keskusesse.

1.6.3. Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017

Järvamaa noorsootöö arengukava (2011) koostamise algatasid Järva Maavalitsus ja Järvamaa Omavalitsuste Liit 2011. aasta kevadel. Vajadus oli koostada dokument, mille põhiülesandeks oli saavutada kokkulepped Järvamaa noorsootöö arengu põhimõtetes ja tingimustes. Arengukava abil otsitakse koostöökohti ja ühisosa probleemide lahendamisel, kus eesmärkide ja tegevuste elluviimisel on kaasatud partnerorganisatsioonid. Arengukavaga sooviti olla sisendiks ja eeskujuks teistele noorsootöö strateegilistele dokumentidele Järva maakonnas. Töö viis läbi Järvamaa Arenduskeskus.

Noorsootöö arengukava vajalikkuse põhjendustena toodi välja järgmised punktid: arengu eelduseks on plaan; arengukava on tarvis noorsootöö sihipäraseks korraldamiseks maakonnas; arengukavas on võimalik koostöövormides kokku leppida ning teatud eesmäärke omavahelises koostöös täita; arengukava võimaldab vaadelda noorsootööd terviklikumalt ning kaardistada puudujäägid ning dubleerimised; väärtustes ja mõistetes kokkuleppimiseks ning selle kommunikeerimiseks laiemale avalikkusele (Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017, 2011).

Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 (2011) on noorsootööd põhjalikult eraldiseisva valdkonnana käsitlev arengudokument, mis sisaldab laiapõhjalist kokkulepet noorsootöö prioriteetide osas. Noorsootöö valdkonna põhiprobleemidena toodi arengukava seminaridel välja valdkonna üldine alarahastamine, madal palgatase, suur kaadri voolavus, vähene tunnustamine ning liigne projektipõhisus noorsootöös. Sellest lähtuvalt on arengukavas välja toodud visioon aastaks 2017 *Järva maakonnas on noorte vajadustest lähtuv, tihedal koostööl põhinev ja hästi toimiv mitmekülgne noorsootöö ning üldine missioon Järvamaa noorsootöö missiooniks on pakkuda noortele parimaid tingimusi ja tuge arenguks.*

Tuleviku noorsootööd Järva maakonnas ilmestab sõnapilv – sõnade kogum sellest, millisena soovitakse maakonna noorsootööd näha (vt joonis 1.6). Sellel on välja toodud valdkonda ja selle arengut oluliselt mõjutavad tegurid, millele on vaja tähelepanu pöörata, et tagada kvaliteetne noorsootöö. Sõnapilv on noorsootöötajatele igapäevatoos meeldetuletuseks ja motivaatoriks. Sellel on välja toodud näiteks sellised sõnad nagu koostöö, mitmekesisus, mobiilne, kvaliteetne, noortevolikogud ning infoliikuvus.

Joonis 1.6 Sõnapilv (Allikas: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017, lk 11)

Järvamaa noorsootöö arengukava (2011) viiakse ellu Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse koordineerimisel ja eestvedamisel. Koostööd eesmärkide saavutamiseks tehakse Järvamaa Omavalitsuste Liidu, Järva Maavalitsuse, maakonna noorsootööasutuste, omavalitsuste, noorteühingute- ja organisatsioonide, mittetulundusühingute ning teiste noorsootöö valdkonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonidega.

2. UURIMUSE EESMÄRK JA METOODIKA

Peatükis keskendutakse uurimuse eesmärgile ning metoodikale: tuuakse välja uurimisobjekti ning uurimismeetodi kirjeldus, uurimismeetodi valiku põhjendus ning viis, kuidas on andmeid kogutud.

Uurimuse eesmärk

Uurimuse teema on *Noorsootöö valdkonna areng aastatel 2012 ja 2013 Järva maakonna näitel*. Antud uurimuse eesmärk on välja selgitada, kas suunisdokumendis soovitud noorsootöö valdkonna areng on Järvamaal tagatud, millised on muutused valdkonniti ning kas on esile kerkinud arenguvajadusi, millele tähelepanu pöörata. Uurimuses otsitakse vastuseid esitatud uurimisprobleemidele ning püstitatud hüpoteesidele, mis on välja toodud uurimistöö sissejuhatuses.

Uurimisobjekti kirjeldus

Uurimisobjektiks on Järva maakonnas praktiseeritav noorsootöö valdkondade kaupa: erinoorsootöö; noorte huviharidus ja -tegevus; noorte teavitamine; noorte nõustamine; noorsoo-uuringud; noorsootööalane koolitus; noorte tervistav ja arendav puhkus; noorte töökasvatus; noorte osalus; rahvusvaheline noorsootöö.

Uurimismeetodi kirjeldus

Uurimustöös kasutati kvantitatiivse suunitlusega uurimisviisi, toetudes Järva Maavalitsuse ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt kogutud andmetele aastatel 2012 ning 2013.

Analüüsi tulemustest lähtuvalt koostati statistiline ülevaade noortevaldkonna arengust Järva maakonnas 2012. ning 2013. aastal ja selgitati välja arenguvajadused.

Flick (2011, lk 10–11) väidab, et kvantitatiivse uurimustöö aluseks on teoreetiline mudel ning tööd alustades formuleeritakse hüpoteesid, mida hakatakse uurimust läbi viies kontrollima. Käesolevas töös on analüüsi aluseks võetud Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012–2017 sätestatud eesmärgid ning tegevused, mille seiret viib läbi Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus. Töös püstitatud hüpoteesid on välja toodud sissejuhatuses.

Uurimismeetodi valiku põhjendus

Kvantitatiivne uurimismeetod sobis hüpoteeside püstitamiseks ning analüüsimiseks, selgitamiseks välja valdkondadevahelisi põhjuslikke seoseid ning kaardistamiseks üldistavaid andmeid illustreerivatel joonistel (Flick 2011, lk 10-11).

Minu uurimustöö ei ole traditsiooniline lõputöö. Uurimistöö valmib tellimustööna Järva Maavalitsusele, mistõttu kasutati olemasolevaid andmeid, mis olid kogutud Järva Maavalitsuse ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt aastatel 2012 ning 2013.

Andmete kogumine

Järva Maavalitsuse poolt koondatud andmete näol on tegemist Järvamaa noorsootöö ülevaadetega 2012. ning 2013. aastast.

2012. aasta novembris kogus omavalitsuste koondandmeid Järva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist Tuuli Taavet. Andmete kogumisel kasutati Eesti Noorsootöö Keskuse poolt koostatud küsimustikku (vt lisa 1), mis edastati täitmiseks vajalikele osapooltele elektroonselt. Saadud andmed koondati ning nendest koostati dokument *Järvamaa noorsootöö 2013. aasta alguses* (2013), mille tulemused avaldati Järva Maavalitsuse ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehtedel. Samuti edastati kogutud andmed Eesti Noorsootöö Keskusele vabariiklike noorsootöölaste ülevaadete tegemiseks.

Analüüsimisel kasutatud dokumendi *Järvamaa noorsootöö ülevaade 2013* (2014) on koostanud Järva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist Kersti Viilup ning andmed on

peamiselt kogutud 2013. aasta novembris. Huvitegevuse ülevaade ja noorte arvud on täiendatud 2014. aasta jaanuaris. Andmete kogumisel kasutati Eesti Noorsootöö Keskuse poolt välja töötatud küsimustikku (vt lisa 2), mis edastati täitmiseks kõigile osapooltele elektroonselt. Andmete kogumise tulemused avalikustati 2014. aasta alguses toimunud noorsootöö infopäeval ning Järva Maavalitsuse kodulehel. Küsimustiku maakondlikud kokkuvõtted edastati Eesti Noorsootöö Keskusele vabariiklike noorsootööalaste ülevaadete tegemiseks.

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt kogutud andmed on koondatud Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 seiretena aastatel 2012 ning 2013. Andmete kogumiseks kasutati arengukava põhjal koostatud küsimustikku, mis oli esitatud tabeli kujul ning sisaldas arengukavas välja toodud valdkondlikke probleeme, eesmärke ja tegevusi nende saavutamiseks (vt lisa 3). Küsimustikud edastati vajalikele osapooltele elektroonselt. Seirete kokkuvõtted avalikustati 2013. ning 2014. aasta kevadel toimuval noorsootöötajate infopäeval ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehel.

Materjali kogumisel aitasid kaasa maakonna noortega töötavad inimesed: omavalitsuste spetsialistid, noorsootöötajad, huvijuhid, ringijuhid, noorteühenduste juhid.

Kommentaariid

Tuuli Taaveti kommentaar andmete kogumise kohta: „Andmeid Järvamaa noorsootöö tookordse hetkeseisu kohta küsiti läbi ankeetküsitluste, mis saadeti elektroniliselt igasse omavalitsusse. Valdavalt siis noorsootöö spetsialistile või kohaliku omavalitsuse noorsootöötajale. Vastav inimene kogus omavalitsusest andmed kokku ja edastas mulle.“

Kersti Viilupi kommentaar andmete kogumise kohta: „2013 andmed on kogutud elektrooniliselt ankeetide täitmisega noorsootöötajatelt või kohaliku omavalitsuse noorsootöö eest vastutavalt ametnikult. Lisaks sai andmeid juurde küsida ka telefonitsi. Vaid huvihariduse 2013. aasta andmed on lisaks täiendavalt saadetud huviharidust ja -tegevust pakkuvatele organisatsioonidele, sest osa kohalikke omavalitsusi ei suutnud või ei tahtnud seda infot koondada. Usun, et huvihariduse /-tegevuse tabelis on sees peaaegu kõik tegevuste pakkujad. Sellist maksumusega koos ülevaadet pole maakonnas varem koostatud ja ilmselt on see kogu riigis ainuke või üks vähestest kogu maakonna noorte huvihariduse/-tegevuse infot sisaldav ülevaade. Samuti on eraldi kogutud noorteorganisatsioonide andmed, mitte selle ühe küsitluse

sees, kuid kogumine käis enamjaolt elektrooniliselt noorsootöötajate, huvijuhtide ja üleriigiliste organisatsioonide kohalike juhtide abil.“

Sihtasutus Kesk- Eesti Noorsootöö Keskuse juhataja Eve Siilaku kommentaar Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017 seire teostamise kohta: „Kesk- Eesti Noorsootöö Keskus on Järvamaa noorsootöö arengukava seire teostaja, see tähendab, et kogusin kokku kohalike omavalitsuste noorsootöö eest vastutavate isikute poolt kirjapandu ja lisasin üldisesse tabelisse. Kui mingi teema kohta tekkis mul küsimus või kahtlus, kas on ikka asjast õigesti aru saadud, siis küsisin uuesti üle. Kui vastati, siis lisasin tabelisse parandatud vastuse. Kõik tabelisse koondunud vastused vaatame koos noorsootöötajatega maakonna noorsootöö teabepäeval üle. Kui keegi soovib oma kohaliku omavalitsuse tegevustes osas veel parandusi teha, siis need ka tehakse. Üldisel arutelul tehakse ettepanekuid tegevuste, vastutajate, kriteeriumite osas - kui kõik on ettepanekutega nõus, siis need kinnitatakse ja arvestatakse järgmise aasta seire läbiviimisel.“

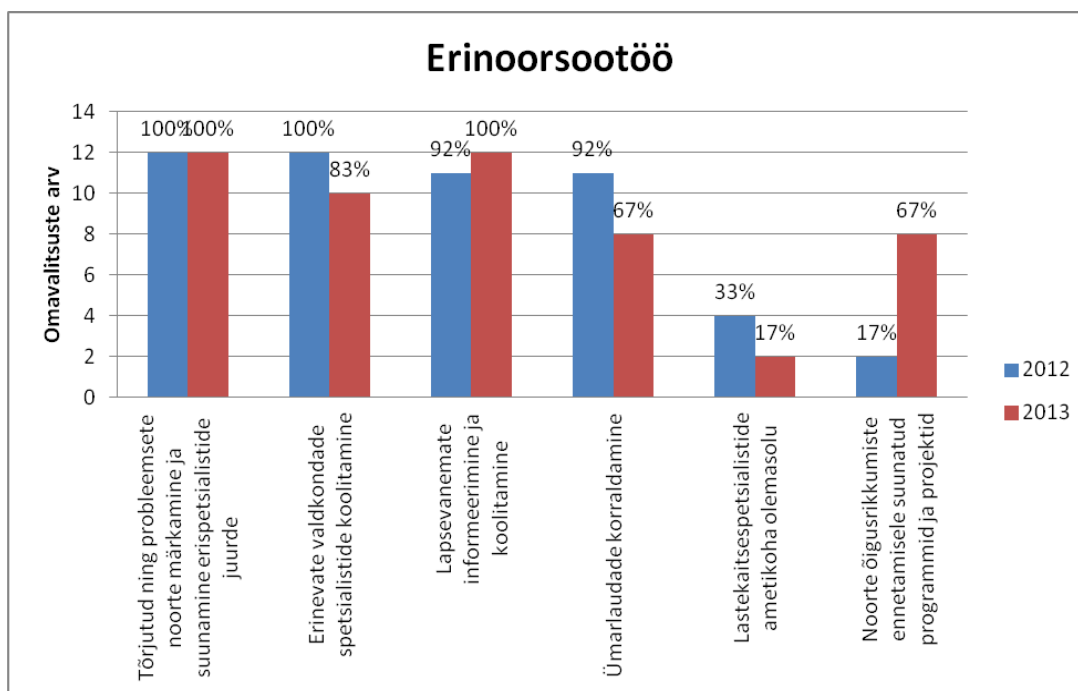
3. UURIMUSE TULEMUSED JA ANALÜÜS

Käesolevas peatükis tuuakse välja noorsootöö peamised valdkondlikud eesmärgid, uurimuse tulemused ning nende analüüs. Andmete analüüsi tulemused on nende paremaks mõistmiseks illustreeritud joonistega.

3.1. Erinoorsootöö

Vastavalt Järvamaa noorsootöö arengukavale 2012–2017 (2011, lk 12) on erinoorsootöö valdkonna eesmärkideks luua maakonnas toimiv ennetusalane koostöövõrgustik. Sealhulgas kaasata aktiivsesse ennetustöösse riskigruppi kuuluvad probleemse käitumisega noored ja nende vanemad.

Kohalikes omavalitsustes pööratakse eesmärkide saavutamiseks tähelepanu erinoorsootöö valdkonna erinevatele aspektidele: erispetsialistide juurde suunamine; spetsialistide koolitamine; lastevanemate informeerimine ja koolitamine; ümarlaudade korraldamine, kaasates erinevaid osapooli; koostöö Järvamaa alaealiste komisjoniga; lastekaitsespetsialistide ametikohtade loomine; ennetusele suunatud projektide ja programmide arendamine ja rakendamine (Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017, lk 12). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on joonisel 3.1.

Joonis 3.1 Erinoorsootöö valdkonna olulised aspektid Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (*Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.*)

Aastatel 2012 ning 2013 olid Järvamaa omavalitsuses loodud head eeldused tõrjutud ja probleemsete laste ning noorte märkamiseks ja suunamiseks spetsialistide juurde (vt joonis 3.1). Toimis hea koostöö erinevate osapoolte vahel ning kaasati vajadusel Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse spetsialiste. Peamiselt on loodud eeldused noorte probleemide märkamiseks koolikeskkonnas ning noortekeskustes ning omavahelise koostööga on tagatud kohene reageerimine ning tekkinud probleemolukordade lahendamine.

2012. aastal väärtustati kõigis Järvamaa omavalitsustes kõrgelt erinevate valdkondade spetsialistide koolitamist ning leiti selleks vastavad vahendid. Spetsialistid osalesid nii maakonnasisestel kui ka välistel koolitustel ning seda järjepidevalt. Aasta jooksul osalesid iga omavalitsuse spetsialistid vähemalt ühel koolitusel. 2013. aastal osalesid kümne omavalitsuse (83%) spetsialistid erinevatel koolitustel ning sellega on tagatud spetsialistide järjepidev enesearendamise võimaldamine. Seeläbi tõusis spetsialistide erialane pädevus ja motivatsioon, õpiti kolleegide kogemusest ning leiti uusi võimalikke koostöövõimalusi erinevate osapoolte vahel.

2012. aastal toimus lapsevanemate koolitamine ning informeerimine 11 omavalitsuses (92%) ning 2013. aastal kõigis Järvamaa omavalitsuses. Seeläbi tagati lapsevanemate kaasamine ning nende teavitamine. Tõusnud teadlikkus aitab lapsevanemal ise märgata oma lapse juures esilepürgivaid ja käitumises väljenduvaid ohumärke, millega tegelemiseks ning abi saamiseks tasuks pöörduda spetsialisti poole. Informeerimine toimus läbi erinevate kanalite: koosolekud, koolitused, e-kool, veebikeskkonnad, arenguestlused, vallaleht, infopäevad. Tänu lapsevanemate kaasamisele ning teavitamisele on võimalik tegeleda laiemas ennetustegevusega, et vähendada laste ja noorte õigusrikkumisi.

Järsu muutuse on läbi teinud ümarlaudade korraldamine erinevate osapoolte vahel (vt joonis 3.1). 2012. aastal toimusid järjepidevad ümarlauad 11 omavalitsuses (92%), kuid 2013. aastal kaheksas omavalitsuses (67%). Langus on tingitud omavahelise koostöö tihenemisest, kus kokku saadakse vastavalt reaalsele vajadusele. Ümarlaudadesse on kaasatud erinevate valdkondade spetsialistid vastavalt arutletava probleemi olemusest. Ümarlaudades, mis on kokku kutsutud seoses noore või lapse õigus- või korduvrikkumiste ning probleemidega, lähenetakse igale noorele individuaalselt. See tagab konkreetse noorega seonduva probleemsituatsiooni lahendamiseks talle sobilike meetodite väljatöötamise, mis on eelduseks indiviidi aitamiseks ning edasiseks toetamiseks.

Kogutud andmete analüüsi käigus selgus, et vähestes Järvamaa omavalitsustes on tagatud laste ja noorte heaolu. 2012. aastal töötasid lastekaitse spetsialistid neljas omavalitsuses (33%). Kolmes omavalitsuses (25%) tegelesid antud valdkonnaga sotsiaaltöötajad. Kokku oli täielikult või mõningal määral antud valdkond kaetud seitsmes omavalitsuses (58%), mis on veidi enam kui pooltes. 2013. aastaks oli lastekaitse spetsialistide ametikoht olemas vaid kahes omavalitsuses (17%) ning viies omavalitsuses (42%) on valdkonna eest vastutavad sotsiaaltöötajad ja nõunikud. Valdkonna kaetus oli muutumatu ning täielikult või vähesel määral tegeleti laste ja noorte heaoluga seitsmes omavalitsuses (58%). Kohalikud omavalitsused peaksid noorsootööl rohkem tähelepanu pöörama, et tagada efektiivne noorte toetamine ning nende probleemidega tegelemisel abistamine, et temast kasvaks täisväärtuslik ning aktiivne kodanik.

2012. aastal rakendati ja arendati noorte õigus- ning korduvrikkumiste ennetamisele suunatud programme ja projekte vaid kahes omavalitsuses (17%). 2013. aastal keskenduti antud valdkonna tegevusele kaheksas omavalitsuses (67%). Märkimisväärne tõus on tingitud spetsialistide teadlikkuse tõusust ning vajadusest kaasata rohkem noori erinevatesse tegevustesse. Tähelepanu

on hakatud pöörama rohkem ennetustegevusele ning vastavalt sellele otsitud erinevaid võimalusi noorte õigus- ja korduvrikkumiste vähendamiseks.

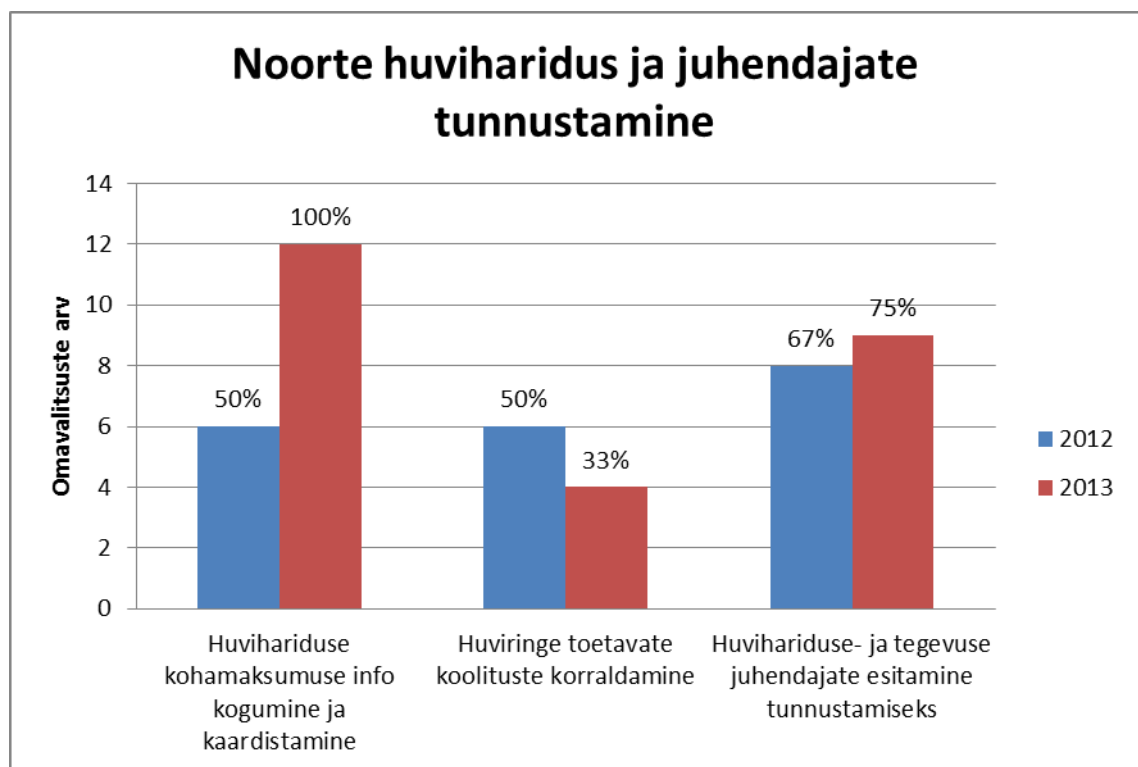
Noorte ja laste õigusrikkumiste ennetamiseks on oluline osa noortekeskuse ning mittetulundusühingute vahelisel koostööl Järvamaa alaealiste komisjoniga. 2012. aastal osales noorsootöö infopäevadel alaealiste komisjoni liikmena noorsoopolitsei, kes tegi ettepaneku osapooltevahelise koostöö tihendamiseks ning parendamiseks koostada ülevaade Järvamaa noortekeskuste projektidest. Ülevaade valmis 2012. aasta detsembris ning edastati Järvamaa alaealiste komisjonile. 2013. aastal osales alaealiste komisjoni liige avatud noortekeskuse projektikonkursi komisjonis, külastades kõiki konkursil osalenud noortekeskusi. Samuti osales komisjoni liige noorsootöötajate õppereisil Pärnusse. Komisjoni liikmena on noorsoopolitsei osalenud regulaarselt noorsootöö infopäevadel. Alaealiste komisjon on teadlik Järvamaa omavalitsustes tehtavast noorsootööst, mis loob eeldused efektiivse ennetustegevuse rakendamiseks vastavalt piirkonna eripäradele ning vajadustele.

Andmete analüüsi tulemustest selgus, et erinoorsootöö valdkond on arengukava kehtimise algusaastatel Järvamaa kohalikes omavalitsustes suuremalt jaolt kaetud. Järjepidevalt toimuvad koolitused erinevate alade spetsialistidele ning lapsevanematele. Pädevad ning ennast pidevalt arendavad ja täiendavad noortega töötavad spetsialistid on üheks eelduseks tõrjutud ning probleemsete noorte märkamiseks ning vajadusel suunamiseks erispetsialistide juurde. Neil on vajalikud teadmised ja oskused, et eest vedada noorte õigusrikkumiste ennetamisele suunatud programme ja projekte, kaasates tegevustesse nii tõrjutud kui ka probleemseid noori, võimaldades neil silmitsi seista uute väljakutsetega ning seeläbi omandada uusi kogemusi. Oluline osa on omavahelisel koostööl, mida soodustavad erinevate osapoolte vahel läbi viidavad ümarlauad, kuhu vajadusel kaasatakse spetsialiste väljaspoolt oma koduvalda. Järvamaa kohalikes omavalitsustes toimuvad ümarlauad vastavalt hetkevajadusele või kiirelt reageerimist vajavate probleemolukordade ilmnemisel. Suur vajakajäämine on Järva maakonnas lastekaitse spetsialistidest, kellel on erialaselt täita oluline roll laste ja noorte heaolu tagamisel.

3.2. Noorte huviharidus- ja tegevus

Noorsootöö valdkonna eesmärgid on Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 (2011, lk 13) järgi järgmised: huviharidus ja -tegevus on hästi kättesaadavad; huvihariduse ja -tegevuse pakkumiseks on kõik võimalused hästi kasutatud; noorsootöö valdkonnas tegelevad inimesed on tunnustatud ja väärtustatud.

Püstitatud eesmärkide saavutamiseks pööratakse enim tähelepanu tegevuste rakendamiseks noorte huviharidus ja -tegevuse valdkonnas järgmiselt: uute inimeste juurde koolitamine, kes suudaksid erinevaid huvitegevusi noortega läbi viia; huvihariduse ja -tegevuse juhendajate hulgast kandidaatide esitamine tunnustamiseks; huvihariduse kohamaksumuse info kogumine ja kaardistamine maakonnas; kohalike omavalitsuste valmidus pakkuda oma valla huviharidust ka teiste omavalitsuste noortele; kohalikus omavalitsuses töötavad noortekeskused ning tööle on võetud noorsootöötaja; omavaheline koostöö noorte vaba aja sisustamise osas; Järvamaa noortekeskused ja -toad teevad enam tegevusi üle 18-aastastele noortele ning seda ka nädalavahetustel, kaasates tegevuste planeerimisse 18-aastaseid ja vanemaid noori (Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017, lk 13). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonistel 3.2 ning 3.3.

Joonis 3.2 Noorte huviharidus Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

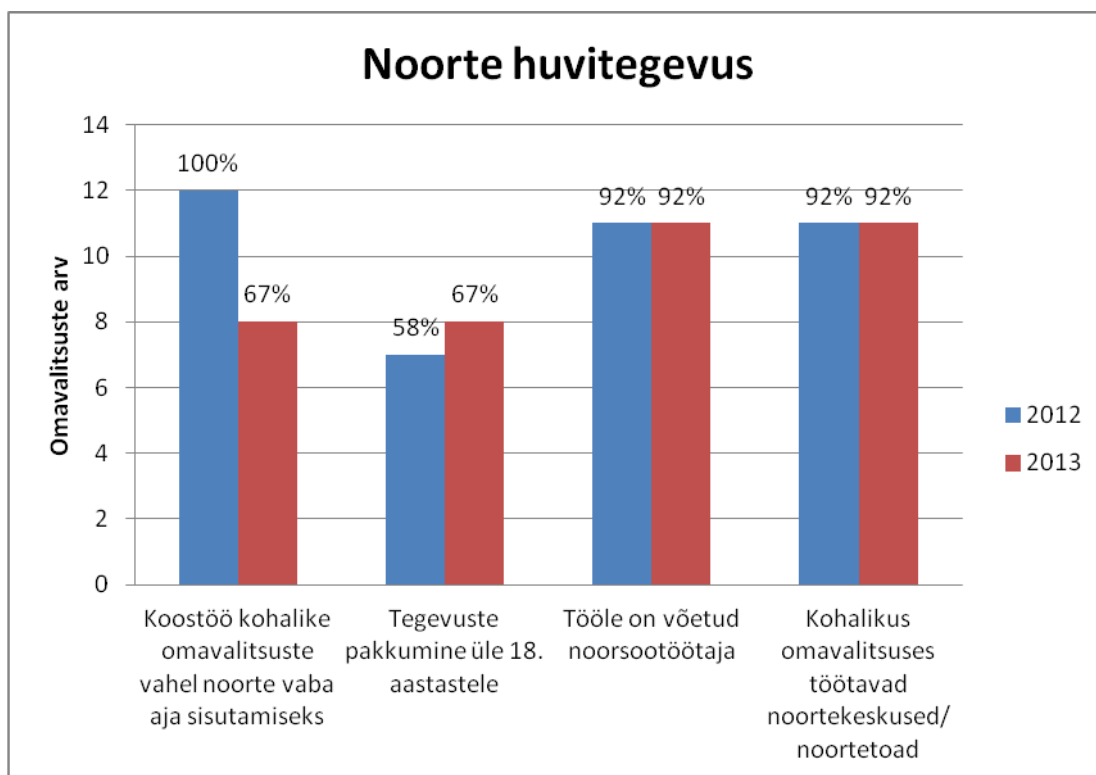
Huviharidus omab olulist rolli noore arengus ning seetõttu on vajalik omada ülevaadet kohalikes omavalitsustes toimuva huvihariduse võimaluste ning nende maksumuse kohta. 2012. aastal kogus ja kaardistas huviringide infot ning kohamaksumust kuus omavalitsust (50%) ning 2013. aastal juba kõik omavalitsused (vt joonis 3.2). Muutus oli tingitud 2013. aastal Järva

Maavalitsuse noorsootöö ülevaate (2014) koostamisel huvitegevuse ja -hariduse maksumuse info kogumisest ja kaardistamisest, mis andis hea ülevaate noortele pakutavatest huvihariduses osalemise võimalustest üle maakonna. Koostatud ülevaade avalikustati erinevates veebikeskkondades ning sellekohast teavet jagati listides ning suhtlusvõrgustikes. Kaardistatud huviharidus ja -tegevus annab noortega töötajatele võimaluse suunata neid vastavalt noorte huvidele teiste kohalike omavalitsuse huviringidesse. Nii on noortele tagatud võimalus mitmekesistada oma vaba aja veetmise võimalusi, laiendada silmaringi ning arendada ennast läbi huviharidusliku tegevuse. Kogutud andmeid analüüsid selgus, et huviringides osalemiseks ei ole Järvamaa kohalikes omavalitsustes sätestatud eritingimusi või piiranguid noortele, kes elavad või õpivad mõnes teises omavalitsuses, mis tagab nende kättesaadavuse võrdsetel alustel kõigile soovijatele.

Huviringide toimimiseks ning püsijäämiseks on oluline panustada nende arendamisse ning juhendajate pidevasse enesetäiendamisse. Selleks on vajalik korraldada erinevaid huviringide tegevust toetavaid koolitusi või suunata huviringide juhendajaid erinevatele täiendkoolitustele (vt joonis 3.2). 2012. aastal korraldati erinevaid koolitusi või suunati noorsootöötajad täiendkoolitustele kuues omavalitsuses (50%). Kuid aastaga on toimunud langus ning koolitustele, mis toetaks huviringide tegevust, keskenduti vaid neljas kohalikus omavalitsuses (33%). Langus on tingitud koolituste rohkusest ning pidevast kuupäevade kokkulangemisest. Lisaks kohalikele omavalitsustele on Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus korraldanud erinevatel teemadel 2012. aastal kolm ning 2013. aastal kaks koolitust. Seega on võimaldatud Järva maakonna huviringide juhendajatele enesetäiendamise võimalused oma maakonnas, et muuta need kõigile soovijatele paremini kättesaadavaks.

Noorsootöötajate, noort juhendajate, noorte ning huvihariduse ja -tegevuse läbiviijatele on erialase motivatsiooni säilitamiseks olulisel kohal nende tunnustamine (vt joonis 3.2). 2012. aastal esitas kaheksa (67%) ning 2013. aastal üheksa kohalikku omavalitsust (75%) kandidaate mõnele tunnustusüritusele. Järva maakonnas on ellu kutsunud järgmised tunnustusüritused, kuhu on võimalik kohalikul tasandil kandidaate esitada: Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse tunnustusüritus „Aasta tähed“; Järvamaa Omavalitsuste Liidu tunnustusüritus; Eesti Kultuurkapitali aastapremia. Lisaks on mõlemal aastal koostöös Järva Maavalitsusega esitatud kandidaate vabariiklikuks tunnustamiseks. Kogutud andmete analüüsile tuginedes väidan, et Järva maakonnas tegutsevad noorsootöötajad, ringijuhendajad, vabatahtlikud ning teised noortega tegelevad spetsialistid on väärtustatud. Esitamine tunnustamisele väärtustab nende

tegevust ning annab märku sellest, et neid on märgatud. Motiveeritud töötajad on eelduseks noorte ja laste huvihariduse ja -tegevuse jätkusuutlikkuse tagamisel, noortele eeskujuks olemisel, nende motiveerimisel ja toetamisel noore enesearengu protsessis.

Joonis 3.3 Noorte huvitegevus Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Noortele rohkemate võimaluste tagamiseks oma vaba aja sisustamisel ning sotsiaalsete oskuste arendamisel on üks võimalus teha koostööd teiste kohalike omavalitsustega (vt joonis 3.3). Seda võimalust on kasutanud 2012 aastal kõik kohalikud omavalitsused. Võrreldes 2013. aastaga on näitaja läbi teinud olulise languse ning koostöö jätkumine erinevate kohalike omavalitsuste vahel toimis kaheksas omavalitsuses (67%). See on tingitud kohapealsete võimaluste mitmekesisistumisest, noorsootöötajate suurest töökoormusest, noorte huvipuudusest ning sündmuste kuupäevade kokkulangemistest.

Vanema vanuserühma noorte kaasamine tegevustesse on raskendatud, kuna väikestes omavalitsustes töötavad vaid põhihariduse baasil haridusasutused ning peale selle lõpetamist minnakse edasi õppima teistesse omavalitsustesse. Samuti on selles vanuses noori raske motiveerida ning kaasa haarata. Sellest hoolimata on 2012. aastal üle 18- aastastele noortele tegevusi pakunud seitse omavalitsust (58%). 2013. aastal viidi vanematele noortele läbi

tegevusi juba kaheksas kohalikus omavalitsuses (67%). Noori kaasatakse vabatahtlikena erinevate sündmuste korraldusmeeskondadesse, kus jagatakse noortele uusi korraldusalaseid teadmisi ning kogemusi, mida nad vajavad eelkõige edukaks tööturule sisenemiseks.

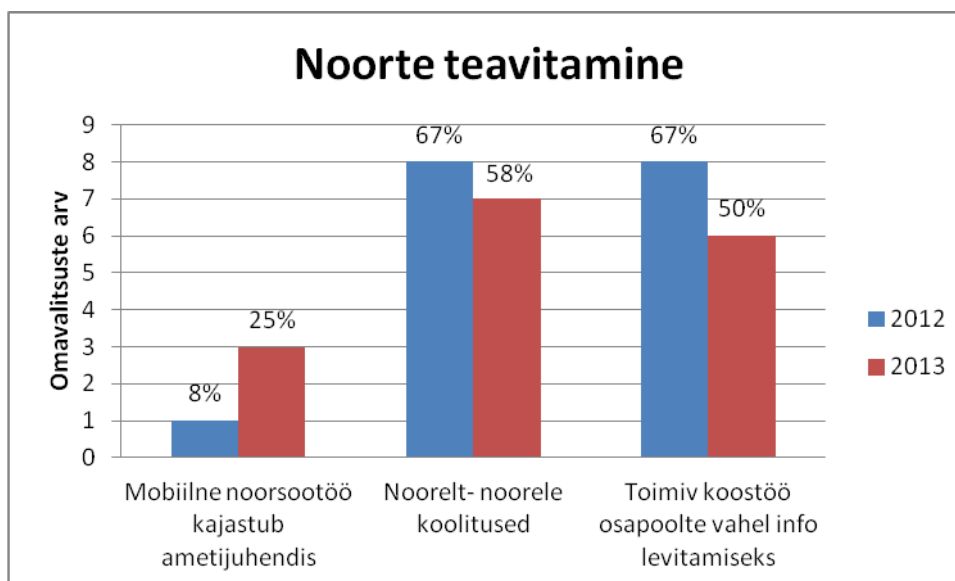
Järvamaa omavalitsustes on tagatud noorsootöö järjepidevus ning kvaliteet (vt joonis 3.3). 2012. ning 2013. aastal on noortekeskuste ja noortetubade arv omavalitsustes olnud muutumatu. Noorsootööasutused töötavad üheteistkümnes kohalikus omavalitsuses (92%). Eelpool nimetatud kohalikes omavalitsustes (92%) on olemas noorsootöötaja, kelle koormus ning arv võib omavalitsuste kaupa erineda. Vaid ühes kohalikus omavalitsuses (8%) puuduvad võimalused ning ressursid noorsootöö valdkonna sihipäraseks arendamiseks.

Järjest enam on hakatud tähelepanu pöörama noortevaldkonna kvaliteedi ning järjepidevuse arendamisele Järva maakonna kohalikes omavalitsustes. Seeläbi tagatakse noortele turvaline keskkond enesearenguks ja proovilepanekuks, mitteformaalsed õppimisvõimalused ning vajalik tugi noore arengu erinevatel etappidel vastavalt tema individuaalsetele omadustele tuginedes.

3.3. Noorte teavitamine

Järvamaa noorsootöö arengukavale 2012–2017 (2011, lk 14) toetudes saab välja tuua noorte teavitamise eesmärgid: vajalik ja asjakohane informatsioon on hästi kättesaadav ning noorsootöö osapooled teevad tõhusat ja järjepidevat koostööd.

Püstitatud eesmärkide saavutamiseks pööratakse enim tähelepanu järgmiste tegevuste rakendamiseks: maakonna noorteportaali loomine; mobiilse noorsootöö rakendamine, noorelt-noorele koolituste korraldamine; noortele ümarlaudade korraldamine korra kvartalis; regulaarsete noorsootöö teabepäevade korraldamine; noorte osaluskohtvõrkude toimimine kaks korda aastas; koostöö info levitamiseks erinevate osapoolte vahel (Järvamaa arengukava 2012–2017, lk 14). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonisel 3.4.

Joonis 3.4 Noorte teavitamine Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Tänapäeva ühiskonnas on suurenemas mobiilse noorsootöö roll kohalikes omavalitsustes efektiivse noorsootöö korraldamiseks, jõudmaks rohkemate noorteni. Tulemuste analüüsimisel selgus (vt joonis 3.4), et on hakatud uuendama noorsootöötajate ametijuhendeid ning lisama sinna ühe tööülesandena mobiilse noorsootöö korraldamine. Kui 2012. aastal oli mobiilne noorsootöö välja toodud tööülesandena vaid ühes omavalitsuses, siis 2013. aastal väärtustatakse mobiilset noorsootööd kui tööülesannet kolmes omavalitsuses (25%). Analüüsitud andmetest selgus, et mobiilse noorsootöö meetodit kasutab aktiivselt veel kaks kohalikku omavalitsust, kuid see ei kajastu ametijuhendites. Ametijuhendeid pole uuendatud vajalike ressursside puudumise ning sellega kaasneva liigse bürokraatia tõttu.

Noorelt-noorele koolitus on võimalus rääkida noortega neile vastuvõetavas vormis ning arusaadavas keeles. 2012. aastal korraldasid noorelt-noorele vormis koolitusi kaheksa omavalitsust (67%), kuid 2013. aastal vaid kuus (58%). Langus võib olla tingitud pakutavate koolituste üleküllusest, mistõttu on valikute tegemine raskendatud. Samuti noorte koolitajate vähesusest ning kitsastest teemavaldkondadest, mida noored koolitajad valdavad ning on pädevad läbi viima.

2012. aastal hindas info jagamist erinevate osapoolte vahel toimiva koostööna kaheksa omavalitsust (67%): toimis pidev infovahetus koolide, noorsootöötajate ja Sihtasutus Kesk-Eesti

Noorsootöö Keskuse vahel. Infot jagati meilide teel, kasutades noortevolikogude abi, telefonitsi, internetilehekülgede, sotsiaalmeedia, teadetetahvlite ning vahetu kontakti kaudu. Kitsaskohana info levikus toodi välja vähese info kättesaadavuse seoses muuseumitundidega, mis oli ka peamiseks indikaatoriks hindamaks koostööd osapoolte vahel mittetoimivaks. 2013. aastal toimus aktiivne noorteinfo jagamine kuues omavalitsuses (50%) ning peamiseks infovahetuskanaliks oli sotsiaalmeedia ning internet. Rahulolematus võib olla tingitud liigsest infomürast, mis erinevaid kanaleid pidi dubleerituna noorsootöötajateni jõuab. Olulise info eraldamine ebaoluliselt on aeganõudev ning kurnav tegevus, mis rahulolu samuti mõjutab.

Järva Maavalitsus koostöös Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskusega korraldas aastal 2012 neli noorsootöötajate teabepäeva ning ühiselt viidi läbi huvijuhtide ja noorsootöötajate väljasõit Lääne-Virumaale. 2013. aastal toimus noorsootöö teabepäevi kolm ning korraldati koostöö- ja õppereis Pärnumaale. Huvijuhtide aineseksioon kohtus 2012. aastal üks kord kvartalis ning 2013. aastal koguneti neli korda aasta jooksul, sealjuures toimub pidev suhtlus sotsiaalmeedia vahendusel. Koostöökohtumised noorte, noorsootöötajate ning teiste erinevate valdkondade spetsialistidega toimuvad järjepidevalt. Need tagavad valdkonna jätkusuutlikkuse ning loovad eelduse omavahelise koostöö jätkamiseks ning tõhustamiseks erinevatel tasanditel.

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse üheks vastutusala on noorte ümarlaudade korraldamine. Kuni juunini aastal 2012 tegutses nende kõrval noorte ümarlaud, mis alates juulist 2012 liideti Mittetulundusühing Järvamaa Noortekoguga. Kokku korraldati 21 koosolekut ja muud kohtumist. Aastal 2013 toimus koostöökohtumisi vaid kümme. Koosolekute vähesus on mõjutatud noortekogu struktuurimuudatustest, millest tingituna ei rakendunud see 2013. aastal efektiivselt tööle.

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt 2012. aastal kogutud andmete põhjal puudub maakondliku noorteportaali rajamiseks vajalik ressurss. Noorteinfo peamiseks vahendajaks noortele ja noorsootöötajatele on Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse koduleht, mida täiendatakse regulaarselt. Lisaks kasutatakse rohkemate noorteni jõudmiseks suhtlusportaali Facebook. Aastal 2013 on eelpoolmainitud infokanalid jätkuvalt peamised noorteinfo vahendajad maakonnas, kuid nende kodulehel kajastub infot vähesel määral.

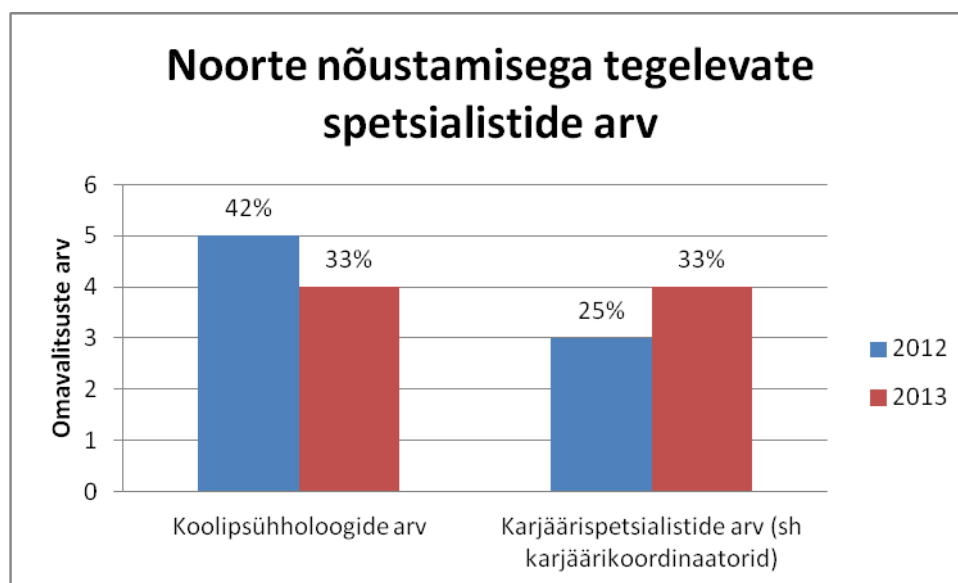
Analüüsid 2012. ja 2013. aasta andmeid, mis puudutavad noorte teavitamist, selgus, et valdkonna arengu järjepidevuse tagamiseks on vaja muuta info kättesaadavamaks ning kaasata rohkem noori info levitamiseks. Ühe arenguvõimalusena võib välja tuua maakonna noorteportaali loomise, kuhu on võimalik koondada kogu info, mis puudutab noori ning

noorsootöötajaid. Seeläbi on võimalik muuta oluline info kõigile kättesaadavaks kasutades ühte kanalit ning vältides seeläbi liigset infomüra ning dubleerimist.

3.4. Noorte nõustamine

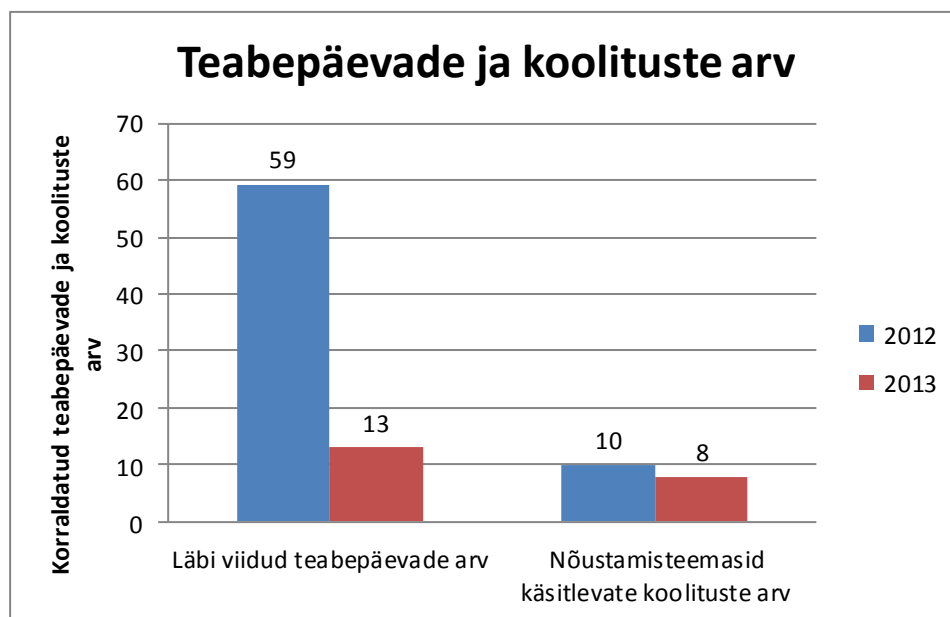
Järvamaa noorsootöö arengukavast 2012–2017 (2011, lk 15) lähtuvalt on noorte nõustamise eesmärgid järgmised: Järvamaa noortele on tagatud kvaliteetne nõustamisteenus; maakonnas on toimiv professionaalsete ja valdkondlike nõustajate võrgustik; nõustamist pakuvad osapooled teevad järjepidevat koostööd.

Noorte nõustamise valdkonna eesmärkide saavutamiseks viiakse läbi järgmised tegevused: teabe hankimine karjäärinõustaja ning psühholoogi ametikohtade hetkeseisu ja vajaduste kohta ning vastavalt sellele uute ametikohtade loomine omavalitsustes; järjepidev nõustamisteemasid käsitlevate koolituste korraldamine, teabepäevade ja nõustamiste läbiviimine koolides, avatud noortekeskustes ja noorteühendustes; Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse teenuste ja võimaluste tutvustamine erinevates aineseksioonides (Järvamaa arengukava 2012–2017, lk 15). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonisel 3.5. Teised arvulised indikaatorid on välja toodud joonistel 3.6 ning 3.7.

Joonis 3.5 Noorte nõustamisega tegelevate spetsialistide arv Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

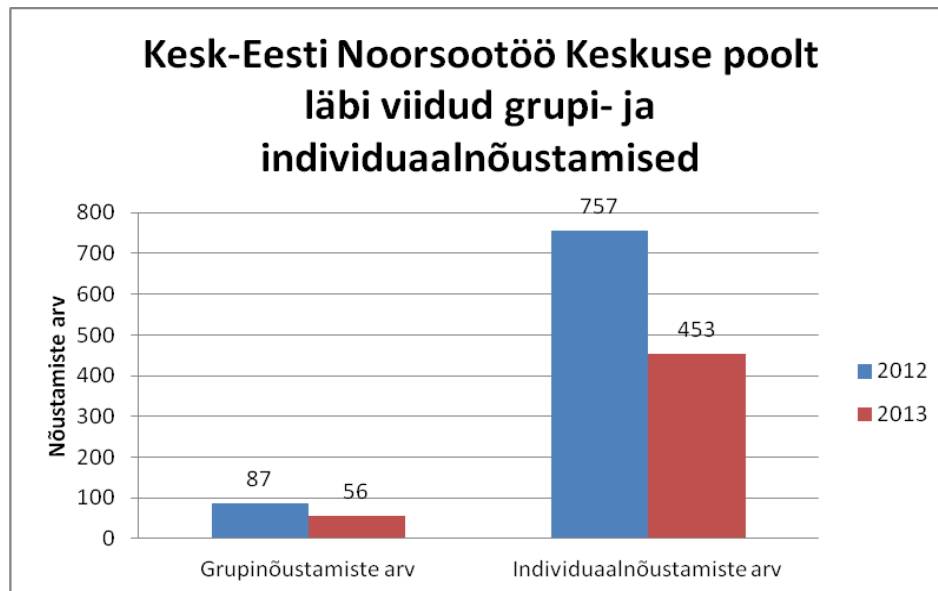
Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt kogutud andmete põhjal on välja toodud koolipsühholoogide arv (vt joonis 3.5) kohalike omavalitsuste lõikes, kuid vajadus nende järele on tunduvalt suurem. Aastal 2012 töötasid koolipsühholoogid viies (42%) ning aastal 2013 neljas (33%) kohalikus omavalitsuses, mis on vähem kui pooltes. Kohalikud omavalitsused kasutavad lisavõimalusena antud teenuse tagamiseks õpilastele Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse juures pakutavat psühholoogi teenust ning nõustamisteenust. Koolipsühholoogide arvu vähenemine ning nende üldine vähesus maakonnas on tingitud piiratud inimvarast ja rahalistest võimalustest. Järvamaa omavalitsustes on tõusnud karjäärispetsialistide, sealhulgas karjäärikoordinaatorite ametikohtade arv (33%). Lisaks joonisel 1 välja toodud ametikohtade arvule jagavad koolides karjäärialast infot huvijuhid või määratud kontaktisikud. 2013. aastal koolitati Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse ning Tallinna Ülikooli poolt koostatud koolituskava järgides 12 maakonna karjäärikoordinaatorit. Sellest lähtuvalt võib väita, et tegelikkuses on karjäärialane info noortele kättesaadav igas omavalitsuses.

Joonis 3.6 Järvamaal läbi viidud koolituste ja teabepäevade arv 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Üldises plaanis on märgata erinevate teabepäevade ning koolituste läbi viimises langustrendi (vt joonis 3.6). 2012. aastal korraldati 59 teabepäeva, kuid 2013. aastal vaid 13. Läbi viidud (sh karjäärialaste koolituste ja infoengute) arv on aastaga vähenenud neli korda. Aastal 2012 korraldas nõustamisteesasid käsitlevaid koolitusi ainult Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus (10). Aastal 2013 korraldasid koolitusi Järva Maavalitsus koostöös Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskusega (3) ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus (5). Koolituste

järjepidevus on tagatud ning igal aastal keskendutakse erinevatele valdkondadele, mis sellel aastal on aktuaalsed ning vajalikud. Koolitusplaani koostamisel arvestatakse noorsootöötajate soovide ning ettepanekutega, lähtudes koolituste korraldamisel vajaduspõhisusest. Seeläbi tõstetakse noorsootöötajate erialast pädevust ning noorsootöö kvaliteetseks korraldamiseks vajalike erialaste teadmiste- ja kogemustepagasi täienemist.

Joonis 3.7 Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt läbi viidud grupi- ning individuaalnõustamiste arv 2012. ja 2013. aastal (*Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.*)

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt läbi viidud karjäärialased grupi- ning individuaalnõustamised aastatel 2012 ja 2013 on välja toodud joonisel 3.7. Aastal 2012 viidi läbi 87 karjäärialast grupinõustamist ning 757 individuaalnõustamist. Nõustamiste suur arv näitab, et noored vajavad professionaalset abi enne tööturule sisenemist või õpingute jätkamist, et olla oma valikutes kindel. Aastal 2013 on nii grupi- kui ka individuaalnõustamisi läbi viidud ligi poole vähem, vastavad arvud on 56 ning 453. Langusprotsent on grupinõustamistel 36% ning individuaalnõustamistel 41%. Need on tingitud koolitatud karjääriinfo spetsialistide ning kontaktisikute olemasolust, kes nõustavad noori kohapeal.

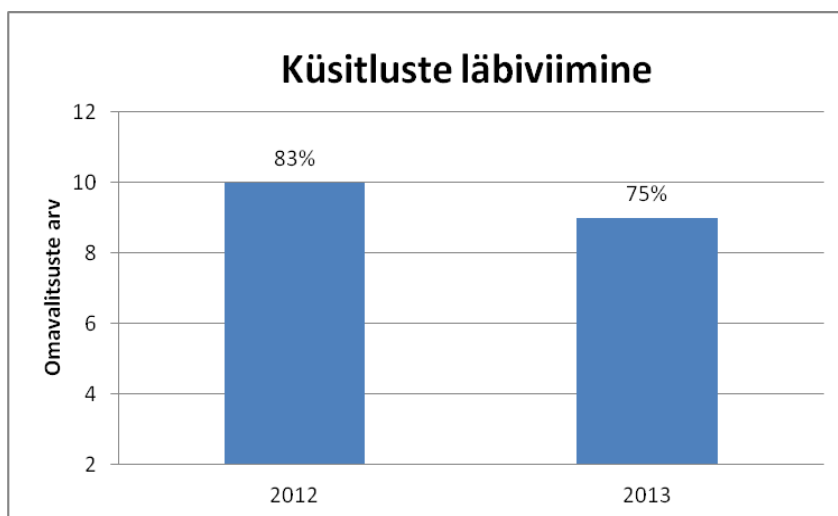
Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse teenuste ja võimaluste tutvustamine on oluline tagamaks vajaliku info jõudmise abivajajateni. Üheks info edastamise viisiks kasutatakse erinevate ainesektsioonide koosolekutel osalemist, kus infot antakse edasi võimalikult erinevatele osapooltele. 2012. aastal osaleti nelja ainesektsiooni koosolekutel. Nendeks olid ainesektsioonide juhatajate, hariduslike erivajadustega tegelejate, koolijuhtide ning

majandusõpetajate ainesektsioonide koosolekud. 2013. aastal osaleti samuti neljal koosolekul, kuid kolmes ainesektsioonis: karjäärikoordinaatorite, majandusõpetajate ning inimeseõpetuse õpetajate ainesektsioonides. Nii tehakse end nähtavaks mitte ainult noorsootöö maastikul, vaid üldsusele laiemalt.

3.5. Noorsoo-uuringud

Järvamaa noorsootöö arengukavas (2012–2017, lk 16) on noorsoo-uuringute peamiseks eesmärgiks, et noorsootöö valdkonna arengule suunatud vajalikud uuringud oleksid tehtud.

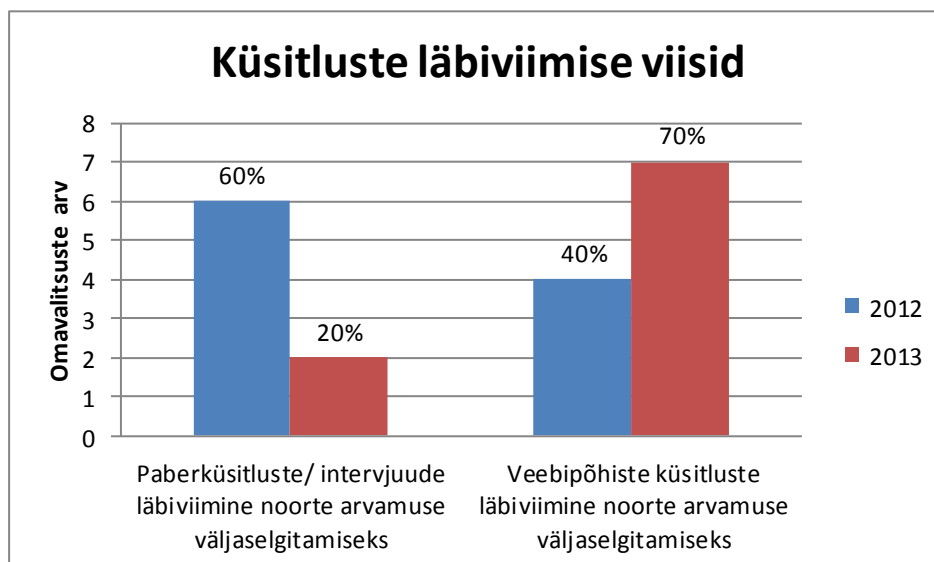
Eesmärgi saavutamine omavalitsustes on tagatud läbi järgmiste tegevuste: küsitluste läbiviimine noorte arvamuse teadasaamiseks; üliõpilaste kaasamine uuringute läbiviimiseks ning süvaanalüüsiks; enam küsitlusi viia läbi veebipõhiselt; iga aasta lõpus viia läbi maakonna noortevaldkonna hetkeseisu ja vajadusi kaardistav uuring (Järvamaa arengukava 2012–2017, lk 16). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonistel 3.8 ja 3.9. Muud arvulised näitajad on välja toodud joonisel 3.10.

Joonis 3.8 Küsitluste läbiviimine noorte arvamuse väljaselgitamiseks Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Küsitluste ning noorsoo-uuringute peamine eesmärk on välja selgitada noorte arvamusi ning küsida tagasisidet erinevatel noorsootööd puudutavatel teemadel, mis noori otseselt ja kaudselt mõjutavad. Aastal 2012 viidi noorsootöölaseid küsitlusi läbi kümnes omavalitsuses (83%) ning 2013 aastal üheksas (75%) (vt joonis 3.8). Sellega anti noortele võimalus väljendada oma

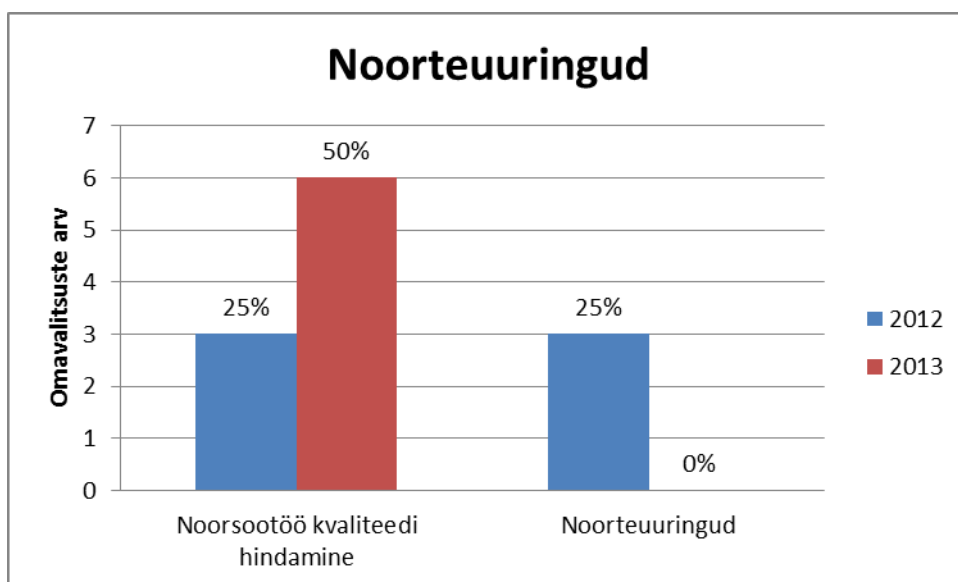
arvamust ja ideid ning panustada seeläbi noorsootöö valdkonna arengusse. Noorte arvamuse küsimine on üheks eelduseks nende ettevõtlikkuse tõstmiseks ning kaasamiseks otsustusprotsessidesse. Noortelt arvamuse küsimise ning nende huvide väljaselgitamisega on võimalik aktiveerida omaalgatuslikku tegevust ning noorteosalust otsustusprotsessides, mitmekesistada noorte arenguvõimalusi, suunata ideede väljatöötamisel ning kaasata rohkem noori erinevatesse tegevustesse nende huvidest ja vajadustest lähtuvalt.

Joonis 3.9 Küsitluste läbiviimise viisid Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (*Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.*)

Noorte arvamuste väljaselgitamiseks on mitmeid mooduseid: paberküsitluste ja intervjuude või veebipõhiste küsitluste läbiviimine (vt joonis 3.9). 2012. aastal läbi viidud küsitlustest kasutasid kuus omavalitsust (60%) paberküsitluste või intervjuude meetodit ning neli omavalitsust (40%) veebipõhiseid küsitlusi. Aastal 2013 läbi viidud küsitlustest kasutas kaks omavalitsust (20%) paberküsitlusi ning seitse omavalitsust (70%) viisid küsitlusi läbi veebikeskkonnas. Jooniselt 3.9 selgub, et aastaga on hakatud enam kasutama veebipõhiseid küsitlusi, mis kaasavad rohkem noori, tagavad andmete kiirema analüüsi ning vähendavad küsitluste läbiviimise kulukust. Noorteuuringute läbiviimisel on soovitud kaasata noorsootööd tudeerivaid üliõpilasi, kes süvaanalüüsiks kogutud andmeid ning aitaks tänu sellele leevendada uuringuteks puuduvat aja- ning inimvara. 2012. aastal ei leidunud uuringute analüüsimiseks vabatahtlikke üliõpilasi. 2013. aastal saavutatud töö autori ja Järva Maavalitsuse kokkulepete kohaselt valmib käesolev lõputöö teemal „Noorsootöö valdkonna areng aastatel 2012 ja 2013 Järvamaa omavalitsuste näitel“.

2012. ning 2013. aasta lõpul viidi Järva Maavalitsuse poolt läbi noortevaldkonna hetkeseisu ja vajadusi kaardistav uuring. Tegemist on järjepideva andmete kogumisega kõigilt kaheteistkümnelt Järvamaa omavalitsustelt, mis aitab valdkonnas tegutsevatel inimestel planeerida oma tegevusi järgnevatel aastatel, õppida teiste omavalitsuste headest praktikatest ning tagada seeläbi noortevaldkonna arengu jätkusuutlikus.

Joonis 3.10 Noorteuuringute teostamine Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa Noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012 & Järvamaa Noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013)

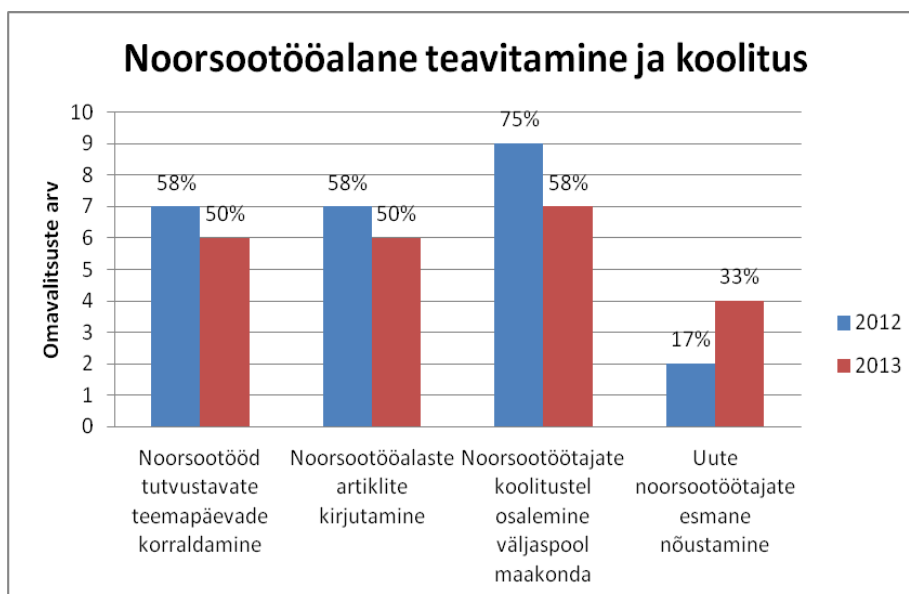
2012. ning 2013. aastal on määrav osa maakonnas läbi viidud noorteuuringute valdkonnas noorsootöö kvaliteedi hindamisel, mille mudel on välja töötatud 2010. aastal Eesti Noorsootöö Keskuse koostöös Ernst & Young Baltic AS-ga ning teiste noortevaldkonna partneritega. Tegemist on töövahendiga kohalikele omavalitsustele, mille abil saab kaardistada noorsootöö tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi. Protsessi käigus võrreldakse kohaliku omavalitsuse noorsootööd nn hea praktikaga, mis on Eesti Noorsootöö Keskuse poolt hindamismudelina välja töötatud. Protsess näeb ette sise- ja välishindamist, kus enesehindamise puhul hindavad oma noorsootöö kvaliteeti kohaliku omavalitsuse noorsootöö osapooled ise ning välishindamise puhul toimub see väliste ekspertide abil. Tulemuste põhjal on võimalik planeerida edasist arengut ning jälgida edusamme tulevikus. (Kvaliteedi hindamine, 2010) Järva maakonnas on noorsootöö kvaliteedi hindamise protsessis osalenud perioodil 2011–2013 kümme omavalitsust (83%): üks omavalitsus (8%) 2011. aastal, kolm omavalitsust (25%) 2012. aastal ning kuus omavalitsust (50%) 2013. aastal. Antud programmis osalemine on väga oluliseks eelduseks noortevaldkonna

edasi aredamiseks omavalitsustes, sest kaardistatud on kogu vajalik informatsioon edasiste tegevuste planeerimiseks, et tõsta noorsootöö kvaliteeti.

3.6. Noorsootöölane koolitus

Noorsootöölase koolituse eesmärgid on sätestatud Järvamaa noorsootöö arengukavas (2012–2017, lk 17): noorsootöö alane koolitus on kättesaadav ja asjakohane kõikidele osapooltele ning on loodud eeldused noorsootöökõks vajalike hoiakute, teadmiste ja oskuste omandamiseks.

Eesmärkide saavutamiseks Järvamaa omavalitsuses pööratakse arengukavas tähelepanu järgmistele tegevustele: rohkemate koolituste toomine maakonda; koolitustel osalemine väljaspool maakonda; koolituste korraldamine kohaliku omavalitsuse ja haridusasutuste juhtidele; Järvamaa noorsootöö valdkonna koolituskava ja internetipõhise koolituskalendri koostamine; koolituste läbiviijatena oma maakonna noorsootöötajate kaasamine; noorte teadlikkuse tõstmine; uute noorsootöötajate esmane nõustamine (Järvamaa arengukava 2012–2017). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonisel 3.11.

Joonis 3.11 Noorsootöölane teavitamine ja koolitus Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Valdkonna eesmärkide saavutamisel on oluline osa noorsootöölasel teavitamisel: noorte teadlikkuse tõstmine läbi noorsootööd tutvustavate teemapäevade korraldamise ning ühiskonna teadlikkuse tõstmine läbi noorsootööd puudutavate artiklite avaldamise maakonna- ja

vallalehtedes ning infoportaalides (vt joonis 3.10). Aastal 2012 viidi noorsootöölaseid teabepäevi läbi seitsmes omavalitsusüksuses (58%), kuid 2013. aastal kuues (50%). Teemapäevadega on korrelatsioonis noorsootöölaste artiklite kirjutamise vähenemine aastatel 2012 ning 2013. Noorsootöölane teavitamine on noorsootöötajate suure töökoormuse, ajanappuse ning avalikkuse vähese huvi tõttu jäämas tagaplaanile. Järjepidev teavitustegevus on aga üheks eelduseks noorsootöölase tegevuse aktiveerimiseks omavalitsuses ning rohkemate noorte kaasamiseks tegevustesse, mistõttu on oluline tõsta teavitustegevustega tegelevate omavalitsuste arvu, et muuta noortevaldkond nähtavaks.

Aastal 2012 osalesid üheksa omavalitsuse (75%) noorsootöötajad mõnel koolitusel, mis toimus väljaspool Järva maakonda (vt joonis 3.10). 2013. aastal toimus selles osas mõningane langus ning koolitustel väljaspool maakonda käisid seitsme omavalitsuse noorsootöötajad (58%). Langus on tingitud sellest, et järjest enam koolitusi on toodud oma maakonda ning koolituste läbiviijatena on kaasatud Järva maakonna noorsootöötajaid ning teisi spetsialiste. Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse ning Järva Maavalitsuse koostöös toimus 2012. aastal kolm koolitust ning lisaks Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt korraldatud kaks koolitust. Seevastu 2013. aastal viis Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus läbi neli koolitust, Järva Maavalitsus ühe koolituse ning lisaks toimus kahes omavalitsuses erinevad koolitused noorsootöötajatele, kuhu kaasati ka teiste omavalitsuste noorsootöötajaid. Languse põhjuseks on 2013. aastal Järva maakonnas suureulatuslikult läbi viidud noorsootöö kvaliteedi hindamine, milles osales kuus omavalitsust (50%) (vt pt 3.5). 2012. aastal kaasati koolituste läbiviijatena kaheksat ning 2013. aastal kuut oma maakonna spetsialisti, kes jagasid oma noorsootöölaseid teadmisi ja kogemusi.

Noorsootöö valdkonna arengule annavad eelduse motiveeritud ning koolitatud noorsootöötajad. Aastatel 2012 ning 2013 pole maakonna noortega tegelevatele spetsialistidele eraldi internetipõhist koolituskalendrit koostatud, kuid Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt korraldatavad koolitused on välja toodud nende kodulehe kalendris. Noorsootöötajate koolitusvajadusi on uuritud aastatel 2010 ning 2013 ja vastavalt sellele on koostatud koolituskava Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse ja Järva Maavalitsuse koostöös. Informatsiooni erinevate koolituste toimumise kohta maakonnas ning väljaspool seda tuleb palju ning olulisemad/vajalikumad koolitused võivad infomüra varju jääda. Koolitusala info koondamiseks ning teabe levitamiseks oleks vajalik need koondada ning moodustada internetipõhine koolituskalender. Alternatiivina lisada Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehel olevasse kalendrisse ka teised maakonnas toimuvad koolitused, mis oleksid

vajalikud noorsootöötajate enesetäiendamiseks. Tänu sellele muutuks info kõigile kergesti kättesaadavamaks.

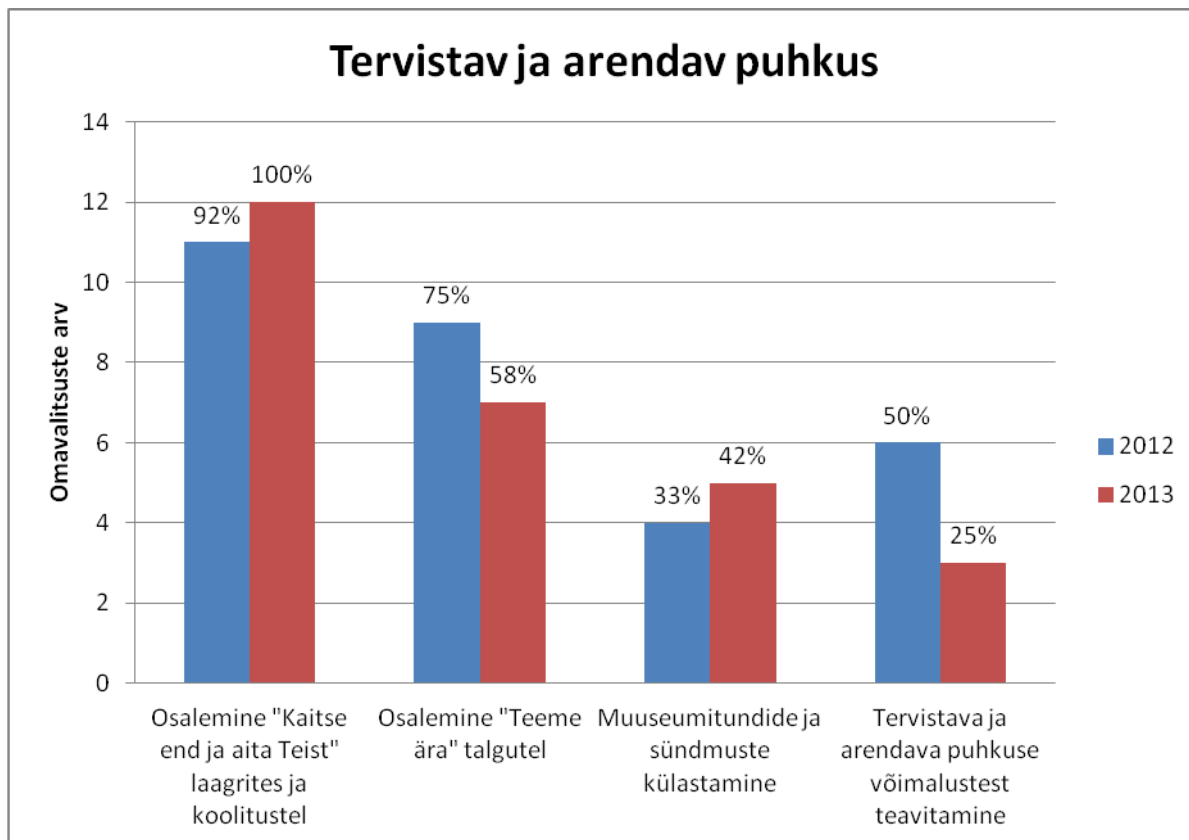
Teavitustegevus pole oluline ainult noorte ning ühiskonna informeerimiseks, vaid ka selleks, et korraldada teavitussündmusi ja koolitusi kohaliku omavalitsuse ning haridusasutuste juhtidele, hoidmaks neid kursis noorsootöö maastikul toimuvaga. 2012. aastal korraldas Järva Maavalitsus ühe teavitussürituse haridusasutuse juhtidele, milleks oli traditsiooniline õppeaasta avaseminar. 2013 aastal korraldas Järva Maavalitsus kõikidele maakonna haridustöötajatele, sh koolijuhid, koolituse „Positiivne suhtlemine = positiivsed tulemused“. Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus teavitas „KENK tuleb külla“ raames noorsootöölalast infot aastal 2012 neljale omavalitsusele ning aastal 2013 kuuele omavalitsusele. Lisaks toimus 2012. aastal Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt infopäev koolidirektoritele, õppealajuhatajatele, omavalitsuste haridus- ja sotsiaalvaldkonna ametnikele, et kaasata võimalikult palju erinevaid osapooli. Eesmärgiks oli muuta noortevaldkond neile nähtavamaks ning osutada võimalikule koostööle, mille abil oleks võimalik tagada laste ja noorte suurem kaasatus, mis aitaks kaasa nende mitmekülgsel arengul.

3.7. Noorte tervistav ja arendav puhkus

Noorte tervistava ja arendava puhkuse peamised eesmärgid Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012–2017 (2011, lk 18) on: noored ja nende vanemad on teadlikud tervistava ja arendava puhkuse võimalustest ning kasutavad neid aktiivselt; informatsioon tervistava ja arendava puhkuse kohta on hästi kättesaadav.

Eesmärkide saavutamiseks pööratakse enim tähelepanu järgmiste tegevuste läbiviimiseks antud perioodil: projektlaagrite korraldajatest teabe kokku koondamine ja avaldamine; lapsevanemate ja kohalike omavalitsuste teavitamine suvistest lastelaagritest; koostöö tegemine meediaga ning suurem teavitustöö noortelaagrite toimumisest; jätkuv osalemine „Kaitse end ja aita teist“ laagrites ja koolitustel; projekti „OTSI OTTI“ instruktorite koolitamine; järjepidev osalemine „Teeme ära“ talgutel; Kaitseliidu erialalaagri korraldamine ja mitteliikmete kaasamine tegevusse; pidev muuseumitundide ja sündmuste korraldamine; tervistava ja arendava puhkuse võimalustest teavitamine (Järvamaa arengukava 2012–2017). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonisel 3.12.

Noortele suunatud laagritest koondab igal aastal teabe kokku ja avaldab läbi erinevate kanalite Järva Maavalitsus. Teavitustegevusse panustab Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, kelle kodulehel on eraldi menüülink *suvelaagrid*.

Joonis 3.12 Noorte tervistav ja arendav puhkus Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Noorte tervistava ja arendava puhkuse valdkonnas on Järvamaa omavalitsustes oluline osa „Kaitse end ja aita teist“ programmil: koolitustel ning laagritel. 2012. aastal osales nendes üksteist omavalitsust (92%) ning 2013. aastaks leidis osalejaid igas omavalitsuses (vt joonis 3.11). Tegemist on noorte seas populaarsete ning oodatud tegevustega, millesse kaasatakse eelkõige põhikooliealisi noori. Programmis osalemine annab lastele ja noortele võimaluse täiendada oma teadmisi erinevates käsitlusele tulevates valdkondades ning olla seeläbi kaasatud ennetustegevusse.

2012. aastal osales „Teeme ära“ talgutel üheksa omavalitsust (75%). Talguid viidi omaalgatuslikult läbi veel ühes omavalitsuses (8%), kuid ametlikult neid ei registreeritud. 2013. aastal võttis osa „Teeme ära“ talgutest seitse omavalitsust (58%), kuid omal käel viidi

mitteametlikke talguid läbi veel kolmes omavalitsuses (25%). Talgutel osalemine on võimalus noorte kaasamiseks ning kodanikualgatuse aktiveerimiseks, mis läbi saavad nad panustada kogukonna heaolu parendamiseks ja ühtsustunde tekitamiseks läbi ühistegevuse. Kaasates talgutele lapsevanemaid, on loodud eeldus põlvkondadevaheliseks suhtluseks ning väärtushinnangute kujundamiseks.

Muuseumitundide ja -sündmuste külastamine on järjepidev tegevus vähestes omavalitsustes. 2012. aastal said nendest osa nelja (33%) ning 2013. aastal viie (42%) omavalitsuse noored ja lapsed. Põhjuseid on mitmeid: vähene info liikuvus, muuseumite vähesus, noorte ja laste huvipuudus, korduvad näitused ja tegevused.

Tervistava ja arendava puhkuse võimalustest teavitamine toimus 2012. aastal kuues omavalitsuses (50%), kuid 2013. aastal vaid kolmes (25%). Infokanalitena on kasutatud erinevaid veebikeskkondi, otsesuhtlust, kodulehti, teadetetahvleid ning vallalehti. Vähene info liikuvus on peamiseks takistavaks teguriks noorte suunamiseks neile huvipakkuvatesse laagritesse.

Aktiivseks koostööpartneriks noorsootöö valdkonnas on Kaitseliit. 2012. aastal viis Kaitseliit Järva maakonna üldhariduskoolide 6. klassides läbi esmaabikoolituse ning korraldas koostöös Politsei ja Päästeametiga „Kaitse end ja aita teist“ laagrit. Korraldades erilaagreid kodutütardele ning noorkotkastele, kaasati tegevustesse ka mitteliikmeid, et propageerida isamaalisust ning õpetada noortele ja lastele eluks vajalikke põhiteadmisi. Kahes omavalitsuses (17%) kaasati noori riigikaitselaagritesse. 2013. aastal jätkas Kaitseliit erilaagrite korraldamist tagades liikmetele ja mitteliikmetele järjepidev võimalus nendes osalemiseks.

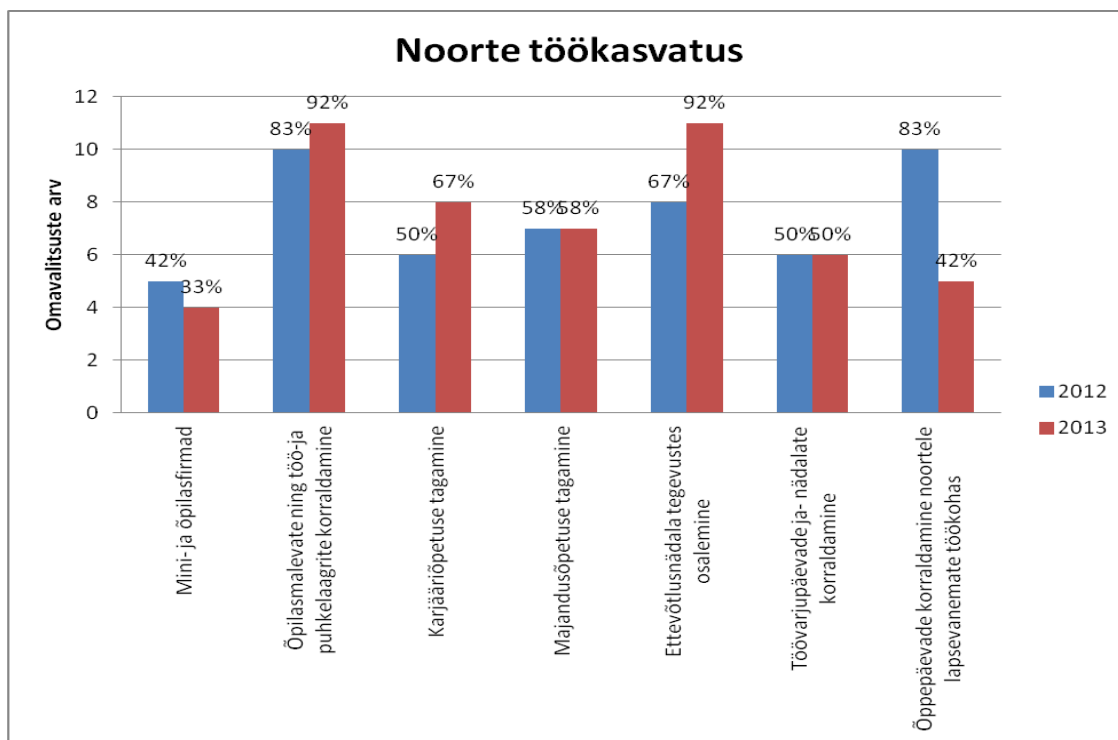
2012. ja 2013. aastal ei koolitanud Kaitseliit projekti „OTSI OTTI“ instruktoreid litsentseeritud koolitajate puudumise tõttu, kellel oleks olnud õigus välja anda vastavasisulist tunnistust. Tegevus on planeeritud 2014. aasta augustisse. Järva maakonnas on ühes omavalitsuses (8%) programmi läbinud instruktor.

3.8. Noorte töökasvatus

Noorte töökasvatuse peamised eesmärgid Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017 (2011, lk 19) järgi on järgmised: noortel on teadmised, kogemused ja oskused tööelust ning ettevõtlikkusest; tõstetud on noorte tööhõivevalmidust ning parandatud noorte tööturule

sisenemise võimalusi ning seda läbi mitmekesiste meetodite noorte töökasvatuse valdkonnas; noored saavad valikainena koolis õppida ettevõtlus- ja karjääriõpet.

Saavutamaks püstitatud eesmärged, pööratakse tähelepanu järgmistele valdkonna arenguga seotud tegevustele: mini- ja õpilasfirmade loomine ja nende tegevuste toetamine Järvamaa koolides ja väljaspool kooli; järjepidev karjääriõpetuse ja majandusõpetuse tagamine noortele koolides; õpilasmalevate järjepidev korraldamine ja spetsialistide kaasamine juhendajatena; Järvamaa ettevõtlusnädala tegevustes osalemine; töövarjunädalate ja -päevade korraldamine koostöös tööandjatega; teabe- ja õppepäevade korraldamine noortele lapsevanemate töökohtades; vabatahtliku töö teemaliste koolituste korraldamine noortele ja noorsootöötajatele; vabatahtlike laagri korraldamine ning vabatahtlike päeva tähistamise muutmine traditsiooniks (Järvamaa arengukava 2012–2017, lk 19). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonisel 3.13.

Joonis 3.13 Noorte töökasvatuse valdkond Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Noorte töökasvatuse valdkond on Järvamaa omavalitsuses suures osas kaetud. Valdonna arengule aitavad kaasa Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöökeskuse poolt eestveetav projekt „Ettevõtlikuks nooreks Järvamaal“ koostöös Järvamaa Arenduskeskusega ning Järvamaa Arenduskeskuse poolt läbi viidav ettevõtlusnädal koostöös Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö

Keskusega. Mõlemad ettevõtmised on toimunud järjepidevalt mitmeid aastaid ning nende tegevustesse on kaasatud 2013. aastaks (vt joonis 3.13) peaaegu kõik omavalitsused (92%). Projekti raames toimuvad ettevõtete külastused, kus noortel ning juhendajatel on võimalik tutvuda erinevate ametitega, tänu millele hõlbustatakse noorte erialaste valikute tegemist.

Noortele tutvustatakse erinevaid ameteid ning kasvatatakse ettevõtlikust kaasates lapsevanemaid ning nende tööandjaid. 2012. aastal korraldati lapsevanemate töökohtades õppepäevi kümnes omavalitsuses (83%). Paraku 2013. aastal langes nende korraldamine märgatavalt ning õppepäevi viidi läbi viies omavalitsuses (42%). Langus võib olla tingitud sellest, et läbi ettevõtlusnädal ning projektis „Ettevõtlikuks nooreks Järvamaal“ osalemise on kohalikel omavalitsustel piisavalt võimalusi erinevate ettevõtete külastamiseks. Samuti võib üheks põhjuseks olla noorte huvi langus.

Töövarjupäevi ja -nädalaid korraldatakse Järvamaa omavalitsustes järjepidevalt ning osalevate omavalitsuste arv on siiani olnud muutumatu. Koostöö tööandjate ning koolide vahel toimib pooltes omavalitsustes (50%). Rohkemate omavalitsuste kaasamiseks ning jätkusuutlikkuse tagamiseks jagas Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus 2013. aastal karjäärikoordinaatorite seminaril infot töövarjupäevade kohta ning tõi osalejateni erinevaid meetodeid õppepäevade läbiviimiseks koolides, et valdkonda elavdada.

2012. aastal tegutsesid mini- ja õpilasfirmad viies omavalitsusüksuses (42%), kuid aastal 2013 jätkus tegevus vaid neljas omavalitsuses (33%). Põhjuseks on noorte kooli lõpetamine, mis toob kaasa ka firma laialimineku. Mini- ja õpilasfirmade loomiseks on vaja õpilaste juhendajaid, kes omavad vastavat kvalifikatsiooni. Seetõttu on uute mini- ja õpilasfirmade loomise eelduseks spetsialistide koolitamine ning noortes ettevõtluse vastu huvi tekitamine. Lisaks registreeritud mini- ja õpilasfirmadele (vt joonis 3.13) tegutsesid 2013. aastal kahes omavalitsuses (17%) mitteametlikult vabatahtlikest koosnevad huvigrupid kohvikute pidamisega vastavalt kogukonna, noortekeskuse või kooli sündmustel oma ettevõtlikkuse arendamiseks.

Õpilasmalevad ning töö- ja puhkelaagrid on noortele heaks töökasvatuseks ning ettevalmistuseks sisenemaks tööturule. 2012. aastal korraldati neid kümnes omavalitsuses (83%) ning 2013. aastal peaaegu kõigis (93%). Õpilasmalevate ning töö- ja puhkelaagrite korraldamist soosivad erinevad projektifondid ning koostöö kohalike ettevõtetega. Noorte seas on need oodatud suvise vaba aja veetmise võimalused.

Rohkem kui pooltes Järvamaa koolides väärtustatakse karjääri- ning majandusõpetust, mis on üheks eelduseks noorte ettevõtlikkuse soodustamisel ning suurendamisel. Karjääriõpetust viidi 2012. aastal läbi kuues koolis (50%) ning majandusõpetust seitsmes koolis (58%), mis asusid erinevate omavalitsuste haldusalades. Majandusõpetus on aastal 2013 jäänud samale tasemele ning jätkuvalt viiakse sellealast õpet läbi seitsmes koolis (58%). Karjääriõpetus on 2013. aastaks läbi teinud tõusu ning seda viidi läbi kaheksas koolis (67%). Mitmes koolis on karjääriõpetust lõimitud erinevatesse aine- ning klassijuhataja tundidesse, et tuua see õpilasteni mitmeid kanaleid pidi ning muuta erinevate seoste ja eluliste näidete abil arusaadavamaks.

Noorte töökasvatuse valdkonnas on oluline osa vabatahtlikkusel ning vabatahtlike koolitamisel. 2012. aastal korraldas Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus kolm koolitust teemadel: vabatahtlik, vabatahtliku töö ning sündmuse ladus korraldus. 2013. aastal nende poolt koolitusi ei toimunud, kuid üks omavalitsus osales Soome-Eesti ühisprojekti „Vabatahtliku töö tähtsus noore elus“ ning Noorteühing Eesti 4H korraldas vabatahtlikele juhendajatele looduskoolituse õuesõppe meetodil. Järjepidevalt korraldab üks omavalitsus korra aastas toimuvat rahvusvahelist vabatahtlike laagrit. Laager toimus nii aastal 2012 kui ka 2013 ning oli heaks eelduseks tulevikus rohkemate vabatahtlike kaasamiseks ning nende suunamiseks välisriikidesse kogemuste saamise ning hilisema kogemuste jagamise eesmärgil.

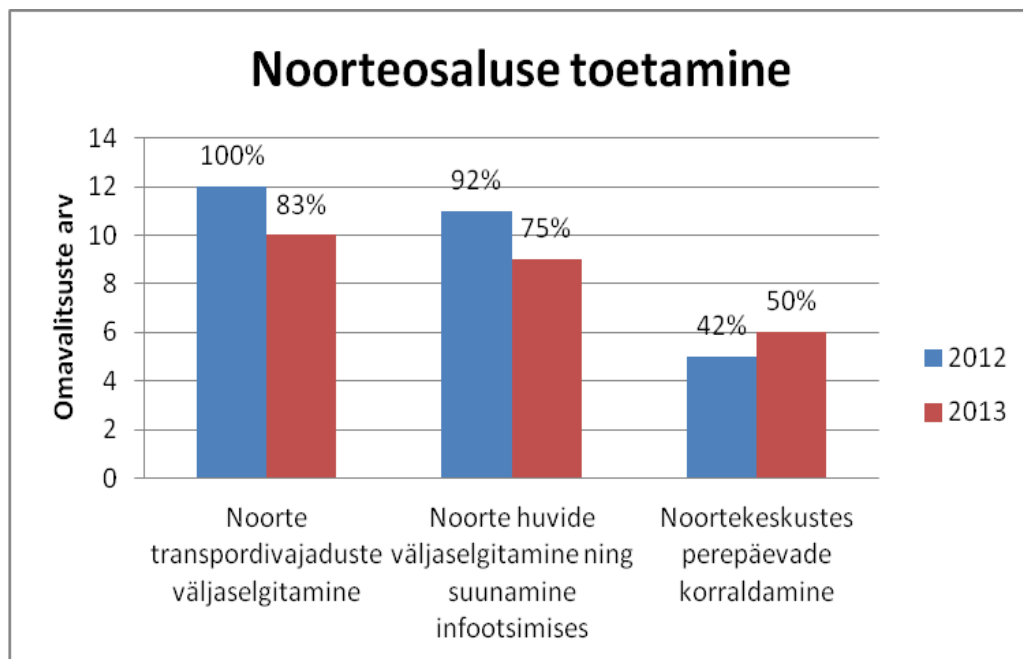
Vabatahtliku töö juures on oluline tunnustus tehtud töö eest. Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012–2017 (2011) on ühe eesmärgina välja toodud vabatahtlike päeva tähistamise muutmine traditsiooniks. Tähistamisel toimuks suurem ja laiem tunnustamine nii noorsootöötajate kui ka vabatahtlike hulgas. Aastal 2012 ning 2013 oli suurimaks maakonna tunnustussündmuseks Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt korraldatav „Aasta tähed“, kus on sees noore vabatahtliku kategooria. Tegemist on pikaajalise ning järjepideva traditsiooniga. Mõlemal aastal on vabatahtlikke tunnustatud Järvamaa Arenduskeskuse poolt kodanikuühiskonna konverentsil. Vabatahtlikke tunnustatakse küll mõlemal sündmusel, kuid rahvusvahelisel vabatahtlike päeval detsembris seda ei tehta.

3.9. Noorte osalus

Noorte osaluse valdkonnas on Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012–2017 (2011, lk 20) välja toodud järgmised eesmärgid, mida soovitakse saavutada: kooliväline tegevus toetab noorte omaalgatuse ja tegutsemissoovide tõusu; Järvamaa noored on kaasatud nende elu puudutavatesse otsuste langetamise protsessi; Järvamaal tegutsevad mitmed jätkusuutlikud noortevolikogud.

Eesmärkide saavutamiseks pööratakse tähelepanu noorte osaluse valdkonna erinevatele aspektidele: pidev noorte motiveerimine; transpordivajaduste väljaselgitamine noorte jaoks ning ettepanekute tegemine kohalikele omavalitsustele transpordiprobleemide lahendamiseks; noorsootöötaja aitab orienteeruda noortel infotulvas, selgitades välja iga noore individuaalsed huvid; noortevolikogusid tutvustavate õhtute korraldamine; noortekeskustes enam perepäevade korraldamine tutvustamiseks noortekeskuste tegevusi; kohalike osaluskohvikute korraldamine; noortevolikogude tegevuspõhimõtete ja arengukavade välja töötamine ning noortevolikogudesse liikmete pidev kasvatamine; õpilasesinduste jätkuv tegutsemine koolides; noorteühenduste tegevuste ja noorte osalemise võimaluste teavitamine; koostöö noorsootöötajate ja noortevolikogudega; info jagamine noortesündmuste, näituste ja muuseumitundide kohta (Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017, lk 21). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonistel 3.14, 3.16 ning 3.17. Muud arvulised näitajad on välja toodud joonisel 3.15.

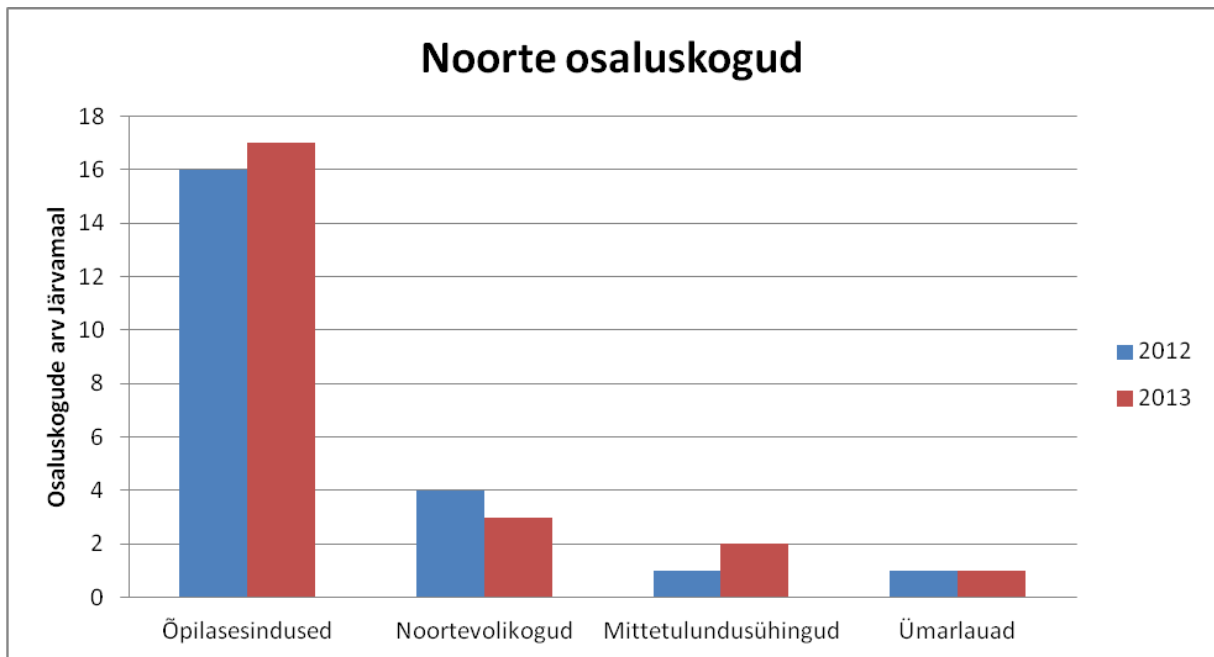
Järvamaa noorsootöö ülevaadetes 2012 ning 2013 kajastub ühe probleemina noorte transpordivõimaluste puudumine osalemaks erinevatel sündmustel ning huviringides oma vallas ning väljaspool seda. Seetõttu on pööratud palju tähelepanu noorte transpordivajaduse väljaselgitamiseks ning ettepanekute tegemiseks, et noortel oleksid osalemiseks võrdsed võimalused (vt joonis 3.14). 2013. aastal tehti ettepanekuid transpordi efektiivsuseks korraldamiseks kõigis omavalitsustes ning 2012. aastal kümnes (83%). Transpordivajadusi selgitatakse välja omavalitsustes erineval: kooliaasta algul, kestel ning lõpul. Mitmetel omavalitsustel on olemas koolibuss, mis tagab õpilastele hariduse omandamiseks tasuta transpordi. Samuti kasutatakse liinibusside sõidukaarte. Mitmes omavalitsuses on läbi aastate transpordivõrku kohaldatud, et võimaldada noortele huvitegevuses osalemise.

Joonis 3.14 Noorteosaluse toetamine Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (*Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.*)

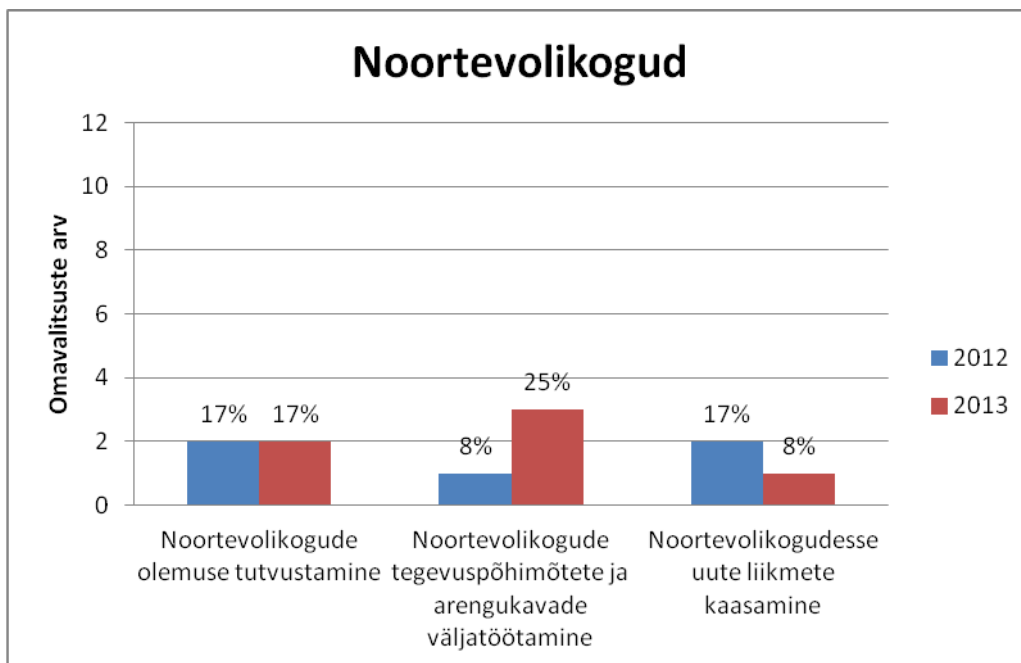
Tänapäeva ühiskonnas oleva informatsiooni ülekülluse tõttu on noortel raske olulist ebaolulisest selekteerida. Oluline on selgitada välja noorte huvid ning vastavalt selle neid infootsimises suunata, et noored leiaks vajaliku teabe (vt joonis 3.14). 2012. aastal toimus eespoolkirjeldatud suhtlus noore ning noorsootöötaja vahel üheteistkümnnes omavalitsuses (92%). Võrreldes 2013. aasta tulemustega on valdkond teinud läbi mõningase languse ning noorte infovajaduse väljaselgitamisega tegeleti üheksas omavalitsuses (75%).

Lastevanematele tutvustatakse noortekeskuse tegemisi läbi erinevate kanalite ja tegevuste. Üheks võimaluseks lastevanemate kaasamisel ning informeerimisel on perepäevade korraldamine (vt joonis 3.14). 2012. aastal toimusid noortekeskustes perepäevad viies omavalitsuses (43%) ning 2013. aastal kuues (50%). Lastevanemate teadlikkus noortekeskuse tegevustest on abiks lapse või noore suunamisel noortekeskuse poolt organiseeritud tegevustes kaasalöömiseks. See omakorda loob eelduse noorte osavõtlikkuse ja aktiivsuse stimuleerimiseks ning hilisemas eas vabatahtlikuna kaasamiseks.

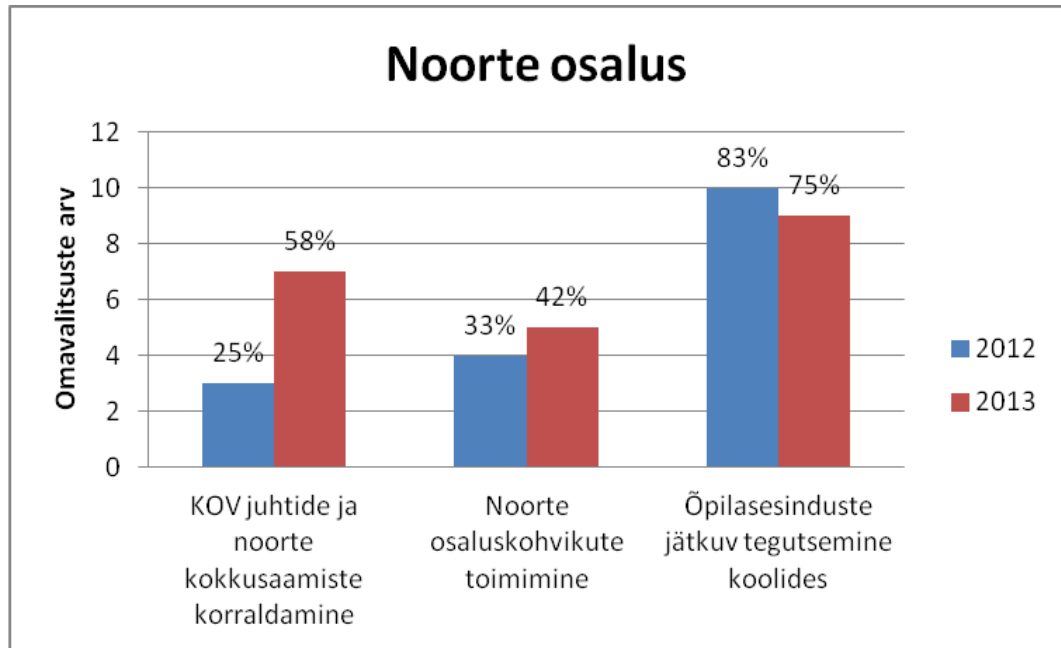
Joonis 3.15 Noorte osaluskogud Järvamaal 2012. ja 2013. aastal (*Allikad: Järvamaa Noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012 & Järvamaa Noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013*)

Järvamaal tegutsevad aktiivselt õpilasesindused, kuid muude osaluskogude arv maakonnas on väike (vt joonis 3.15). Noortevolikogude arv Järva maakonnas on erinevatel põhjustel olnud madal läbi aastate. Noortevolikogusid oli 2012. aastal maakonnas neli, kuid 2013. aastaks oli nende arv langenud kolmeni. Madal noortevolikogude arv on tingitud noorte passiivsusest, motiveeritud eestvedaja puudumisest, vähesest teadlikkusest, liigsest bürokraatiast ning peale põhikooli teises omavalitsuses õpingute jätkamisest. 2012. aastal oli Järva maakonnas 16 õpilasesindust, 2013. aastaks oli arv kasvanud 17ni. Õpilasesindus on noortele heaks kogemuste saamise allikaks ja annab võimaluse oma arvamuse avaldamiseks. Õpilasesindust pole hetkel viies Järvamaa haridusasutuses. 2012. aastal tegutses osaluskoguna üks mittetulundusühing ning 2013. aastal oli neid kaks. Noorte ümarlaudade arv maakonnas pole kahe aasta jooksul muutunud –Järva maakonnas tegutseb üks noorte ümarlaud.

Joonis 3.16 Noortevolikogud noorte osalusvormina Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Noortevolikogude loomiseks ja olemasolevate tegutsemise elavdamiseks pole omavalitsustes tehtud suuri edasiminekuid (vt joonis 3.16). Noortevolikogude olemust on tutvustatud nii 2012. kui ka 2013. aastal vaid kahes omavalitsuses (17%). 2012. aastal oli ühel tegutseval noortevolikogul (8%) välja töötatud arengukava ning ühel omavalitsusel (8%) oli arengukava alles väljatöötamisel (joonisel see ei kajastu). 2013. aastaks oli noortevolikogu tegevuskava või arengukava välja töötatud kolmel noortevolikogul (25%), tegevuskava kahe omavalitsuse noortevolikogul (17%) ning arengukava ühe omavalitsuse noortevolikogul (8%), olles seejuures veel ametlikult kinnitamata. Analüüsi tulemustest selgub, et uute liikmete kaasamine noortevolikogude tegevusse on olnud läbi aastate raskendatud. 2012. aastal kaasati uusi liikmeid kahe omavalitsuse noortevolikogudesse (17%), kuid 2013. aastal vaid ühe omavalitsuse noortevolikogusse (8%). See on tingitud noorte passiivsusest, vähesest teadlikkusest ning huvipuudusest valdkonna vastu.

Joonis 3.17 Erinevad noorte osalusvormid Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

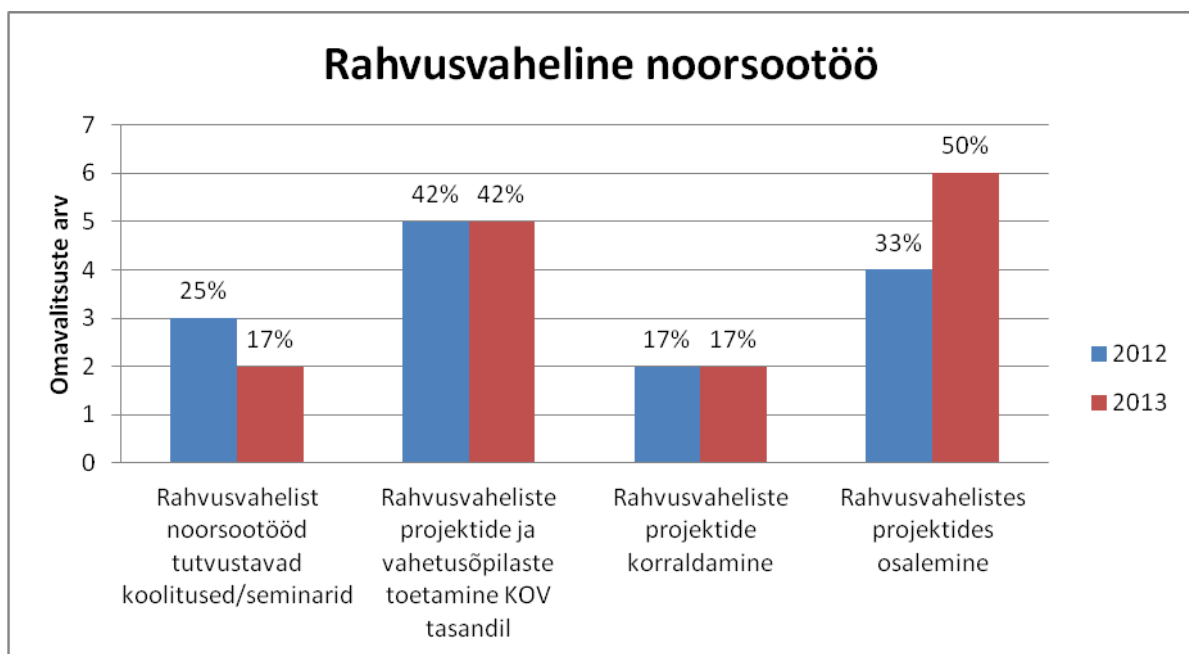
Noorte erinevad osalemisvormid otsustusprotsessides kaasärääkimiseks ja oma arvamuse avaldamiseks Järvamaa omavalitsustes on välja toodud joonisel 3.17. Aastal 2012 korraldati kolmes omavalitsuses (25%) kokkusaamisi noorte ning kohalike omavalitsuse juhtide vahel. 2013. aastaks oli kohtumisi korraldanud omavalitsuste arv kahekordistunud ning neid viis läbi seitse omavalitsust (58%). 2012. aastal toimusid noorte osaluskohvikud neljas omavalitsuses (33%) ning 2013. aastal viies omavalitsuses (42%). Näitajatele toetudes on näha noorte osaluse valdkonna arengut läbi kaasamise aktiivmeetodite ning mitteformaalse õppe rakendamise. Järva maakonna omavalitsustes on tagatud järjepidev õpilasesinduste tegutsemine koolides. 2012. aastal tegutsesid õpilasesindused kümnes omavalitsuses (83%). Võrreldes 2013. aastaga on toimunud mõningane langus ning ühe omavalitsuse (8%) haridusasutuses on õpilasesindus ära kaotatud. Noorte osalusel on täita oluline roll noorte kodanikualgatuse ning oma arvamuse avaldamise julgustamisel, mis läbi soodustatakse noore arengut täisväärtuslikuks kodanikuks.

3.10. Rahvusvaheline noorsootöö

Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012–2017 (2011, lk 21) on välja toodud rahvusvahelise noorsootöö valdkonna eesmärk: Järvamaa noortele ja noorsootöötajatele on loodud kultuuridevahelise õppimise võimalused ja on saadud rahvusvahelise koostöö kogemusi.

Arengukavas sätestatud tegevused eesmärgi saavutamiseks on järgmised: rahvusvahelist noorsootööd tutvustavate koolituste ja infoseminaride korraldamine ning rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse programmi tutvustamine; ressursside olemasolul ja võimalusel rahvusvaheliste projektide ja vahetusõpilaste toetamine kohaliku omavalitsuse tasandil; rahvusvaheliste koostööprojektide korraldamine ja projektides osalemine; Ida-Soome Lääni,

Järva Maavalitsuse, Lääne-Viru Maavalitsuse ja Ida-Viru Maavalitsuse vahelise koostööprojekti jätkamine (Järvamaa arengukava 2012–2017, lk 21). Arvuliselt mõõdetavad indikaatorid omavalitsuste kaupa on välja toodud joonisel 3.18.

Joonis 3.18 Rahvusvaheline noorsootöö Järvamaa omavalitsustes 2012. ja 2013. aastal (Allikad: Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. & Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013.)

Rahvusvaheline noorsootöö on aastatel 2012 ning 2013 püsinud samal tasemel ning suuri muutusi pole valdkond selle aja jooksul läbi teinud (vt joonis 3.18). Aastal 2012 viidi kolmes Järvamaa omavalitsuses (25%) läbi mõni rahvusvahelist noorsootööd tutvustav koolitus Euroopa Noorte poolt. Aastal 2013 rõhutati enam vabatahtliku teenistuse tutvustamist, kuid esindatud on

ka Euroopa Noorte poolt tehtavad koolitused (17%). Ligi pooled kohalikud omavalitsused on nii aastal 2012 kui ka 2013 toetanud osalemist rahvusvahelistes projektides (42%). Toetamine sõltub kohaliku omavalitsuse võimekusest, ressurssidest ning noorsootöö valdkonna korraldamise suundumustest. Aastaks 2013 on osalenud pooled Järvamaa omavalitsused (50%) mõnes rahvusvahelises projektis ning kaks omavalitsust (17%) on lisaks osalemisele neid ka korraldanud. Tendents näitab, et rahvusvahelist kogemust on kohaliku noorsootöö korraldamisel rohkem väärtustama hakatud.

Ida-Soome Lääni, Järva Maavalitsuse, Lääne-Viru Maavalitsuse ja Ida-Viru Maavalitsuse vaheline koostööprojekt on jätkusuutlik ning toimib erinevate osapoolte vahel. Aastal 2012 toimus koostöökohtumiste käigus infovahetus mitmetel erinevatel teemadel: ettevõtlik noor, multikultuursus noorsootöös, sidusvaldkondade koostöö erinoorsootöös ning noorte õppimine, tööhõive, koolitus ja tööturule astumine. Infovahetus erinoorsootöö teemadel jätkus 2013. aastal toimunud koostöökohtumise käigus. Erinevatel osapooltel on järgnevatel aastatel kavas kogemuste ja info vahetamise eesmärgil koostööprojekti jätkata, et seeläbi valdkonna arengusse panustada.

3.11. Andmete analüüsi tulemuste kokkuvõte

Erinoorsootöö valdkonna andmete analüüsi tulemustest selgus, et erinoorsootöö valdkond on arengukava kehtimise algusaastatel Järvamaa kohalikes omavalitsustes suuremalt jaolt kaetud ning püstitatud eesmärgid (vt pt 3.1.) suures osas saavutatud. Järjepidevalt toimuvad koolitused erinevate alade spetsialistidele ja lapsevanematele. Pädevad ja ennast pidevalt täiendavad noortega töötavad spetsialistid on üheks eelduseks tõrjutud ning probleemsete noorte märkamiseks ning vajadusel suunamiseks erispetsialistide juurde. Töö probleemsete noortega on Järva maakonnas efektiivne. Eeldused tõrjutud ja probleemsete noorte märkamiseks on loodud eelkõige koolikeskkonnas ning noortekeskustes.

Noorte ennetusgruppi kuuluvate noorte kaasamine toimub läbi projekti- ning programmitegevuste. Noorsootöötajatel on olemas vajalikud teadmised ja oskused vedamiseks eest noorte õigusrikkumiste järjest rohkem ennetamisele suunatud programme ja projekte, kaasates tegevustesse nii tõrjutud kui ka probleemseid noori, võimaldades neil silmitsi seista uute väljakutsetega ning seeläbi omandada uusi kogemusi.

Valdkonnas on oluline roll omavahelisel koostööl, mida soodustavad erinevate osapoolte vahel läbi viidavad ümarlauad, kuhu vajadusel kaasatakse spetsialiste väljastpoolt. Järvamaa omavalitsustes toimuvad ümarlauad vastavalt hetkevajadusele või kiiret reageerimist vajavate probleemolukordade ilmnemisel. Aktiivselt on kaasatud Järvamaa alaealiste komisjon, kes omab ülevaadet praktiseeritavast noorsootööst maakonnas. Seega on loodud eeldused efektiivse ennetustegevuse rakendamiseks vastavalt piirkonna vajadustele ja eripäradele.

Suur vajakajäämine on Järva maakonnas lastekaitsespetsialistidest, kellel on oluline roll laste ja noorte heaolu tagamisel. Olukorra parandamiseks tuleks omavalitsustesse võimaluse korral luua lastekaitsespetsialistide ametikohad.

Noorte huvihariduse ja -tegevuse valdkonnas on järjest enam hakatud tähelepanu pöörama kvaliteedi ning järjepidevuse tagamisele. Järvamaa omavalitsused on 92% ulatuses kaetud noorsootööd praktiseerivate asutustega, kus töötavad noorsootöötajad. Tänu sellele on tagatud turvaline keskkond enesearenguks ja proovilepanekuks, mitteformaalsed õppimisvõimalused ning vajalik tugi noore arengu erinevatel etappidel arvestades tema individuaalseid erinevusi (vt pt 3.3.).

Kahe aasta lõikes on langenud erinevad huviringide tegevust toetavate koolituste arv ning huviringide juhendajate suunamine erinevatele täiendkoolitustele. Täiendkoolitustele on vaja pöörata rohkem tähelepanu, sest neil on oluline väärtus huviringide tegevuse järjepidevuse tagamisel ning uute käivitamisel, et pakkuda noortele ja lastele mitmekesiseid võimalusi enda arendamiseks. Samuti on langenud omavalitsuste omavaheline koostöö, mis on tingitud kohapealsete võimaluste mitmekesisistumisest, noorsootöötajate suurest töökoormusest, noorte huvipuudusest ning sündmuste kuupäevade kokkulangemistest.

Positiivse näitena selgus analüüsi tulemustest, et üle poolte omavalitsustes märgatakse noortega tegelevaid inimesi, nende tööd ning esitatakse tunnustamisele. Motiveeritud töötajad on tugevaks eelduseks noorte ja laste huvihariduse ja -tegevuse jätkusuutlikkuse tagamisel, noortele eeskujuks olemisel, nende motiveerimisel ja toetamisel noore enesearengu protsessis. Samuti ei ole Järvamaa kohalikes omavalitsustes huviringides osalemiseks sätestatud eritingimusi, kui noor soovib osaleda huvitegevuses mõnes teises omavalitsuses. See tagab huvitegevuse kättesaadavuse võrdsetel alustel kõigile soovijatele.

Noorte teavitamise valdkonna 2012. ja 2013. aasta andmeid analüüsid selgus, et valdkonna arengu järjepidevuse tagamiseks on vaja muuta info kättesaadavamaks ning kaasata info levitamiseks rohkem noori. Kahe aasta lõikes on langustrendis olnud noorelt-noorele koolituste läbiviimine kohalikes omavalitsustes ning info jagamine kui koostöövorm erinevate osapoolte vahel. See on tingitud liigsest infomürast, mis erinevaid kanaleid pidi dubleerituna osapoolteni jõuab ning raskendab olulise info selekteerimist ebaolulisest. Ühe arenguvõimalusena võib välja tuua maakonna noorteportaali loomise, kuhu on võimalik koondada kogu info, mis puudutab noori ning noorsootöötajaid. Seeläbi on võimalik muuta oluline info kõigile kättesaadavaks ühest kohast, mis aitab vältida info kordamist. Sellest lähtuvalt on üks valdkonna eesmärkidest (vt pt 3.3.) täitmata. Samuti on ühe arenguvajadusena esile kerkinud mobiilse noorsootöö meetodi kasutamine, sest rohkemate noorteni jõudmiseks on sellel tänapäeva ühiskonnas oluline roll. Praegu on selle meetodi kasutamine väike.

Andmeid analüüsid selgus, et antud valdkonna tugevuseks on järjepidev ning jätkusuutlik noorsootöötajate teabepäevade ainesektsioonide koosolekute korraldamine, mis on eelduseks info liikumisele ning koostöö jätkamisele ja tõhustamisele erinevatel tasanditel. Nii on osaliselt täidetud teine noorte teavitamise valdkonna eesmärk (vt pt 3.3.).

Noorte nõustamise valdkonna andmete analüüsist selgus, et lastele ja noortele on tagatud koolipsühholoogi teenus vähem kui pooltes omavalitsustes. Koolipsühholoogide arvu vähenemine ning nende üldine vähesus maakonnas on tingitud piiratud inimvaras ja rahalistest ressurssidest. Teenuse tagamiseks kasutatakse lisavõimalusena Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse juures pakutavat kvaliteetset psühholoogi teenust ning nõustamisteenust. Vastukaaluks on tõusnud karjäärispetsialistide, sh karjäärikoordinaatorite ametikohtade arv. Lisaks põhikohaga töötavatele spetsialistidele on Järva maakonnas koolitatud kaksteist maakonna karjäärikoordinaatorit. Sellest lähtuvalt võin väita, et tegelikkuses on karjäärialane info noortele kättesaadav igas omavalitsuses.

Üldises plaanis on märgata erinevate karjäärialaste teabepäevade ning koolituste läbiviimises ning grupi- ja individuaalnõustamistes kahe aasta tulemuste põhjal langustrendi. Need on tingitud koolitatud karjääriinfospetsialistide ning kontaktisikute olemasolust, kes nõustavad noori kohapeal, ja sellest, et vajalik info on noortele kättesaadav veebikeskkonnas, mis teeb info otsimise mugavamaks ning aega säästvamaks. Kuid sellega kaasnevad omad ohud: leitav info on

ekslik või mitmetimõistetav; suures infomüras jääb vastus küsimusele leidmata; ilma spetsialisti nõuanneteta ei oma leitav info väärtust.

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse teenuste ja võimaluste tutvustamine on oluline tagamaks vajaliku info jõudmise abivajajateni. Üheks info edastamise viisiks kasutatakse erinevate ainesektsioonide koosolekutel osalemist, kus infot antakse edasi võimalikult erinevatele osapooltele. Nii tehakse end nähtavaks mitte ainult noorsootöö maastikul, vaid üldsusele laiemalt.

Analüüsitud andmetele tuginedes arvan, et noorte nõustamise valdkonna eesmärgid (vt pt 3.4.) on täitmata ning antud valdkond vajaks sihipärasemat tegutsemist nende saavutamiseks. Eelkõige vajaksid tähelepanu koostöövõrgustike loomised, mis lihtsustaksid noortele vajaliku teenuse kättesaadavust, tagaksid teenuse kvaliteedi ning järjepideva ja tulemusliku töö indiviidiga.

Noorsoo-uuringute peamine eesmärk on välja selgitada noorte arvamusi ning küsida tagasisidet erinevatel noorsootööd puudutavatel teemadel, mis noori otseselt ja kaudselt mõjutavad (vt pt 3.5.). Andmete analüüsile toetudes arvan, et antud noorsootöö valdkond on Järva maakonnas kahe aasta lõikes heal tasemel. Noorsootöölaseid küsitlusi on läbi viidud järjepidevalt rohkem kui pooltes omavalitsustes, millega on tagatud noortele võimalus avaldada oma arvamust ning seeläbi on aktiivselt kaardistatud nende huvisid ning vajadusi. Analüüsi tulemusena selgub, et kahe aasta lõikes on hakatud enam kasutama veebipõhiseid küsitlusi, mis kaasavad rohkem noori, tagavad andmete kiirema analüüsi ning vähendavad küsitluste läbiviimise kulukust.

Üheks valdkonna suurimaks tugevuseks on järjepidev andmete kogumine kõigilt kaheteistkümnelt Järvamaa omavalitsustelt, nende kaardistamine ning avaldamine. See aitab valdkonnas tegutsevatel inimestel planeerida oma tegevusi järgnevatel aastatel, õppida teiste omavalitsuste headest praktikatest ning tagada seeläbi noortevaldkonna arengu jätkusuutlikus. Positiivne oli noorsootöö kvaliteedi hindamise protsessis osalenud omavalitsuste arv kahe aasta lõikes, mis moodustab kõigist omavalitsustest tugevalt üle poole, 75%. Programmis osalemine on eelduseks noortevaldkonna edasi aredamiseks omavalitsustes, sest kaardistatud on kogu vajalik informatsioon edasiste tegevuste planeerimiseks, et tõsta noorsootöö kvaliteeti.

Noorsootöölane koolituse valdkonna eesmärkide saavutamisel on oluline osa noorsootöölasel teavitamisel (vt pt 3.6.). Analüüsi tulemusel aga selgus, et noorsootöölane

teavitamine on tagaplaanile jäämas noorsootöötajate suure töökoormuse, ajanappuse ning avalikkuse vähese huvi tõttu. Järjepidev teavitustegevus on aga üheks eelduseks noorsootöölase tegevuse aktiveerimiseks omavalitsuses ning rohkemate noorte kaasamiseks tegevustesse, mistõttu on oluline tõsta teavitustegevusega aktiivselt tegelevate omavalitsuste arvu, et muuta noortevaldkond nähtavaks.

Kahe aasta lõikes on märgata noorsootöötajate erialastel koolitustel osalemise vähenemist väljaspool maakonda. Langus on tingitud sellest, et järjest enam koolitusi on toodud oma maakonda ning koolituste läbiviijatena on kaasatud Järva maakonna noorsootöötajaid ning teisi spetsialiste, kes jagavad oma erialaseid teadmisi ja kogemusi kolleegidega. Informatsiooni erinevate koolituste toimumise kohta maakonnas ning väljaspool seda tuleb liiga palju ning vajalikumad koolitused võivad jääda infomüra varju. Koolituselase info koondamiseks ning teabe levitamiseks oleks vajalik need koondada ning moodustada internetipõhine koolituskalender. Alternatiivina võib lisada Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehel olevasse kalendrisse ka teised maakonnas ning väljaspool maakonda toimuvad koolitused, mis oleksid noorsootöötajate enesetäiendamiseks vajalikud. Tänu sellele muutuks info kõigile kergesti kättesaadavaks.

Analüüsimise käigus selgus, et maakonnas on tagatud mitmekülgne teavitustegevus, kaasates erinevaid osapooli. Eesmärk on teha noortevaldkond haridustöötajatele nähtavaks kui koostöö võimalikkuse koht, hoida neid kursis noortemaastikul toimuvaga ja tutvustada neile noorsootööks vajalikke hoiakuid, teadmisi ja oskuseid, et tõsta nende teadlikkust. Valdkond on kahe aasta tulemuste võrdlusel saavutanud eesmärkide saavutamiseks läbi viidud tegevuste raames üle keskmise tulemusi, mis näitab valdkonna olulisust ning on eelduseks järjepidevaks ning sihikindlaks tööks selle edasisel arendamisel.

Noorte tervistava ja arendav puhkuse valdkonna peamised eesmärgid ning kogutud andmete analüüs on välja toodud peatükis 3.7. Analüüsimisel tuli välja, et noorte tervistava ja arendava puhkuse valdkonnaga seotud informatsiooni on kahe aasta lõikes jaganud vähem kui pooled omavalitsused, mistõttu võin väita, et vähene info liikuvus on peamiseks takistavaks teguriks noorte suunamisel neile huvipakkuvatesse laagritesse ning tervistava ja arendava puhkuse võimaluste aktiivsele kasutamisele. Valdkonnas tuleb tähelepanu pöörata noorte infoportaali loomise vajalikkusele, kus noortel, nende vanematel ning noorsootöötajatel oleks kogu info

kättesaadav ühest kindlast allikast. Andmete analüüsil toetudes väidan, et noorte tervistava ja arendava puhkuse valdkond on nõrk ning tähelepanu vajaks info suunamine sihtgruppideni.

Ühe valdkonna tugevusena selgus analüüsi käigus, et järjepidev koostöö toimub nii Kaitseliidu kui ka Politsei ning Päästeametiga. Kaitseliidu poolt organiseeritud tegevustesse ja laagritesse kaasatakse ka mitteliikmeid, et propageerida isamaalisust ning õpetada noortele ja lastele eluks vajalikke põhiteadmisi ning -oskusi. Oluline roll on „Kaitse end ja aita teist“ programmil: koolitustel ning laagritel, kuhu kaasatakse eelkõige põhikooliealisi noori ning milles omavalitsustepoolne osalemisprotsent on aastate lõikes kõrge. Programmis osamine annab lastele ja noortele võimaluse täiendada oma teadmisi erinevates käsitlusele tulevates valdkondades ning olla seeläbi kaasatud ennetustegevusse.

Noorte töökasvatuse valdkonna eesmärkidele ning uurimustulemustele keskendutakse peatükis 3.8. Andmete analüüsi tulemustele toetudes selgus, et noorte töökasvatus on Järvamaa omavalitsustes kahe aasta lõikes suures osas kaetud. Rohkearvulise osalemisprotsendiga on projekt „Ettevõtlikuks nooreks Järvamaal“, mille raames tutvustatakse noortele erinevaid ameteid, valdkondasid ning hõlbustatakse tulevikus nende erialaseid valikuid. Langustrendis on liikunud ettevõtlikkuse kasvatamiseks kaasates lapsevanemaid ning nende tööandjaid. Selle põhjuseks on noorte huvipuudus ning mitmekülgne ametite tutvustamine läbi maakonnas rakendavate programmide. Pooltes Järvamaa omavalitsustes tehakse valdkonna edendamiseks koostööd kooli ning tööandjate vahel. Selle elavdamiseks jagati 2013. aastal karjäärikoordinaatorite seminaril infot töövarjupäevade kohta ning toodi osalejateni erinevaid meetodeid õppepäevade läbiviimiseks koolides.

Mini- ja õpiasfirmasid pole maakonnas läbi aegade palju olnud ning märgata on nende vähenemist. Uute firmade loomiseks on vaja õpilastele kvalifitseeritud juhendajaid, mistõttu on noorte ettevõtete loomise eelduseks spetsialistide koolitamine ning noortes ettevõtluse vastu huvi tekitamine. Valdkonna elavdamiseks on vajalik koolitada motiveeritud noortejuhte, kes noori juhendaks ning tagaks neile võimaluse omandada uus teadmisi ja kogemusi ettevõtluse teemadel. Rohkem kui pooltes Järvamaa koolides väärtustatakse karjääri- ning majandusõpetust, mis on soodustab ja suurendab noorte ettevõtlikust. Mitmes koolis on karjääriõpetust lõimitud erinevatesse aine- ning klassijuhataja tundidesse, et tuua see õpilasteni mitmeid kanaleid pidi ning muuta erinevate seoste loomise ning eluliste näidete abil arusaadavamaks.

Õpilasmalevate ning töö- ja puhkelaagrite korraldamist soosivad erinevad projektifondid ning koostöö kohalike ettevõtetega. Noorte seas on need oodatud suvise vaba aja veetmise võimalused ning analüüsi käigus selgus, et neid viiakse läbi peaaegu kõigis Järvamaa omavalitsustes. Nende raames valmistatakse noori ette tööturule sisenemiseks ning selleks kasutatakse mitmekesiseid meetodeid integreerituna noortele vaba aja veetmise võimalustega.

Noorte osaluse valdkonnas on ühe probleemina välja toodud noorte transpordivõimaluste puudumine osalemaks erinevatel sündmustel ning huviringides oma vallas ning väljaspool seda. Seetõttu on pööratud palju tähelepanu peaaegu kõigis kohalikes omavalitsustes noorte transpordivajaduse väljaselgitamiseks ning ettepanekute tegemiseks, et noortel oleksid osalemiseks võrdsed võimalused. Andmete analüüsi käigus selgus, et lastevanemate teadlikkus on heaks eelduseks lapse või noore suunamisel noortekeskuse poolt organiseeritud tegevustes kaasalöömiseks, mistõttu on oluline mitmekesistada vanemate informeerimise viise. See omakorda loob eelduse noorte osavõtlikkuse ning aktiivsuse stimuleerimiseks ning hilisemas eas vabatahtlikuna kaasamiseks.

Järvamaal tegutsevad aktiivselt õpilasesindused, kuid muude osaluskogude arv maakonnas on väga väike. Noortevolikogude arv Järva maakonnas on olnud erinevatel põhjustel madal läbi aastate, mistõttu on oluline pöörata kõrgendatud tähelepanu järgnevatele asjaoludele, et seda tendentsi muuta: noorte passiivsus, motiveeritud eestvedaja puudumine, vähene teadlikkus, liigne bürokraatia, peale põhikooli õpingute jätkamine väljaspool oma koduvalda. Noortevolikogude loomiseks ning olemasolevate tegutsemise elavdamiseks pole omavalitsustes tehtud suuri edasiminekuid, kuid on oluline see endale prioriteedina tegevuskavasse sisse panna.

Noorte osaluse valdkond aitab kaasa noorte kodanikualgatusetele ja oma arvamuse avaldamise julgustamisele. Tänu sellele soodustatakse noore arengut täisväärtuslikuks kodanikuks. Analüüsi tulemustele toetudes väidan, et noorte osaluse valdkonna eesmärgid täitmata (vt pt 3.9.) ning valdkonna arengu tagamiseks on vaja sisse viia olulisi muudatusi oma tegevustes.

Rahvusvaheline noorsootöö valdkonna eesmärgid on välja toodud peatükis 3.10. Andmete analüüsi käigus selgus, et ligi pooled Järva maakonna kohalikud omavalitsused on osalenud mõnes rahvusvahelises projektis, mis on võimaldanud noorte ja noorsootöötajate kultuuridevahelise õppe. See on indikaatoriks rahvusvahelise kogemuse väärtustamise tõusu

kohta kohaliku noorsootöö korraldamisel. Samas pooltes omavalitsustes jääb toetus rahvusvahelisele noorsootööle puudulikuks, mis on tingitud vähestest ressurssidest ning noorsootöö korraldamise suunitlustest lähtuvalt.

Antud valdkonna tugevuseks maakonnas on järjepidev ning erinevate osapoolte vahel toimiv koostööprojekt, milles osalevad Ida-Soome Lääni, Järva Maavalitsus, Lääne-Viru Maavalitsus ning Ida-Viru Maavalitsus. Projekti raames vahetatakse omandatud kogemusi ja meetodeid rahvusvahelisel tasandil ning õpitakse naaberriigi praktikatest.

Rahvusvahelise noorsootöö valdkonna elavdamiseks oleks andmete analüüsi käigus ilmnenud järeldustele toetudes vaja eelkõige tutvustada rahvusvahelise noorsootöö olemust ning selle erinevaid võimalusi nii noortele kui ka noorsootöötajatele. See aitab kaasa huvi tekkimisele ning erinevate võimaluste otsimisele rahvusvahelise noorsootöö korraldamisel, sest kahe aasta lõikes on infokoolitusi ja -seminare korraldatud vaid üksikutes omavalitsustes.

KOKKUVÕTE

Isiklike noorsootöölaliste teadmiste ning kogemuste täienemine läbi noorsootöölaliste praktikate erinevates noorteorganisatsioonides on aluseks minupoolsele väitele, et noortevaldkonna arendamise oluliseks nurgakiviks on elluviidu järjepidev kaardistamine, reflekteerimine ning analüüs. Need on olulised tegevused, mis aitavad kaasa hästi toimiva ja noortest lähtuva keskkonna loomisele, uuenduslike ja vajalike meetodite rakendamisele oma igapäevatoos noortega ning noorsootöö olemuse tutvustamisele ning nähtavaks muutmisel kogukonnas. See omakorda aitab kaasata noortevaldkonna arengu tagamiseks järjest rohkem erinevaid osapooli, organisatsioone ning inimesi, et muuta noorsootöö noortele kättesaadavaks ning huvitavaks.

Antud lõputöö eesmärgiks oli omavahel võrrelda ning analüüsida Järvamaa kohalike omavalitsuste noorsootöö erinevate valdkondade arengu tulemusi aastatel 2012 ja 2013 ning seeläbi välja selgitada esilekerkinud arenguvajadused.

Eesmärgini jõudmiseks teostasin andmete analüüsi Järva Maavalitsuse ning Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt aastatel 2012 ning 2013 valmis kogutud andmetele. Järva Maavalitsuse poolt koondatud andmete näol on tegemist Järvamaa noorsootöö ülevaadetega 2012. ning 2013. Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse poolt kogutud andmed on koondatud Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017 seirena 2012. ning 2013. aastal. Käesolev uurimustöö valmis tellimustööna Järva Maavalitsusele.

Töö esimeses osas püstitatud hüpotees, *Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017 järgimine kohalikes omavalitsustes tagab noortevaldkonna sihipärase arengu*, leidis kinnitust. Andmete analüüsi käigus selgus, et arengukava seirest lähtuvalt ning 2012. ning 2013. aastal kogutud andmete võrdlemisel on võimalik tuua välja erinevate valdkondade tugevused ja nõrkused ning seeläbi hinnata arenguvajadusi.

Töö esimeses osas püstitatud teine hüpotees, *rohkem tähelepanu vajavad noorsootöö valdkonnad Järvamaa omavalitsustes järgnevatel aastatel on erinoorsootöö, noorte osalus ning*

rahvusvaheline noorsootöö, leidis osaliselt kinnitust. Kogutud andmete analüüsimisel selgus, et erinoorsootöö valdkonna Järva maakonnas on kahe aasta jooksul saavutanud hea tulemuse ning püstitatud eesmärgid on suuremalt jaolt saavutatud. Noorte osalus ning rahvusvaheline noorsootöö on valdkonnas, kus tuleb hakata rohkem tähelepanu pöörama püstitatud eesmärkide poole püüdlemiseks, et tagada valdkondade sihipärane areng.

Lõputöö andis mulle põhjaliku ülevaate Järvamaa noorsootöö korraldamise alustest ning eesmärkidest. Ma leian, et ühtne arusaam noorsootöö arenguvajadustest ning valdkonnas esilekerkinud probleemide lahendamise vajalikkusest on oluline eesmärgistatud ja sihipärase noorsootöö elluviimiseks, mis läbi on võimalik saavutada sihi – ja ootuspärane valdkonna areng. Meie maakonna oluliseks tugevuseks on Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017 dokumendi olemasolu, mis loob kohalike omavalitsuste juhtidele, noorsootöötajatele, noort juhendajatele ning teistele noortega tegelevatele spetsialistidele ülevaate noorsootöö põhisuundadest, mis on eelduseks kaasamiseks kõiki osapooli valdkonna arendusprotsessi käivitamiseks ning läbiviimiseks. Maakonna noorsootöö arengu seisukohalt on olulise väärtusega koostöö erinevate osapoolte vahel, nende otsustesse kaasamine, vajaduste väljaselgitamine ning hetkeolukorra kaardistamine, mis võimaldaks edasi liikuda ühtse meeskonnana püstitatud eesmärkide suunas ning vajadusel alata ning sisse viia vajalikke muudatusi.

Mina, kui noortevaldkonnas tegutseja, sain antud lõputöö koostamise käigus erinevaid ideid, mida saaksin oma edaspidises igapäevatoos rakendada. Samuti sain teadlikumaks, millistele noorsootöö alavaldkondadele meie kohalikus omavalitsuses rohkem rõhku tuleks pöörata, et tagada järjepidev ning jätkusuutlik noortevaldkonna areng järgnevatel aastatel.

KASUTATUD ALLIKAD

Dunne, A. & Ulicna, D. & Murphy, I. & Golubeva, M. 2014. *Working with young people: the value of youth work in the European Union*. <http://bookshop.europa.eu/en/working-with-young-people-pbNC0414172/>, (09.06.2014).

Eesti Noorsootöö Keskus. *Noorsootöökorraldus*. <http://www.entk.ee/noorsootookorraldus>, (08.04.2014).

Eesti Noorsootöö Keskus. 2013. *Noorsootöötaja kutsestandard*. Tallinn: Ecoprint AS.

Eesti Noorsootöö Keskus. *Noorsootöövaldkonnad*. <http://www.entk.ee/valdkonnad>, (10.03.2014).

Järvamaa noorsootöö arengukava 2012–2017. 2011. Paide: Järvamaa Arenduskeskus <http://www.jarva.ee/public/files/Noorsootqq%20arengukava%202012-2017.pdf>, (11.04.2014).

Järvamaa Noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2012. 2013. http://www.kenk.ee/images/doc/Piia/Noorsoot%C3%B6%C3%B6_arengukava_T%C3%84ITMINE_2012_30.09.13_KOOND.docx, (17.05.2014).

Järvamaa Noorsootöö arengukava 2012–2017. Täitmine 2013. 2014. http://www.kenk.ee/images/J%C3%A4rvamaa_noorsoot%C3%B6%C3%B6_arengukava_T%C3%84ITMINE_2013.docx, (17.05.2014).

KENK. 2014. Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus. <http://www.kenk.ee>, (11.05.2014).

Kvaliteedi hindamine. <http://www.entk.ee/kvaliteedihindamine>, (17.05.2014)

Mis on mitteformaalne õpe? <http://mitteformaalne.ee/mis-on-mfo.html>, (15.05.2014).

Noorsootöö strateegia 2006–2013. 2006. Tartu: Haridus-ja Teadusministeerium. <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=7156>, (13.04.2014).

Noorsootöö õpik. 2013. Toim Valge, M. Sihtasutuse Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo.

Noortevaldkonna arengukava 2014–2020. 2013.
<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/haridus-ja-teadusministeerium/Noortevaldkonna%20arengukava%202014-2020.pdf>, (13.04.2014).

Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 seletuskiri. <http://www.hm.ee/index.php?0513817>, (13.04.2014).

Riigi Teataja. 2010. *Noorsootöö seadus.* <https://www.riigiteataja.ee/akt/13340694>, (08.04.2014).

Sihtasutus Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse põhikiri. 2010.
http://www.kenk.ee/images/doc/kenk_dokumendid/pohikiri%202010.pdf, (11.05.2014)

Smith, M. K. 2013. *What is youth work? Exploring the history, theory and practice of youth work', the encyclopedia of informal education.* www.infed.org/mobi/what-is-youth-work-exploring-the-history-theory-and-practice-of-work-with-young-people/, (11.05.2014).

Taavet, T. 2013. *Järvamaa noorsootöö 2013. aasta alguses.*
<http://jarva.maavalitsus.ee/documents/119580/200614/Jarvamaa+noorsootoo+kokkuvote+2013+alguses.pdf/bbf2b315-06bf-4c3b-b50a-120472f78c47>, (17.05.2014).

Talur, P. *Noorteseire aastaraamat. Noored ja noorsootöö.* 2011.
http://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSHOgZmIjsyMDEyLzA1LzE3LzA5XzU2XzA4XzQ0MF9OU0FfMjAxMV9sb3BsaWtfcGFyYW5kYXR1ZC5wZGY/09_56_08_440_NSA_2011_loplik_parandatud.pdf, (10.03.2014).

Viilup, K. 2014. *Järvamaa noorsootöö ülevaade 2013.*
<http://jarva.maavalitsus.ee/documents/119569/0/J%C3%A4rvamaa+noorsoot%C3%B6%C3%B6%20arvudes+2013.pdf/4cabcb2e-aaa4-47b3-8709-6985a46a44c3>, (17.05.2014).

Õunapuu, L. 2014. *Üliõpilaste kirjalikud tööd.* Metoodiline juhend magistri-, seminari-, lõputööde, referaadi ja essee koostamiseks ning vormistamiseks. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

Õunapuu, L. 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes.*
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1, (17.05.2014).

LISAD

Lisa 1: Järvamaa noorsootöö ülevaate 2012 andmete kogumise küsimustiku näidis muutmata kujul

Hea küsimustiku täitja!

Käesolev küsimustik on koostatud Eesti Noorsootöö Keskuse poolt vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Siseministeeriumi 15.12.2009 sõlmitud koostöölepingu punktile 2.3 ning küsimustiku läbiviimise eest maakonnas vastutab Järva Maavalitsus.

Küsimustiku eesmärk on:

- 1) saada ülevaade tulemustest, mis on saavutatud KOVis noorte osaluse, projektide, noorte huvihariduse/huvitegevuse, rahvusvahelise noorsootöö, noorte tervistava ja arendava puhkuse ning noorsoo-uuringute, noorte vabatahtliku tegevuse ja noorsootöölase koostöö arendamises;
- 2) saada ülevaade olemasolevatest vajadustest KOVis ja maakonnas tervikuna ning levitada edukamaid meetodeid, ettevõtmisi ja ideid.

Küsimustiku ülesehitus:

I osa: Üldinfo – koondab maakonna kohta käivat üldist informatsiooni.

II osa: Noortele suunatud projektid või noorte poolt läbiviidavad projektid KOVis.

Noorte osalus otsustusprotsessides – annab ülevaate osalusvõimaluste senisest arengust, olemasolust ning peamistest raskustest.

III osa: Noorte huviharidus ja huvitegevus KOVis

IV osa: Rahvusvaheline noorsootöö

V osa: Noorte tervistav ja arendav puhkus

VI osa: Noorte vabatahtlik tegevus – annab ülevaate noorte vabatahtlikust tegevusest, selle võimalustest ning peamistest raskustest.

VII osa: Noorteuuringud – annab ülevaate noorteuuringute läbiviimisest ning nende kasutamisest töövahendina.

VIII osa: Noorsootöölane koostöö

Vastavalt vajadusele võib küsimustele vastamisel ridu kustutada või lisada. Teretulnud on mistahes täiendav informatsioon ja lisamaterjalid.

Küsimusi analüüsitakse kohalike omavalitsuste võrdluses ja küsitluse tulemused avalikustatakse 2013.a alguses toimival Järvamaa noorsootöötajate infopäeval ning Kesk-Eesti Noorsootöö Keskuse koduleheküljel www.kenk.ee.

Küsimustiku maakondlikud kokkuvõtted saadetakse Eesti Noorsootöö Keskusele, kes omakorda koostab vabariikliku ülevaate maakondade noorsootööst.

Vastatud küsimustik palun tagastada Järva Maavalitsusse e-posti aadressile tuuli.taavet@jarvamv.ee hiljemalt **13. novembril 2012.a.** SUUR TÄNU!

KOV statistika

	KOV	Noorsootöö eest vastutav ametnik (ametinimetus)	Noorte arv (7-26) KOVis	Noorte (7-26) osakaal % KOVis
1				

Haridusasutuste statistika (v.a. huvikoolid)

	Põhikool/gümnaasium/ kutseõppeasutus/	Asukoht (KOV: vald/linn)	Kas on huvijuht?	Kas on õpilasesindus?
1				

Palun nimetage KOVis tegutsevad noorsootööühingud.

(Noorsootööühing on mittetulundusühing, mittetulundusühingute liit või sihtasutus, mille eesmärgiks on noorsootöötajate, noorsootööasutuste või teiste noorsootöö tegijate ja korraldajate ühinemine ning nende huvide esindamine.)

	Noorsootööühing	Ühingu asutamise aasta	Liikmete arv	Kontakt
1				

Palun nimetage noortele suunatud info- või noorteportaale KOVis (lisage kodulehe aadress):

Kas KOVi noorsootöö areng on sätestatud mõne strateegilise dokumendiga (nt arengukava) või selle osana? Palun nimetage dokument ning võimalusel viidake internetis kättesaadavale versioonile.

KOV	Dokumendi nimi	Interneti aadress

Kirjeldage meetoteid, kuidas motiveerite oma KOVi aktiivseid noori, noorsootöötajaid, noorsootöö asutusi? Palun loetlege need (nt nende esitamine tunnustussündmustele, premeerimine vaba ajaga jms)

II OSA

Noortele suunatud projektid või noorte poolt läbiviidavad projektid KOVis

Palun nimetage noortele suunatud projektid või noorte poolt läbiviidavad projektid KOVis

Projekti nimetus	Projekti läbi viiv organisatsioon	Projekti kestus	Projekti lühikokkuvõte

III OSA

Noorte osalus otsustusprotsessides

Palun nimetage KOVis tegutsevad noorteklubi/ühingud, sh poliitilised ja kiriklikud (lisa vajadusel ridu).

	Noorteklubi/ühingu nimi	Liikmete arv	Kontakt
1			

KOV noorte osaluskogu(d) (noortevolikogu, õpilasesindus, noorteühing, noorteklubi vm.)

	KOV osaluskogu nimi	Juriidiline vorm	Liikmete arv	Naisi/mehi	Kodulehekülg	Osaluskogu kontaktandmed Tel. ja e-post.
1						

Kuidas KOV kaasab noortevolikogu otsustusprotsessidesse valla/linna volikogu või valla/linnavalitsuse tasandil?

Palun tooge näiteid suurematest KOV osaluskogu õnnestumistest käesoleval aastal.

Palun nimetage peamised probleemid seoses KOV osaluskogu(de)ga käesoleval aastal.

Palun nimetage peamised takistused noorte osaluse suurendamisel KOVis?

Kas teie KOV noored osalevad maakondliku noortekogu tegevustes? Kas ta on selle liige või on osalenud sündmuste korraldamises? Milliste sündmuste korraldamises?

Palun nimetage KOVis toimunud koolitusi, mis on suunatud noore osalusoskuste parandamisele.

	Koolituse nimetus/teema	KOV (nimi)/maakondlik	Koolitaja
1			

Palun kirjeldage noorteühingutesse ja osaluskogudesse mittekuuluvate noorte osalusvõimalusi KOVis (nt noortefoorumid, küsitlused veebis, jne)

III OSA

Noorte huviharidus ja huvitegevus KOVis

Loetlege kõik noortele huvitegevust pakkuvad asutused/organisatsioonid/ühingud, sh kool(id) KOVis ning märkige ära, missuguseid huviringe nad noortele pakuvad. Palun olge oma kirjeldustes täpsed.

Huviringi/ huvitegevust pakkuv organisatsioon	Huviringi/ huvitegevuse nimetus	Juhendaja (nimi, e-mail)	Sihtgrupp:				
			1.-3. klass	4.-6. klass	7.-9. klass	10.- 12. klass	muu

Kas ja kuidas selgitatakse välja noorte soovid ja vajadused huvitegevuses?

Kas teie vallas/linnas on huvihariduses ja huvitegevuses võimalik osaleda ka teistel Järvamaa kohalike omavalitsuste noortel? Kui vastasite „jah“, siis palun loetlege võimalused.

Kui palju on KOVis noori, kes käivad teistes valdades huviringides?

Mis on peamised takistused, miks noored ei saa osaleda huviringides/huvihariduses?

IV OSA:

Rahvusvaheline noorsootöö

Kas teie vallas/linnas viiakse läbi noortele suunatud rahvusvahelisi projekte? Missuguseid ja missugune asutus/organisatsioon/ühing nende eest vastutab?

Kas ja millistel rahvusvahelistel noortele ja noorsootöötajatele suunatud sündmustel on teie KOVi noored ja noorsootöötajad osalenud?

V OSA:

Noorte tervistav ja arendav puhkus

Nimetage kõik noortele suunatud laagrid (sh õpilasmalevad) ja nende eest vastutajad, mis tegutsevad kohaliku omavalitsuse territooriumil.

Nimetage kõik noortele suunatud spordivõimalused kohalikus omavalitsuses.

VI OSA

Noorte vabatahtlik tegevus

Vabatahtlik tegevus on oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.

Millised organisatsioonid KOVdes kaasavad noori (vanuses kuni 26 aastat) vabatahtlikuks?
(Ridu võib lisada)

	KOV	Organisatsiooni nimi	Tegevusvaldkond	Vabatahtlike arv aastas, v.a välisvabatahtlik	Teistest riikidest kaasatud vabatahtlike arv
1					

Milline on huvi ja valmidus kaasata töötuid noori (st Töötukassas arvel) vabatahtlikuks? Palun tuua järgnev info iga organisatsiooni kohta (noorsootöö valdkonnas), kes on valmis noori töötuid kaasama:

	Organisatsiooni nimi	Kontakt	Tegevusvaldkond	Kaasatavate vabatahtlike arv	Kaasamise periood (ajavahemik)	Ülesanded vabatahtlikule
1						

Kuidas tunnustatakse noorte vabatahtlikku tegevust, sh vabatahtliku tegevuse kaudu õpitut? Mida on Teie hinnangul vaja teha, et vabatahtlik tegevus piirkonnas areneks?

VII OSA

Noorteuuringud

Palun nimetage KOV-is, 2012.a läbiviidud uuringute nimi(nimed) ja teema(d):

	Uuringu nimi, teema	Uuringu tellija	Uuringu läbiviija	Uuringu sihtrühm	Avaldamisviide
1					

Kuidas ja kellele on läbiviidud uuringu tulemusi tutvustatud?

Palun nimetage järgmisel aastal planeeritavate noorteuuringute teemad:

Millest on lähtunud uuringute teemade määratlemisel (nt kinnitatud arengu- või tegevuskava, aasta prioriteedid, tegevuste planeerimise vajadus vms)?

VIII OSA

Noorsootööalane koostöö

Kui mitu korda aastas toimuvad KOVi sisesed koosolekud noorsootöö valdkonnas tegutsevate inimeste vahel [KOV noorsootöö spetsialist, KOVi noortekeskuse töötajad, kooli(de) huvijuhid, noorteühingute, -osaluskogude esindajad, noorteorganisatsioonide esindajad, KOVis huvitegevuse eest vastutajad (nt sporditreenerid, huvikoolide töötajad, MTÜde esindajad jt)]?

Kas ja kui sageli aastas tehakse KOVis koostööd teiste omavalitsuste noortevaldkonnas tegutsevate inimestega? Nimetage koostöövorme (nt ühised infopäevad, koostööprojektid, ühisüritused jm).

Lisa 2: Järvamaa noorsootöö ülevaate 2013 andmete kogumise küsimustiku näidis muutmata kujul

Hea küsimustiku täitja!

Käesolev küsimustik on koostatud Eesti Noorsootöö Keskuse poolt vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Siseministeeriumi 15.12.2009 sõlmitud koostöölepingu punktile 2.3, Järva Maavalitsuse poolt on lisatud täiendavaid küsimusi lähtuvalt Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017 tegevustest.

Küsimustiku eesmärk on:

- 3) saada ülevaade tulemustest, mis on saavutatud KOVides noorte osaluse, projektide, noorte huvihariduse/huvitegevuse, rahvusvahelise noorsootöö, noorte tervistava ja arendava puhkuse ning noorsoo-uuringute, noorte vabatahtliku tegevuse ja noorsootöölase koostöö arendamises;
- 4) saada ülevaade olemasolevatest vajadustest KOVides ja maakonnas tervikuna ning levitada edukamaid meetodeid, ettevõtmisi ja ideid.

Vastavalt vajadusele võib küsimustele vastamisel ridu kustutada või lisada.

Teretulnud on mistahes täiendav informatsioon ja lisamaterjalid.

Küsitluse tulemused avalikustatakse 2014.a alguses toimuval Järvamaa noorsootöötajate infopäeval ja maavalitsuse kodulehel.

Küsimustiku maakondlikud kokkuvõtted saadetakse Eesti Noorsootöö Keskusele, kes omakorda koostab vabariikliku ülevaate noorsootööst.

Vastatud küsimustik palun tagastada Järva Maavalitsusse e-posti aadressile kersti.viilup@jarva.maavalitsus.ee hiljemalt 26. novembril 2013.a.

Täna!

I OSA

Üldinfo

1. Kas maavalitsuses on noorsootööga tegelev ametnik?

2. KOV statistika

	KOV	Noorsootöö eest vastutav ametnik (ametinimetus)	Noorte arv (7- 26)	Noorte (7- 26) osakaal %
1	Ambla vald			
2	Albu vald			
3	Imavere vald			
4	Järva-Jaani vald			
5	Koeru vald			
6	Koigi vald			
7	Kareda vald			
8	Paide vald			
9	Paide linn			
10	Roosna-Alliku vald			
11	Türi vald			
12	Väätsa vald			
Kokku:				

3. Haridusasutuste statistika (v.a. huvikoolid)

	Põhikool/gümnaasium/ kutseõppeasutus/	Asukoht (KOV: vald/linn)	Kas on huvijuht?	Kas on õpilasesindus?
1	Aravete Keskkool	Ambla vald		
2	Ambla Lasteaed-Põhikool	Ambla vald		

3	Albu Põhikool	Albu vald		
4	Albu Lasteaed-Algkool	Albu vald		
5	Imavere Põhikool	Imavere vald		
6	Järva-Jaani Gümnaasium	Järva-Jaani vald		
7	Koeru Keskkool	Koeru vald		
8	Koigi Kool	Koigi vald		
9	Nurme Kool	Koigi vald		
10	Peetri Kool	Kareda vald		
11	Paide Valla Lasteaed-Kool	Paide vald		
12	Paide Gümnaasium	Paide linn		
13	Paide Ühisgümnaasium	Paide linn		
14	Paide Täiskasvanute Keskkool	Paide linn		
15	Järvamaa Kutsehariduskeskus	Paide linn		
16	Roosna-Alliku Põhikool	Roosna-Alliku vald		
17	Kabala Kool-Lasteaed	Türi vald		
18	Türi Ühisgümnaasium	Türi vald		
19	Türi Põhikool	Türi vald		
20	Laupa Põhikool	Türi vald		
21	Retla Kool	Türi vald		
22	Väätsa Põhikool	Väätsa vald	Jah	Jah

4. Palun nimetage maakonnas tegutsevad noorsootööühingud.

(Noorsootööühing on mittetulundusühing, mittetulundusühingute liit või sihtasutus, mille eesmärgiks on noorsootöötajate, noorsootöösutuste või teiste noorsootöö tegijate ja korraldajate ühinemine ning nende huvide esindamine.)

	Noorsootööühing	Ühingu asutamise aasta	Liikmete arv	Kontakt
1				

2				
3				

5. Palun nimetage maakondlikud noorte(info)portaale (lisage kodulehe aadress).

6. Kas maakonna noorsootöö areng on sätestatud mõne strateegilise dokumendiga (nt arengukava) või selle osana? Palun nimetage dokument ning võimalusel viidake internetis kättesaadavale versioonile.

II OSA

Noorte osalus otsustusprotsessides

1. Palun nimetage maakonnas tegutsevad noorteklubi/ühingud, sh poliitilised ja kiriklikud.

	Noorteklubi/ühingu nimi	Liik- mete arv	KOV, kus tegutseb	Kontakt	
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
10					

Kokku:

2. Palun nimetage maakonnas tegutsevad noorteühingute katusorganisatsioonid (nt maakonna noorteühingute liit, õpilasesinduste liit vm).

	Katusorganisatsiooni nimi	Liikmete arv	Kontakt
1			
2			
3			
KOKKU:			

3. KOV noorte osaluskogud maakonnas

	KOV osaluskogu nimi	Juriidiline vorm	Liikmete arv	Naisi/mehi	Kodulehekülg	Osaluskogu kontaktandmed Tel. ja e-post.
1						

4. Maakonna noorte osalus noorteühingutes/klubides, õpilasesindustes ja osaluskogudes on %.¹

5. Kuidas kohalikud omavalitsused kaasavad noortevolikogu otsustusprotsessidesse valla/linna volikogu või valla/linna valitsuse tasandil? Palun tooge 2-3 näidet. PALUN TÄIENDUSI KOVIDelt!

6. Palun tooge 1-2 näidet suurematest KOV osaluskogude õnnestumistest käesoleval aastal.

7. Palun nimetage peamised probleemid seoses KOV osaluskogu(de)ga käesoleval aastal.

8. Palun nimetage peamised takistused noorte osaluse suurendamiseks maakonnas?

¹ Tulemuse saate, kasutades järgmist valemit: $x/y \cdot 100$, kus x = noorte arv maakonnas, kes osalevad noorteühingutes/klubides, õpilasesindustes ja osaluskogus ning y = maakonna noorte koguarv.

9. Palun nimetage maakonnas toimunud koolitusi, mis on suunatud noore osalusoskuste parandamisele (KOV ja maakondlikud).

	Koolituse nimetus/teema	KOV (nimi)/maakondlik	Koolitaja
1			
2			
3			
4			

10. Palun kirjeldage noorteühingutesse ja osaluskogudesse mittekuuluvate noorte osalusvõimalusi maakonnas, sh KOV ja maakondlikud (nt noortefoorum, küsitlus valla koduleheküljel, veebiküsitlus vms).

III OSA

Noorteuuringud

NB! Käesoleva küsitluse raames vaatleme uuringuid, kuhu on kaasatud vähemalt ühe KOV territooriumil elavad noored.

1. Palun nimetage maakonnas, sh KOV-s, läbiviidud uuringute nimi ja teema:

	Uuringu nimi, teema	Uuringu tellija	Uuringu läbiviija	Uuringu sihtrühm	Avaldamisviide
1					
2					
3					

2. Kuidas ja kellele on läbiviidud uuringu tulemusi tutvustatud?

3. Palun nimetage järgmisel aastal planeeritavate noorteuuringute teemad:

4. Millest on lähtunud uuringute teemade määratlemisel (nt kinnitatud arengu- või tegevuskava, aasta prioriteedid, tegevuste planeerimise vajadus vms)?

IV OSA

Noorte vabatahtlik tegevus

Vabatahtlik tegevus on oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.

1. Millised organisatsioonid KOVdes kaasavad noori (vanuses kuni 26 aastat) vabatahtlikuks?

	KOV	Organisatsiooni nimi	Tegevusvaldkond	Vabatahtlike arv aastas, v.a välisvabatahtlik	Teistest riikidest kaasatud vabatahtlike arv
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

2. Milline on huvi ja valmidus kaasata töötuid noori (st Töötukassas arvel) vabatahtlikuks? Palun tuua järgnev info iga organisatsiooni kohta (noorsootöö valdkonnas), kes on valmis noori töötuid kaasama:

	Organisatsiooni nimi	Kontakt	Tegevusvaldkond	vabatahtlike arv	Kaasamise periood	Ülesanded vabatahtlikule
1						
2						
3						
4						
5						
6						

3. Kuidas tunnustatakse noorte vabatahtlikku tegevust, sh vabatahtliku tegevuse kaudu õpitut? ’
4. Mida on Teie hinnangul vaja teha, et vabatahtlik tegevus piirkonnas areneks?
5. Milliseid noortele suunatud projekte olete 2013.a ellu viinud?

Omavalitsus			
Projekti nimi	läbiviija	Aeg	Eesmärgid, tegevused, osalejad

6. Noorte tervistav ja arendav puhkus. Nimetage toimunud laagrid, sh õpilasmalevad

Vald/linn/asutus	aeg	Laager/õpilasmalev	noorte vanus/ noorte arv

7. Kuidas toimub noorsootöölane koostöö omavalitsuses?

Vald/linn	Koostöö kirjeldus

8. Kuidas on kirjeldatud noorsootöö osa 2013.a kehtivates strateegilistes dokumentides?

Vald / asutus	Dokument

9. Palun vaadake üle noortekeskuste andmed ja parandage/täiendage vajadusel!

Maakonnas tegutseb 21 avatud noortekeskust/noortetuba, mis omavalitsusüksuste ja juriidilise vormi järgi jaotuvad järgnevalt:

Nr	Kohalik omavalitsus	Nimi	Juriidiline vorm	Kodulehekülg, postiaadress,	Kontaktisik, telefon, e-mail
1	Albu vald	Albu Noortekeskus (MTÜ Albu Noortekeskus)	MTÜ	Albu küla, Albu vald 73402	Egle tiitsmaa, egle@albu.ee , 58518384
2	Albu vald	Ahula Noortetuba (MTÜ Albu Noortekeskus)	MTÜ	Albu v, Ahula küla, Ahula 5, 73401	Egle Tiitsmaa, egle@albu.ee , 58518384
3	Albu vald	Albu valla küladetuba (tegeletakse noorsootööga vabatahtlikkuse alusel)	MTÜ	Albu v, Albu küla, Albu Noortekeskus 73402	Tiina Kask 5524151
4	Ambla vald	Aravete Noortekeskus (Ambla valla Avatud Noortekeskus)	KOV allasutus	Piibe mnt 27, Aravete 73501 www.foto.ambla.ee	Annika Rohi annika@ambla.ee 5800 5285
5	Ambla vald	Ambla Noortekeskus (Ambla valla Avatud Noortekeskus)	KOV allasutus	Pikk 15, Ambla 73502	Lembit Rosina lembit.rosina@gmail.com 513 2807
6	Järva-Jaani vald	Järva-Jaani Avatud Noortekeskus	KOV allasutus	Järva-Jaani, Lai 2a	Tene Metsma Tene.metsma@gmail.com 5528829
7	Paide vald	Anna Noortetuba (Paide Valla Noortekeskus)	KOV allasutus	Kanarbiku tee 4, Anna	Kaja Aunpuu 53446451 kaja541@hotmail.com
8	Paide vald	Tarbja Noortetuba (Paide Valla Noortekeskus)	KOV allasutus	Kooli 1, Tarbja küla	Grete Saviste 56633692
9	Paide vald	Sargvere Noortetuba (Paide Valla Noortekeskus)	KOV allasutus	Pikk 4, Sargvere	Ludmilla Murro 5189801 Luulemurro@hotmail.ee
10	Paide linn	Paide Avatud Noortekeskus	KOV allasutus	Lai tn 33, Paide 1 www.paideank.ee	Margit Udam 56644772 Margit.udam@gmail.com
11	Türi vald	Türi Noortekeskus	KOV allasutus	Tallina 1a, Türi linn, Türi vald 72212 Facebook- Türi Noortekeskus	Sulo Särkinen 53088495 sulo@tyri.ee
12	Türi vald	Kabala Rahvamaja Noortetuba	KOV allasutus	Kabala küla, Sauna tänav 2, Türi vald	Sulo Särkinen, 53 088 495, sulo@tyri.ee

13	Türi vald	Oisu Rahvamaja Noortetuba	KOV allasutus	Oisu alevik, Estonia puiestee 1, Türi vald	Sulo Särkinen, 53 088 495, sulo@tyri.ee
14	Imavere vald	Imavere Valla Avatud Noortekeskus	KOV allasutus	Imavere valla koduleht www.imaverevv.ee FB/imavere noored	Reima Nõmmik Noortekeskus Tel. 56471501 reima.nommik@imaverevv.ee deilis.parnjoe@imaverevv.ee
15	Imavere vald	Käsukonna Noortetuba/ Imavere Valla Avatud Noortekeskus	KOV allasutus	-	Deilis Pärnjõe deilis.parnjoe@imaverevv.ee
16	Koigi vald	Koigi Noortekeskus	KOV allasutus	Mõisavahe tee 2, Koigi küla 72501	Lea Traks lea@koigi.ee , 5216434
17	Koigi vald	Päinurme Päevakeskuse Noortetuba	MTÜ	Päinurme küla, Koigi vald 72502	Lea Traks lea@koigi.ee , 5216434
18	Koeru vald	Koeru Noortemaja	KOV allasutus	Paide tee 3, Koeru	56969404 liina@koeruvv.ee
19	Väätsa vald	Väätsa Avatud Noortekeskus	KOV allasutus	Kooli 10, Väätsa 72801	Heleri Kredemann, 56485833, helerikre@gmail.com
20	Roosna- Alliku vald	Roosna-Alliku Noortekeskus	KOV allasutus	www.rallikunoortekas.blogspot.com / Pargi 10, Roosna-Alliku alevik, 73201	Kätlin Merisalu, 56600134 katlin.merisalu@rallikuvv.ee
21		SA Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus (Eesti ANK liige, tegutseb avatud noorsootöö põhimõtete järgi)	SA	www.kenk.ee	Eve Siilak 511 55 98

10. Noorte huvitegevus ja huviharidus kohalikus omavalitsuses

Omavalitsus					
Huviringi/ huvitegevust pakkuv organisatsioon	Huviringi/ huvitegevuse nimetus	Juhendaja	Sihtgru pp (vanus)	Lapsevane ma osalustasu kuus (eur)	

- 1) Kas kohaliku omavalitsuse huvitegevuses tohivad osaleda ka teiste valdade noored? Kui jah, siis kas samadel tingimustel kui oma noor või millistel?
- 2) Mis on peamised takistused, miks noored ei saa osaleda huviringides/huvihariduses

Lisa 3: Sihtasutus Kesk- Eesti Noorsootöö Keskuse poolt Järvamaa noorsootöö arengukavale 2012-2017 teostatud seire vorm muutmata kujul

JÄRVAMAA NOORSOOTÖÖ ARENGUKAVA 2012 – 2017

VISIOON 2017

Järva maakonnas on noorte vajadustest lähtuv, tihedal koostööl põhinev ja hästi toimiv mitmekülgne noorsootöö.

MISSIOON

Järvamaa noorsootöö missiooniks on pakkuda noortele parimaid tingimusi ja tuge arenguks.

Sõnapilv on sõnade kogum, mis koosneb märksõnadest. See on tulevikupilt sellest, millisena soovitakse maakonna noorsootööd tulevikus näha.

VALDKONDLIKUD PROBLEEMID, EESMÄRGID JA TEGEVUSED

1. Erinoorsootöö

Probleemid:

- maakonnas on nõrk ennetusalane koostöö;
- lapsevanemad osalevad passiivselt ennetustöös;
- puuduvad lapsevanematele suunatud tegevused, mis kaasaks neid ennetustöösse;
- alaealiste komisjoni juures puudub juhtumikorraldaja;
- alaealiste komisjonide juures puuduvad koostööpartnerid, kes tegeleksid erinoortega;
- maakonnas puudub piisav hulk lastekaitsespetsialiste.

Eesmärk

- Maakonnas on toimiv ennetusalane koostöövõrgustik.
- Riskigruppi kuuluvad probleemse käitumisega noored ja nende vanemad on kaasatud aktiivsesse ennetustöösse.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Märgata sotsiaalselt tõrjutud ning murelikke lapsi ja noori ning suunata neid erispetsialistide juurde (karjäärispetsialist, koolipsühholoog, sotsiaalpedagoog koolis, nõustajad KENKis) või kaasata neid vastavasisulistesse projektidesse.	Õpetajad, noorsootöötajad, KOV	Kuidas on lapsi ja noori suunatud erialaspetsialistide juurde ning kaasatud vastavasisulistesse projektidesse ja tegevustesse?	
2.	Leida võimalusi erinevate valdkondade spetsialistide koolitamiseks.	Üldhariduskool, KOV	Vähemalt üks koolitus ühe kalendriaasta jooksul ühe spetsialisti kohta.	
3.	Lapsevanemate informeerimine ja koolitamine	KOV, üldhariduskool, noortekeskus, KENK	Lapsevanemate koolitamine ja informeerimine vähemalt kaks korda aastas.	
4.	Ümarlaudade korraldamine KOVides koostöös kooli, avatud noortekeskuse, sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja, noorsoopolitseiniku ja lapsevanemate osavõtul	KOV	Ümarlaudade korraldamine vähemalt üks kord kvartalis.	
5.	Järvamaa alaealiste komisjon teeb enam koostööd erinevate MTÜ-de, noortekeskuste ja – tubadega	MV	Järvamaa alaealiste komisjon osaleb noorsootöö infopäevadel vähemalt kaks korda aastas.	
6.	Ressursside olemasolul, võimalusel ja vajadusel lastekaitse spetsialistide ametikohtade loomine maakonna omavalitsustesse olenevalt omavalitsuse suurusest ja vajadusest	KOV	On loodud lastekaitse spetsialisti ametikoht.	
7.	Noorte õigusrikkumiste, sh korduvrikkumiste ennetamisele suunatud programmide ja projektide arendamine ja rakendamine	ANK, MTÜ-d, KOV	Noorte õigusrikkumiste, sh korduvrikkumiste ennetamisele suunatud programmide ja projektide arv aastas	

2. Noorte huviharidus ja -tegevus

Probleemid

- huviharidus ja huvitegevus on alarahastatud;
- kohapeal puudub piisav hulk pädevaid juhendajaid;
- huvihariduse ja –tegevuse juhendajate vähene tunnustamine;
- huvihariduse erinev kohamaksumus maakonnas;
- huviharidus kohati raskesti kättesaadav ja ebaühtlane;
- 18. a ja vanematele noortele on suunatud vähe tegevusi;
- koolide huvijuhtidel puuduvad piisavad vahendid huvitegevuste läbiviimiseks;
- huviharidus ei ole kättesaadav kogu maakonnas;
- huvikoolide omavaheline vähene koostöö.

Eesmärk

- Huviharidus ja -tegevus on hästi kättesaadav.
- Huvihariduse ja -tegevuse pakkumiseks on kõik võimalused hästi kasutatud.
- Noorsootöö valdkonnas tegelevad inimesed on tunnustatud ja väärtustatud.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Noorte huviringe toetavate koolituste korraldamine.	KENK, MV, ANK-id, noortetoad	Koolituste arv aastas.	
2.	Järvamaa huvihariduse ja –tegevuse juhendajate hulgast kandidaatide esitamine nii vabariiklikuks (ENTK tunnustamisüritus) kui ka maakondlikuks tunnustamiseks (JOLi tunnustamisüritus), maakondliku noorsootöö aastalõpuürituse läbi viimine, kus tunnustatakse veel lisaks maakonna tublimaid noorsootöötajaid	KENK, JNK, KOV, MV, ANK-id ja noortetoad	Kandidaate on esitatud tunnustamiseks.	
3.	Huvihariduse kohamaksumuse info kogumine ja kaardistamine maakonnas	KOV, JOL, MV	Kohamaksumuse info on koondatud kord aastas.	
4.	KOVid teevad koostööd noorte vaba aja sisustamise osas.	KOV	Vastavate koostööprojektide ja tegevuste arv aastas.	
5.	KOVis tegutsevad ANK-d ja on tööle võetud noorsootöötaja	KOV	KOV-is on tegutsev ANK / noortetuba ja seal töötab noorsootöötaja / vabatahtlik.	
6.	Järvamaa noortekeskused ja –toad tegevusi üle 18. aastastele noortele ning seda ka nädalavahetustel, kaasates tegevuste planeerimisse ka 18 aastaseid ja vanemaid noori	ANK, noortetoad, noored	Vastavale vanusegrupile suunatud ürituste arv aastas. Millised?	

3. Noorte teavitamine

Probleemid:

- infotulv ja info jagamine valdkonnas väga suur ning toimub pidev info dubleerimine;
- noorte vähene kaasatus teavitamistegevusse on madal nn. noorelt-noorele teavitamine (erinevate e-noorsootöö kanalite kasutamine), noorte kaasamine kodulehete kujundamisse ning noorte ümarlaudadesse jm;
- vähene omavaheline koostöö ja info jagamine toimunud ettevõtmiste kohta maakonnas, kuna noorsootöötajatel ei ole alati võimalust osaleda noorsootöötajatele mõeldud infopäevadel;
- tööandjad ei mõista sageli noorsootöötajate osalemise olulisust maakondlikel ühistel noorsootöötajate teabepäevadel, mis on oluline noorteinfo saamise koht ning oluline ka koostöö suurendamisel ja maakonna noorsootöö ühtlasema arengu tagamisel.

Eesmärk

- Vajalik ja asjakohane informatsioon on hästi kättesaadav.
- Noorsootöö osapooled teevad tõhusat ja järjepidevat koostööd.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Maakonna noorteportaali loomine või KENK kodulehekülje regulaarne täiendamine info paremaks ja sihipärasemaks edastamiseks	KENK	On loodud.	
2.	Noorsootöötajate ametijuhenditesse sisse kirjutada E-noorsootöö ja mobiilse noorsootöö mõiste ning sellega kaasnevad tegevused	Noorsootöötajad, KOV	E-noorsootöö ja mobiilse noorsootöö mõiste ning sellega kaasnevad tegevused on noorsootöötajate (sh huvijuhi) ametijuhendisse sisse kirjutatud.	
3.	Noorelt noorele koolituste korraldamine, et infot jagada noortele mõistetavamas vormis	JNK, MV, KENK, ANK -id ja noortetoad	Koolituste arv aastas, teemad	
4.	Noortele ümarlaudade korraldamine	KENK	Noortele ümarlaudade korraldamine 1 kvartalis	
5.	Regulaarselt ühiste teabepäevade korraldamine noorsootöötajatele	KENK, MV, huvijuhtide ainesektsioon	Regulaarselt ühiste teabepäevade korraldamine noorsootöötajatele, vähemalt 1x kahe kuu jooksul	

6.	Koostöö noorsootöötajate ja noortevolikogudega, info jagamine noortesündmuste, näituste ja muuseumitundide kohta.	Noorsootöötajad, noortevolikogud, koostöös Järvamaa Muuseumiga	Toimiv koostöö osapoolte vahel.	
----	---	--	---------------------------------	--

4. Noorte nõustamine

Probleemid

- paljud noored, kes peaksid nõustamisele jõudma, ei jõua sinna mitte kunagi;
- karjäärinõustaja puudumine koolides ja noortekeskustes, st vähe on vastavalt haritud spetsialiste kohtadel;
- noorsootöötajatel puuduvad valdkondlikud oskused noorte nõustamiseks;
- professionaalsete nõustajate vähesus.

Eesmärk

- Järvamaa noortele on tagatud kvaliteetne nõustamisteenus.
- Maakonnas on toimiv professionaalsete ja valdkondlike nõustajate võrgustik.
- Nõustamist pakkuvad osapooled teevad järjepidevat koostööd.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Karjäärispetsialisti (karjäärinõustaja, karjääriinfo spetsialist, karjäärikoordinaator) ja psühholoogi ametikohtade hetkeseisu ja vajaduste kohta teabe koondamine.	KENK	Teave on koondatud.	
2.	Ressursside olemasolul ja võimalusel karjäärispetsialisti ja psühholoogi ametikohtade loomine maakonna omavalitsusse olenevalt omavalitsuse suuruselt ja vajadusest	KOV	Karjäärispetsialisti ja psühholoogi ametikoht on loodud.	
3.	Järjepidev nõustamisteenusid käsitlevate koolituste korraldamine	KENK, MV	Koolituste arv aastas. Loetleda koolituste teemad.	
4.	Teabepäevade ja nõustamiste läbiviimine koolides, avatud noortekeskustes ja noorteühendustes (KENK tuleb külla)	KENK	Teabepäevade arv aastas. Nõustamiste arv aastas.	
5.	Ainesektsioonides KENK teenuste ja võimaluste tutvustamine	JOL, KENK	Ainesektsiooni koosolekutel osalemiste arv aastas.	

5. Noorsoo uuringud

Probleemid

- noorsoouuringute ja noorteuuringute vähesus – ei teata noorte arvamusi ja ei teata, mida noor tahab;
- pädevus uuringute läbiviimiseks on madal;
- rahastus uuringute läbiviimiseks puudub;
- uuringute läbiviimiseks puuduvad aja- ja inimressursid.

Eesmärk

- Valdkonna arengule suunatud vajalikud uuringud on teostatud.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Noorte arvamuse teadasaamiseks noortekeskustes, koolides jt noorteorganisatsioonides küsitluste läbiviimine – nt intervjuu teel	Noorsootöötajad, noored	Küsitluste arv aastas ja küsitluste teemad.	
2.	Noorteuuringute läbiviimisel kaasata Tallinna Pedagoogilise Seminari noorsootöö ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia huvijuhtimise üliõpilasi, kes teostavad ka tulemuste sügavama analüüsi ning aitavad leevendada uuringuteks puuduvat aja- ja inimressurssi	MV	Tallinna Pedagoogilise Seminari noorsootöö ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia huvijuhtimise üliõpilasi on kaasatud noorteuuringute läbiviimisse.	
3.	Enam veebipõhiste uuringute ja intervjuude läbi viimine, et vältida uuringute liigset kulukust	MV, noorsootöötajad, JOL, KENK	Veebipõhiste uuringute arv aastas. Loetleda koolituste teemad.	
4.	Iga aasta lõpus maakonna noortevaldkonna hetkeseisu ja vajadusi kaardistava uuringu läbiviimine	MV	Kaardistav uuring on läbi viidud.	

6. Noorsootööalane koolitus

Probleemid

- noorsootöötajatel puudub aja- ja finantsressurss koolitustel osalemiseks;
- noorsootöötajate asendajad noortekeskustes puuduvad;
- maakonnas toimub vähe vajalikke koolitusi;
- koolitused toimuvad maakonnast eemal ja nõuavad suurt ajaressurssi;
- noorte vähene teadlikkus noorsootööst – noored ei tea, mida noorsootöö endast kujutab;
- ei osaleta olulistel maakondlikel noorsootöö valdkonna seminaridel;
- mentorlus uutele noorsootöötajatele puudub.

Eesmärk

- Noorsootöö alane koolitus on kättesaadav ja asjakohane kõikidele osapooltele.
- Loodud on eeldused noorsootööks vajalike hoiakute, teadmiste ja oskuste omandamiseks.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Suurema arvu koolituste toomine maakonda.	KENK, MV, KOV	Maakonnas toimunud noorsootöötajatele suunatud koolituste arv aastas. Loetleda koolituste teemad.	
2.	Koolituste/teavitusürituste korraldamine KOV ja haridusasutuste juhtidele	KENK, MV, KOV	Koolituste/teavitusürituste arv aastas. Loetleda koolituste teemad.	
3.	Järvamaa noorsootöö valdkonna koolituskava ja internetipõhise koolituskalendri koostamine	KENK, MV	On koostatud Järvamaa noorsootöö valdkonna koolituskava ja internetipõhine koolituskalender.	
4.	Koolituste läbiviijatena ka oma maakonna noorsootöötajate ja teiste spetsialistide kaasamine.	KENK, MV	Kaasatud maakonna noorsootöötajate arv aastas. Koolituste teemad.	
5.	Noorte teadlikkuse tõstmiseks noorsootööd tutvustavate teemapäevade korraldamine koolides, vastavasisuliste artiklite kirjutamine maakonnalehte, maakonna infoportaali jm	ANK-id, noortetoad, KENK, MV	Teemapäevade arv aastas. Artiklite arv aastas. Loetleda teemad	
6.	Noorsootöötajate osalemine erinevate organisatsioonide poolt korraldatavatel koolitustel väljaspool maakonda	KOV, noorsootöötaja	Koolitustel osalemiste arv aastas. Koolituste teemad.	
7.	Uute noorsootöötajate esmane nõustamine (mentorlus)	KENK, KOV	pidev nõustamine	

7. Tervistav ja arendav puhkus

Probleemid

- puudub maakondlik projektlaagrite sh. spordilaagrite täielik ülevaade;
- lapsevanematel puudub ülevaatlik teave litsentseeritud laagrite kohta Eestis;
- registreeritud (litsentseeritud) noortelaagrid Järvamaal puuduvad;
- noortel puudub tervistava ja arendava puhkuse võimaluste kohta info.

Eesmärk

- Noored ja nende vanemad on teadlikud tervistava ja arendava puhkuse võimalustest ning kasutavad neid aktiivselt.
- Informatsioon tervistava ja arendava puhkuse kohta on hästi kättesaadav.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Noortele suunatud laagrite / suvepäevade korraldajatest teabe kokku koondamine ja avaldamine Järvamaa infoportaalil www.jarva.ee ja KENK koduleheküljel www.kenk.ee ning teistes noortele suunatud infokanalites	MV, KENK	Teave on koondatud.	
2.	Jätkuv osalemine „Kaitse end ja aita Teist“ (KEAT) laagrites ja koolitustel	Huvijuhid, Politsei, Kaitseliit, Päästeamet, Üldhariduskoolid	Noored osalevad KEAT programmis. Osalejate arv.	
3.	Projekti „OTSI OTTI“ instruktorite koolitamine	Kaitseliit	Koolitatud instruktorite arv.	
4.	Järjepidev osalemine „Teeme ära“ talgutel	Noorteorganisatsioonid, ANK, KOV, üldhariduskoolid	Talgutel on osaletud.	
5.	Kaitseliidu erialalaagri korraldamine ja mitteliikmete kaasamine tegevusse	Kaitseliit	Erilaager on korraldatud, mitteliikmeid on kaasatud.	
6.	Pidev muuseumitundide ja sündmuste korraldamine	Noorsootöötajad koostöös Järvamaa Muuseumiga jt. kohalike muuseumidega	Muuseumitundide arv aastas.	
7.	Tervistava ja arendava puhkuse võimalustest teavitamine	Noorteühendused, Lastekaitse Liit jt. organisatsioonid, MV	On teavitatud. Milliseid kanaleid on kasutatud?	

8. Noorte töökasvatus

Probleemid

- karjääriõpetus kui tugi noortele oma valikute tegemisel on koolides väga erineval tasemel ning valdkondlike oskustega inimesed puuduvad;
- noorte töövõimalused maakonnas on kesised;
- vabatahtlik töö ei ole noorte seas populaarne;
- vabatahtlike vähene tunnustamine;
- noortel puudub järjepidev side tööandjatega;
- koolides üldjuhul puuduvad mini- ja õpilasfirmad ning MTÜd.

Eesmärk

- Noortel on teadmised, kogemused ja oskused tööelust ning ettevõtlikkusest.
- Tõstetud on noorte tööhõivevalmidust ning parandatud noorte tööturule sisenemise võimalusi ning seda läbi mitmekesiste meetodite noorte töökasvatuse valdkonnas.
- Noored saavad valikainena koolis õppida ettevõtlus- ja karjääriõpet.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Mini- ja õpilasfirmade loomine ja nende tegevuste toetamine Järvamaa koolides ja väljaspool kooli	Üldhariduskoolid, KOV, majandusõpetajate aineseksioon, KENK, ANK	Loodud mini- ja õpilasfirmade arv aastas.	
2.	Vabatahtliku töö teemaliste koolituste korraldamine noortele ja noorsootöötajatele	KENK, koostöös Vabatahtlike Keskusega	Koolituste arv aastas. Koolituste teemad.	
3.	Vabatahtlike laagri korraldamine	KOV, koostöös Vabatahtlike Keskusega, MTÜ EstYes,	Vabatahtlike laagri korraldamine 1 x aastas	
4.	Õpilasmalevate järjepidev korraldamine	KOV, ettevõtjad	On korraldatud. Osalejate arv aastas.	
5.	Vabatahtlike päeva tähistamine muuta traditsiooniks – suurem ja laiem vabatahtlike tunnustamine nii noorsootöötajate kui ka teiste hulgas	Kaitseliit, MV, KENK, JAK, Järvamaa Kogukonnakeskus, noorteühingud	Vabatahtlikud on tunnustatud.	
6.	Järjepidev karjääriõpetuse ja majandusõpetuse tagamine noortele koolides	KOV, üldhariduskoolid	Karjääriõpetuse ja majandusõpetuse tunnid on kooli õppekavas tagatud	

7.	Järvamaa ettevõtlusnädala tegevustes osalemine	JAK, KENK, üldhariduskoolid	On osaletud. Millistes?	
8.	Töövarjunädalate ja –päevade korraldamine koostöös tööandjatega	JAK, KENK, üldhariduskoolid	Töövarjunädalate ja –päevade arv aastas. Töövarjuna osalenute arv aastas.	
9.	Teabe/õppepäevade korraldamine noortele lapsevanemate töökohtades	Üldhariduskoolid, ANK-id, noortetoad	Teabe / õppepäevade arv aastas.	

9. Noorte osalus

Probleemid

- noortel puudub oskus ja huvi erinevatel teemadel kaasa rääkida;
- maakohtades pole piisavalt transpordivõimalusi;
- informatsiooni üleküllus, noortel on olulist ebaolulisest on raske selekteerida;
- noorte vähesus maapiirkondades;
- noortel puudub informatsioon noortevolikogude tegevuse kohta;
- lapsevanemate teadmatus noorsootöö olemusest ja nende rollist selles;
- omavalitsusjuhtide vähene informeeritus ja kaasatus noortega koostöö tegemisel;
- noortevolikogude jätkusuutlikkus on nõrk;
- noortel puudub informatsioon noorte osaluse erinevate võimaluste kohta.

Eesmärk

- Kooliväline tegevus toetab noorte omaalgatuse ja tegutsemissoovide tõusu.
- Järvamaa noored on kaasatud nende elu puudutavatesse otsuste langetamise protsessi.
- Järvamaal tegutsevad mitmed jätkusuutliku noortevolikogud.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Transpordivajaduste väljaselgitamine noorte jaoks ning ettepanekute tegemine KOVidele transpordiprobleemide lahendamiseks	noorsootõtaja, üldhariduskoolid, ANK-id, noortetoad	Noorte transpordivajadused on välja selgitatud ja ettepanekud on tehtud vähemalt kord aastas.	
2.	Noorsootõtaja aitab orienteeruda noortel infotulvas, selgitades välja iga noore infovajaduse	Noorsootõtajad	Noorte individuaalsed huvid on välja selgitatud ja noori on suunatud infootsimises.	
3.	Noortevolikogusid tutvustavate õhtute korraldamine noortekeskustes, koolides ühiskonnaõpetuse	JNK	Vastavasisuliste sündmuste arv aastas. Kus on käidud?	

	tundides tutvustamiseks noortevolikogude olemust			
4.	Noortekeskustes perepäevade korraldamine tutvustamiseks noortekeskuste tegevusi	ANK-id, noortetoad	Perepäevade arv aastas.	
5.	Tihedamalt KOV juhtide ja noorte kokkusaamiste korraldamine nn. kohalikud osaluskohvikud	ANK-id, noortetoad, üldhariduskoolid	Osaluskohvikute arv aastas. Teemad.	
6.	Noortevolikogude tegevuspõhimõtete ja arengukavade välja töötamine, kus on välja toodud, kuidas tagada noortevolikogude jätkusuutlikkus	Noorsootöötajad, JNK, noortevolikogud, KOV	Noortevolikogude tegevuspõhimõtted ja arengukavad on välja töötatud.	
7.	Noortevolikogudesse liikmete pidev kasvatamine	Noorsootöötajad, JNK, noortevolikogud	Uute liikmete arv aastas.	
8.	Õpilasesinduste jätkuv tegutsemine koolides	üldhariduskoolid, huvijuhid	KOVis tegutsevate õpilasesinduste arv.	
9.	Noorte osaluskohvikute toimimine	JNK, KOV	Noorte osaluskohvikute toimimine 2x aastas	

10. Rahvusvaheline noorsootöö

Probleemid

- rahvusvaheliste laagrite info ei jõua ei noore ega lapsevanemani;
- noored ei suuda infot selekteerida ja oma võimalusi leida;
- finantsressursi puudumine, et tagada projektide omaosalus;
- puuduvad hakkajad noorsootöötajad, kes tahaksid rahvusvaheliste projektidega tegeleda.

Eesmärk

- Järvamaa noortele ja noorsootöötajatele on loodud kultuuridevahelise õppimise võimalused ja on saadud rahvusvahelise koostöö kogemusi.

Tegevused

Nr.	Tegevused	Vastutajad	Indikaator	Täitmine 2013
1.	Rahvusvahelist noorsootööd tutvustavate koolituste ja infoseminaride korraldamine ning rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse programmi tutvustamine	ANK-id, noortetoad, üldhariduskoolid ja noorteorganisatsioonid, KENK	Vastavasisuliste sündmuste arv aastas. Teemad.	

2.	Ressursside olemasolul ja võimalusel rahvusvaheliste projektide ja vahetusõpilaste ja vabatahtlike toetamine KOV tasandil	KOV	Toetatud rahvusvaheliste projektide arv. Toetatud vahetusõpilaste arv.	
3.	Ida-Soome Lääni, Järva Maavalitsuse, Lääne-Viru Maavalitsuse ja Ida-Viru Maavalitsuse vahelise koostööprojekti jätkamine	MV	Koostööprojekt toimib.	
4.	Rahvusvaheliste koostööprojektide korraldamine ja projektides osalemine	ANK-id, üldhariduskoolid ja noorteorganisatsioonid. Noorsootöötajad, noored	On osalenud, arv, millised	

SUMMARY

DEVELOPMENT OF YOUTH WORK IN JÄRVA COUNTY IN 2012 AND 2013

K. Merisalu

The aim of the study was to compare and analyse results of youth work development in Järva County during years 2012 and 2013, thereby explore emerged development needs in youth work.

Youth work in Järva County is in reference to the development plan of Järva County's youth work during 2012-2017 and it has emerged several issues needed a reasearch. Based on following issues, research questions were formed:

- 3) If Jarva County`s development plan during 2012-2017 has ensured goal-based development of youth work field in Järva County in 2012 and 2013?
- 4) Is there any youth work fields in Järva County`s development plan during 2012-2017 should be payed more attention to achieve set goals?

Hypothesis assumed in previous research:

- 3) Following the Järva County's youth work development plan during 2012-2017 in local government authorities ensures directed development of the youth work.
- 4) Those fields of youth work will need more attention in local government authorities of Järva County during following years: special youth work, youth participation and international youth work.

To achieve the goal I performed data analysis gathered by Järva Country Administration and Foundation of Middle - Estonian Youthwork Centre in 2012 and 2013. Data collected by Järva Country Administration is called Järva County's youth work overview 2012 and 2013. Data gathered by Foundation of Middle-Estonian Youthwork Centre is performed as monitoring of Jarva County`s development plan during 2012-2017 in 2012 and 2013.

The first hypothesis set in part one, *if Jarva County's development plan during 2012-2017 has ensured goal-based development of the youth field in Jarva County in 2012 and 2013*, has been confirmed. Data analysis revealed strengths and weaknesses of different youth work fields, which helped to value development needs.

The second hypothesis set in part one, *those fields of youth work will need more attention in local government authorities of Jarva County during following years: special youth work, youth participation and international youth work*, has been confirmed partly. During data research appeared that in special youth work field, goals are mostly achieved during two years. Although, youth participation and international youth work should be paid more attention to achieve goals in order to ensure directed development.

In my opinion, based on the knowledge and experience of the youth work, the cornerstone of the youth work field's development is consistent mapping, reflecting and analysis carried out and applied before. Those are activities which have an important part and assist to create an environment oriented on youth's necessities, apply innovative and necessary methods in my everyday's work with youth and introduce the nature of the youth work and making it visible to the community. In turn it helps to involve more and more different partners to ensure the development of the youth work: people dealing with youngsters, specialists of different fields, youth associations- and organizations, parents. Youth awareness of youth work is important, to transform it acceptable and available for youngsters and effective for their self-development.

Performing this research gave me an thorough overview how to manage and set goals in youth work in Järva County. I believe that integrated conception of development needs of youth work and necessity to solve emerged issues, is important to carry out targeted and directed youth work, whereby it is possible to achieve expected development.

Järva County's development plan during 2012-2017, as a document, is important sign of strength of our county, which creates to leaders of local government authorities, youth workers, youth mentors and other specialists dealing with youngsters an overview of youth work guidelines and it is an assumption to involve partners in order to lead and activate development process of the field.

For the position of youth work development in Järva County, it is important to cooperate between different partners, involving them to decisions, ascertain needs and mapping present

situation, which could allow moving forward as an integrated team towards goals, lead and impose essential changes if necessary.

As a youth worker I gathered several ideas during the research, which I could use in my further work. Also I became more conscious, which fields of youth work in our local government authority should be paid more attention, to ensure consistent and sustainable development of youth work field during following years.

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kätlin Merisalu (sünnikuupäev: 10.08.1988), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose, NOORSOOTÕO VALDKONNA ARENG AASTATEL 2012 JA 2013 JÄRVAMAA OMAVALITSUSTE NÄITEL, mille juhendaja on Ülle Roomets,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 20.05.2014